

HRVATSKI VOJNIK

BROJ | 689

18. KOLOVOZA 2023.

CIJENA 1,33 € / 10 KUNA

UTRKA SNAGE, VOLJE, TRUDA I UPORNOSTI

**28. OBLJETNICA
VRO OLUJA
POBJEDA KOJOJ
NEMA PREMCA U
NAŠOJ POVIJESTI**

SJEĆANJA
NA OLUJU
**PONOŠAN
SAM ŠTO SAM
SUDJELOVAO
U OLUJI**

U SPOMEN
NA POGINULE
BRANITELJE
- BICIKLOM OD
VARAŽDINA DO
KNINA

**PREDSTAVLJAMO
PUKOVNIK
RAJKO
JURIĆ-PAIĆ:
ČASNIK,
FOTOGRAFI
ISTRAŽIVAČ**



Foto: Filip KLEN

www.hrvatski-vojn timer.hrNAKLADNIK: **MINISTARSTVO OBRANE REPUBLIKE HRVATSKE / SAMOSTALNA SLUŽBA ZA ODNOS E S JAVNOŠĆU I IZDAVAŠTVO / ODJEL HRVATSKIH VOJNIH GLASIL A I IZDAVAŠTVA****Glavni urednik:** Željko Stipanović (zeljko.stipanovic@morh.hr) // **Zamjenica glavnog urednika:** Vesna Pintarić (vpintar@morh.hr)**Urednici i novinari:** Domagoj Vlahović (domagoj.vlahovic@gmail.com), Lada Puljizević (ladapuljizevic@yahoo.com), Ivan Šurbek, Tomislav Vidaković, Janja Marijanović Saravanja**Lektura / korektura:** Gordana Jelavić (gjelavic50@gmail.com), Andrea Pavlić // **Fotograf:** Tomislav Brandt (tomislav.brandt@morh.hr)**Grafička redakcija:** Zvonimir Frank (urednik), (zfrank@morh.hr), Ante Perko vić // **Marketing:** Mila Badrić Gelo (mbadric@morh.hr), tel: 3784-243; fax: 3784-322**Tisak:** Kerschotset d.o.o., Ježdovečka 112, 10250 Zagreb // **Adresa uredništva:** Odjel hrvatskih vojnih glasila i izdavaštva, Illica 256b, 10000 Zagreb, e-mail: hrvajnik@morh.hr**Odobrava:** Ivana Valentić Mikšić, voditeljica Samostalne službe za odnose s javnošću i izdavaštvo

POBJEDA KOJOJ NEMA PREMCA U NAŠOJ POVIJESTI

"U Oluji smo pokazali svu snagu, odlučnost, umijeće i sposobnost hrvatske vojske i policije. Oluja nije samo vojno-redarstvena operacija, već simbol hrabrosti, otpora i zajedništva hrvatskog naroda, naše predanosti i odlučnosti, spremnosti na žrtvu i istinske vjere u ispravnost onog što činimo. Hrvatska vojska temelj je naše nacionalne sigurnosti. I dok je hrvatske vojske i policije, Hrvatska je sigurna zemlja!" poručio je iz Knina predstavnik branitelja i hrvatskih vojnika pukovnik Mihael Pintarić

[STR. 4]

NASLOVNICU SNIMILA IVONA VIDUŠIĆ

SADRŽAJ

- 10 SJEĆANJA NA OLUJU**
Ponosan sam što sam sudjelovao u Oluji
- 16 OSRH**
Svečani ispraćaj 3. hrvatskog kontingenta u Mađarsku
- 18 MARATON LAĐA**
Utrka snage, volje, truda i upornosti
- 22 28. OBLJETNICA VRO OLUJA**
U spomen na poginule branitelje – biciklom od Varaždina do Knina
- 26 PREDSTAVLJAMO**
pukovnik Rajko Jurić-Paić:
Časnik, fotograf i istraživač
- 30 MEMORIJALNI CENTAR JOSIP JOVIĆ
U ARŽANU**
Povijest je istina, povijest je hrvatska sloboda
- 34 VOJSKE SVIJETA**
Zapovjedništvo za specijalne operacije
oružanih snaga SAD-a
- 42 STRELJAČKO NAORUŽANJE**
Nove puške za finsku i švedsku vojsku
- 50 PODLISTAK**
Tenk – vladar kopnenih bojišnica (X. dio):
Američka potraga za savršenim tenkom
- 54 CRTICE IZ HRVATSKE POVIJESTI**
Ivan Kacijaner – uspon i pad jednog vojskovođe
- 58 DOMOVINSKI RAT**
Razmjene ratnih zarobljenika 1991. (II. dio)
- 64 LAĐARI VETERANI 4. GBR**
Svi kao jedan

Instagram

LinkedIn

YouTube

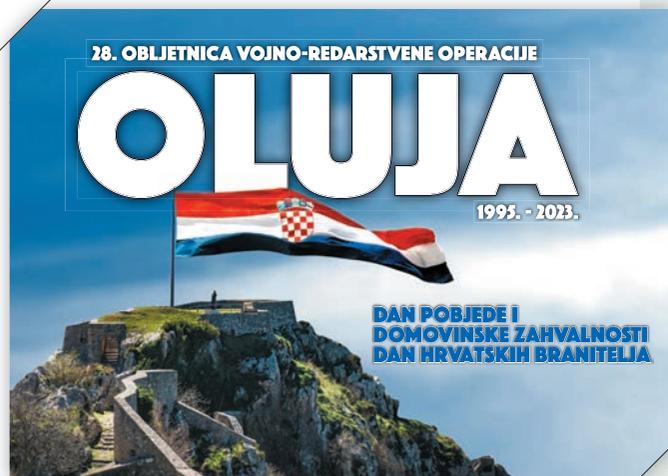
Twitter

Facebook

Pratite nas i na društvenim mrežama

U članstvu Europskog udruženja vojnih novinara (EMPA).
Rukopise, fotografije i ostali materijal ne vraćamo. Copyright HRVATSKI VOJNIK, 2023.
Novinarski prilozi objavljeni u Hrvatskom vojniku nisu službeni stav Ministarstva obrane RH.





28. OBLJETNICA VRO OLUJA

“U Oluji smo pokazali svu snagu, odlučnost, umijeće i sposobnost hrvatske vojske i policije. Oluja nije samo vojno-redarstvena operacija, već simbol hrabrosti, otpora i zajedništva hrvatskog naroda, naše predanosti i odlučnosti, spremnosti na žrtvu i istinske vjere u ispravnost onog što činimo. Hrvatska vojska temelj je naše nacionalne sigurnosti. I dok je hrvatske vojske i policije, Hrvatska je sigurna zemlja!” poručio je iz Knina predstavnik branitelja i hrvatskih vojnika pukovnik Mihael Pintarić



Tekst: Vesna Pintarić / Foto: Tomislav Brandt, Filip Klen

**POBJEDA KOJOJ
U NASOJ**



J NEMA PREMCA

POVIJESTI

28. OBLJETNICA VOJNO-REDARSTVENE OPERACIJE

OLUJA

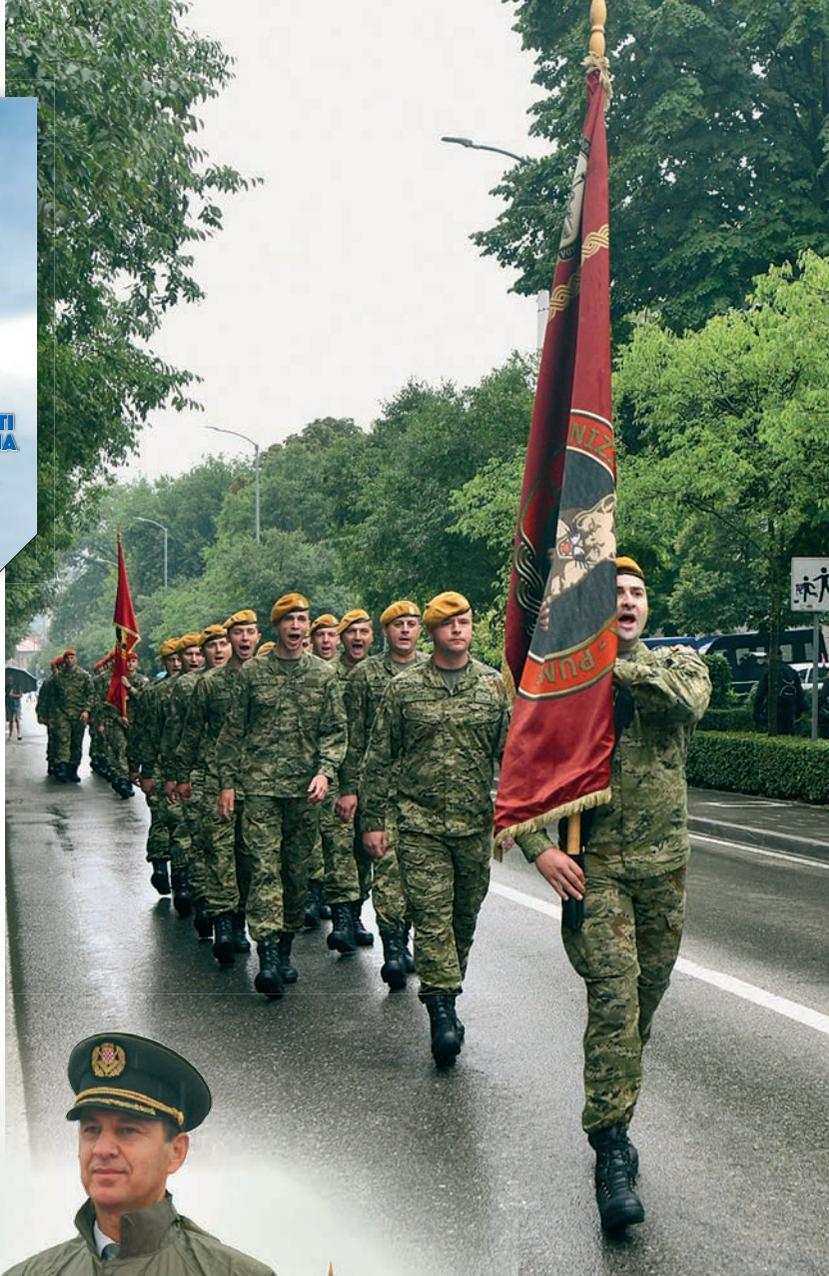
1995. - 2023.



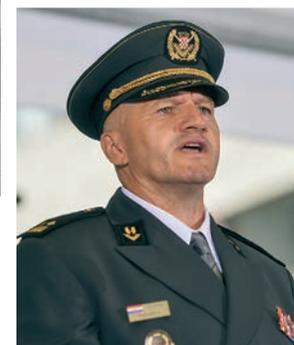
DAN POBJEDE I
DOMOVINSKE ZAHVALNOSTI
DAN HRVATSKIH BRANITELJA

Dan pobjede i domovinske zahvalnosti, Dan hrvatskih branitelja te 28. obljetnica najveće vojne pobjede u Domovinskom ratu, vojno-redarstvene operacije Oluja svečano je obilježena 5. kolovoza 2023. u Kninu.

Na svečanosti su se u Zvonimirovu gradu okupili najviši državni i vojni dužnosnici, među kojima predsjednik Vlade RH Andrej Plenković, ministar obrane Mario Banožić, potpredsjednik Vlade ministar hrvatskih branitelja Tomo Medved, predsjednik Hrvatskog sabora Gordan Jandroković, predsjednik RH i vrhovni zapovjednik OSRH Zoran Milanović, načelnik GS OSRH admiral Robert Hranj, zapovjednici grana OSRH, vojni ordinarij mons. Jure Bogdan, veleposlanici i strani vojni izaslanici akreditirani u RH, predstavnici grada i županije, pripadnici OSRH, sudionici operacije te mnogi drugi.



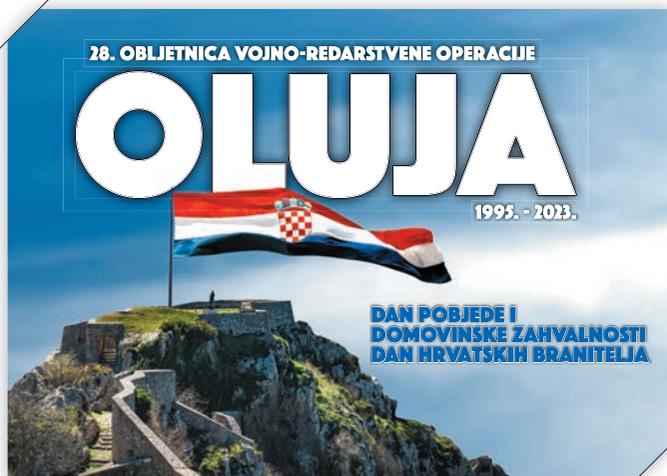
28. OBLJETNICA VRO OLUJA



“Oluja je oslobodilačka operacija, temelj hrvatske slobode i hrvatske države i Hrvatska neće nikad dopustiti napade na Oluju, na hrvatske vojnike i policajce,” poručio je predsjednik Vlade Andrej Plenković iz Knina

“Hrvatska je primjer kako se snagom zajedništva ostvaruju velike stvari, a hrvatski branitelji uzor su mladim generacijama kako se voli i brani domovina. U tom zajedništvu i s tim domoljubljem nastavimo graditi Lijepu Našu,” rekao je pukovnik Mihael Pintarić

Od ranih jutarnjih sati gradom su odzvanjali taktovi budnice u izvođenju Orkestra OSRH, a potom su na glavnom gradskom trgu na spomenik Oluja '95 najviša državna izaslanstva, obitelji poginulih, umrlih i nestalih branitelja, HRVI-ja te predstavnici udruga iz Domovinskog rata položila vijence u znak sjećanja i zahvalu svim poginulim, nestalim i umrlim hrvatskim braniteljima.



Kao i prije 28 godina, točno u 9:43 na jربولu sa samog vrha Kninske tvrđave zavijorila se hrvatska zastava, praćena zvonjavom crkvenih zvona podsjećajući na trenutak ulaska pripadnika Hrvatske vojske u Knin tijekom operacije Oluja. Zastavu su, među ostalim, podigli predstavnici hrvatskih branitelja i stradalnika Domovinskog rata, njih 11 koji su ukratko predstavljani zajedno s pripadnicima MUP-a i Počasno-zaštitne bojne, a potom su uz podsjećanje na tijek operacije pročitana imena 244 poginula i nestala pripadnika u VRO Oluja, koja su čitali sinovi poginulih hrvatskih branitelja. Svečani program nastavljen je na Trgu Ante Starčevića gdje je program s Tvrđave praćen putem videozida i obraćanjem najviših državnih dužnosnika te predstavnika hrvatskih branitelja.

U crkvi Gospe Velikog Hrvatskog Krsnog Zavjeta služena je koncelebrirana misa koju je predvodio vojni ordinarij mons. Jure Bogdan

OLUJA JE BILA IZRAZ NAŠE ŽELJE ZA SLOBODOM

U ime hrvatskih branitelja obratio se pukovnik Mihael Pintarić, dragovoljac Domovinskog rata od '90-e, pripadnik Tigrova iz Rakitja i legendarne 1. gardijske brigade, zatočenik srpskih logora, koji i danas ponosno služi domovini kao časnik Hrvatske vojske.

U svojem obraćanju uputio je snažne poruke, kako svojim ratnim prijateljima koji su za Hrvatsku bili spremni na najveću žrtvu te njihovim nasljednicima u redovima hrvatske vojske i policije, tako i cijelom hrvatskom narodu, pozivajući sve na zajedništvo.

“Zaboravit nećemo sve zlo koje smo pretrpjeli u nametnutom nam ratu, patnje i stradanja našeg naroda, sve naše žrtve kroz turobnu i tešku prošlost... Jer tko zaboravlja osuđen je na ponavljanje,” poručio

je pukovnik Pintarić istaknuvši kako zato danas s ponosom slavimo našu pobjedu u VRO Oluja kojoj nema premca u našoj povijesti.

“Oluja je bila izraz naše želje za slobodom. U Oluji smo pokazali svu snagu, odlučnost, umijeće i sposobnost hrvatske vojske i policije. Oluja nije samo vojno-redarstvena operacija, već simbol hrabrosti, otpora i zajedništva hrvatskog naroda, naše predanosti i odlučnosti, spremnosti na žrtvu i istinske vjere u ispravnost onog što činimo. To je ono što nas je vodilo u Domovinskom ratu, a vodi nas i danas. Kao hrvatski vojnik sa sigurnošću mogu reći - Hrvatska vojska temelj je naše nacionalne sigurnosti. I dok je hrvatske vojske i policije, Hrvatska je sigurna zemlja!” poručio je pukovnik Pintarić dodavši: “Mojim ratnim prijateljima želim poručiti da ne odustaju od onoga za što smo se zajedno borili i za što smo bili spremni umrijeti, a to je naša Hrvatska! Mi smo je obranili i oslobodili kada mnogi nisu vjerovali da ćemo uspjeti. A uspjeli smo! Hrvatska je primjer kako se snagom zajedništva ostvaruju velike stvari, a hrvatski branitelji uzor su mladim generacijama kako se voli i brani domovina. U tom zajedništvu i s tim domoljubljem nastavimo graditi Lijepu Našu. I ne dopustimo da nas podijele razlike, neka nas poveže zajednička vizija bolje budućnosti, one u kojoj će Hrvatska biti iznad nas,” zaključio je pukovnik Pintarić.



28. OBLJETNICA VRO OLUJA

**HRVATSKA NEĆE NIKAD
DOPUSTITI NAPADE NA OLUJU**

Čestitke i zahvalnost hrvatskim braniteljima potom je uputio i predsjednik Vlade RH Andrej Plenković kazavši kako su hrabrost i odlučnost hrvatskih branitelja te mudrost hrvatskog državnog vodstva označile 1995. kao najveću godinu u hrvatskoj povijesti. "Hrvatski branitelji utkali su sebe u hrvatsku povijest i slobodu," kazao je Plenković napomenuvši kako je politika ove vlade vođena željom da se braniteljski, vojni i policijski resori unaprijede u svakom pogledu, te je, među ostalim, obrambeni proračun povećan 100 posto, povećana su prava hrvatskih vojnika, a opremanje i modernizacija Hrvatske vojske je prioritet.

"Oluja je oslobodilačka operacija, temelj hrvatske slobode i hrvatske države i Hrvatska neće nikad dopustiti napade na Oluju, na hrvatske vojnike i policajce," poručio je na kraju predsjednik Vlade Plenković iz Knina.



**Od ranih jutarnjih sati
Kninom su odzvanjali
taktovi budnice u izvođenju
Orkestra OSRH**

U ime Hrvatskog sabora nazočnima se obratio njegov predsjednik Gordan Jandroković koji je istaknuo kako se teško bilo izboriti za slobodu. "Naša je pobjeda u Oluji bila veličanstven pothvat. Oluja je stvorila temelj za sve naše kasnije napretke. Pobijedili smo u nametnutom ratu, pokazali smo duh pobjednika i veliko hrvatsko srce," kazao je Jandroković.

Predsjednik Republike Hrvatske Zoran Milanović uputivši čestitke u prigodi obljetnice zahvalio je hrvatskim braniteljima na slobodi, odao poštovanje našim palim herojima te kazao kako smo ovdje da prenosimo baklju slobode i pobjede.

Svečani program upotpunili su svojim nastupom Klapa "Sv. Juraj" HRM-a i Policijska klapa "Sv. Mihovil".

Visoki državni i vojni uzvanici potom su se uputili prema crkvi Gospe Velikog Hrvatskog Krsnog Zavjeta, gdje je služena koncelebrirana misa koju je predvodio vojni ordinarij mons. Jure Bogdan.

Za sve zainteresirane organiziran je i Taktičko-tehnički zbor naoružanja i opreme, a u poslijepodnevним satima održan je i doček maratonaca i biciklista te motodefile.



28. OBLJETNICA VOJNO-REDARSTVENE OPERACIJE

OLUJA

1995. - 2023.



Nakon višegodišnjih neuspješnih nastojanja hrvatske politike i međunarodnih mirovnih snaga da mirnim putem, političkim i diplomatskim sredstvima uspostave ustavno-pravni poredak i sigurnost na cjelokupnom području Republike Hrvatske, hrvatsko državno vodstvo donijelo je odluku o pokretanju vojno-redarstvene operacije Oluja. Sjećanja sudionika, onih koji su prvi ušli u hrvatski kraljevski grad Knin, svode se na samo jednu misao: Ponosan sam što sam mogao sudjelovati u ovoj operaciji!

TEKST
Željko Stipanović

FOTO
Tomislav Brandt
privatna arhiva

Brojne mirovne inicijative kojima smo željeli vratiti svoj dotad okupirani teritorij nisu dale željeni rezultat. Stoga je tadašnji predsjednik dr. Franjo Tuđman na sastanku s vojnim zapovjednicima na Brijunima 31. srpnja 1995. donio konačnu odluku o pokretanju operacije Oluja. Napadna djelovanja hrvatskih vojnih snaga započela su u ranim jutarnjim satima 4. kolovoza.

PONOSAN SAM ŠTO SA



SJEĆANJA NA OLUJU

Kada sam informaciju da krećemo u operaciju prenio pripadnicima kojima sam zapovijedao, njihova reakcija bila je nevjerovatna i tada je lako bilo biti zapovjednik. Kada su čuli gdje se napada i koji je cilj, mislim da mnogi od nas nisu ni spavali tu noć nego su samo čekali 5:00 sati da operacija počne

Temeljna zamisao operacije bila je istodobnim napadom na više smjerova probiti obranu pobunjenih Srba, osloboditi cjelokupno okupirano područje sjeverne Dalmacije, Like, Korduna i Banovine i izbiti na međunarodno priznate granice RH s BiH, uz istodobnu odsudnu obranu istočne Slavonije i krajnjeg juga Hrvatske, te spriječiti srpsko osvajanje zaštićene zone Bihaća.

Na glavnom smjeru napada s Dinare u pravcu Knina udarnu je snagu činila 4. i 7. gardijska brigada, čiji su pripadnici u kratkom roku ispunili sve postavljene zadaće i već drugog dana operacije, 5. kolovoza, oslobodili Knin. Koristeći i ovu prigodu kako bismo zahvalili hrvatskim braniteljima na slobodi koju su nam izborili i koju danas možemo živjeti, razgovarali smo s izravnim sudionicima operacije, pripadnicima Sedme i Četvrte gardijske brigade.

M SUDJELOVAO U OLUJI

28. OBLJETNICA VOJNO-REDARSTVENE OPERACIJE

OLUJA

1995. - 2023.



DAN POBJEDE I
DOMOVINSKE ZAHVALNOSTI
DAN HRVATSKIH BRANITELJA



“Neopisiva sreća i ponos ispunili su svakoga od nas kada smo postali svjesni da smo oslobodili Knin”, s neskrivenim emocijama prisjeća se satnik Božidar Galović (prvi slijeva)

satnik Božidar Galović, pripadnik 7. gbr Pume

SJEĆANJA NA OLUJU

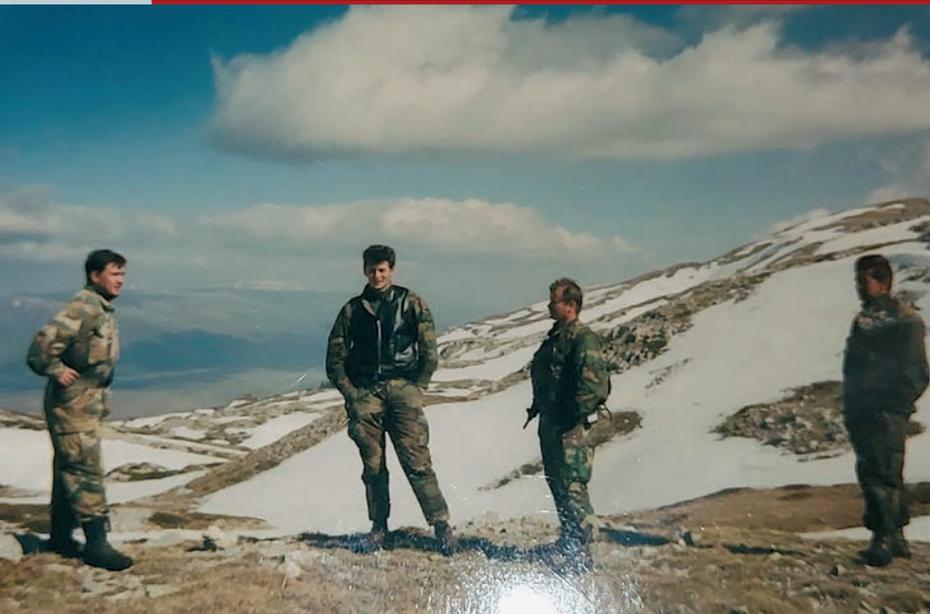
U ZNG sam se prijavio u 9. mjesecu 1991. kao maloljetnik, sa 17 godina. Prijavio sam se u 1. gardijsku brigadu Tigrovi, čiji sam pripadnik bio do travnja 1993., kad sam prešao u 7. gardijsku brigadu Pume. U vrijeme Oluje bio sam zapovjednik 1. pješačke satnije u 1. pješačkoj bojni 7. gbr.

Uoči 4. kolovoza 1995. nalazio sam se na prvoj crti bojišta na samom ulazu na poligon "Crvena zemlja". Očekivali smo da se krene kada smo već tako blizu krajnjeg cilja – grada Knina, ali sve do brifinga zapovjednika Bojne sa zapovjednicima satnija nismo znali da će započeti tako velika operacija. Zapovijed o kretanju u operaciju dobili smo na kasnom brifingu u Zapovjedništvu Bojne negdje između osam i devet sati navečer. Kada sam tu informaciju prenio pripadnicima kojima sam zapovijedao, njihova reakcija bila je nevjerovatna i tada je lako bilo biti zapovjednik. Kada su čuli gdje se napada i koji je cilj, mislim da mnogi od nas nisu ni spavali tu noć nego su samo čekali 5:00 sati da operacija počne.

Ljudi su bili oduševljeni, išli su bez stanjanja, kao navijeni, takva lica svojih ljudi dotad još nisam vidio. Svi su sjajili i bili nevjerovatno motivirani. U tom trenutku drži vas adrenalin, želja, ponos. Ni puno jači neprijatelj tada nam ne bi mogao ništa.

Tijekom samog oslobađanja grada nisam imao vremena razmišljati kako oslobađam Knin. Moja je zadaća bila doći do vojarne "Južni logor" i ondje postaviti obranu i bio sam isključivo fokusiran na izvršavanje dobivene zadaće. Tek navečer 5. kolovoza u pot-

Danas, 28 godina poslije, iznimno sam ponosan što je baš moja satnija prva na tenkovima ušla u Knin. Ipak je za nas Oluja majka svih bitaka, iako nije bila najžešća. Sama akcija bila je veličanstvena, grandiozna, kojom smo našu domovinu oslobodili i osigurali trajni mir



"Svatom akcijom koja je prethodila Oluji približavali smo se svojem konačnom cilju", govori satnik Galović (drugi s lijeva)

Ujutro 4. kolovoza u 5:00 počela je topnička priprema. Bila je to najljepša glazba koju sam čuo u životu. Moja je postrojba napredovala na glavnom smjeru napada preko poligona "Crvena zemlja" prema Kninu. Na samom poligonu bile su dvije jako utvrđene čuke s neprijateljskim mitraljeskim gnijezdima i mogu reći da je bilo jako teško. Bila je to borba prsa o prsa. Imali smo dva poginula: Zvonko Simon i Martin Segedi, te tri lakše ranjena. Čuke smo zauzeli nakon dva-tri sata te smo u potpunosti razbili neprijatelja. Tada je došla zapovijed da moramo stati kako bi oni civili koji to žele mogli slobodno otići iz Knina.

Rano ujutro 5. kolovoza, već u 5:00, krenuli smo na tenkovima prema Kninu. Te osjećaje teško je riječima opisati. Istodobno su se miješali osjećaji ponosa, neopisive sreće, ali s druge strane ispunjavala nas je i tuga za poginulim pripadnicima postrojbe. Naravno, bili smo iznimno oprezni jer smo znali da još nije sve gotovo.

punosti sam postao svjestan da su rat i ta operacija gotovi. U tom sam trenutku bio kao Veli Jože, nitko veći i ponosniji od mene. Kad je popustio adrenalin, tek sam tada osjetio i umor jer gotovo tri noći nisam spavao.

U operaciji Ljeto 95 prilikom oslobađanja Bosanskog Grahova 28. srpnja lakše sam ranjen u koljeno (ručna bomba – kuglica) i da sam zbog toga morao propustiti veličanstvenu Oluju, mislim da si to ne bih nikada oprostio. Tu sam nogu osjetio tek 5. kolovoza navečer, kad su uzbuđenje i adrenalin popustili.

Danas, 28 godina poslije, iznimno sam ponosan što je baš moja satnija prva na tenkovima ušla u Knin. Ipak je za nas Oluja majka svih bitaka, iako nije bila najžešća. Sama akcija bila je veličanstvena, grandiozna, kojom smo našu domovinu oslobodili i osigurali trajni mir.

28. OBLJETNICA VOJNO-REDARSTVENE OPERACIJE

OLUJA

1995. - 2023.



DAN POBJEDE I
DOMOVINSKE ZAHVALNOSTI
DAN HRVATSKIH BRANITELJA

Ni ja, a vjerujem i nitko od mojih suboraca, nije razmišljao o tako velikoj operaciji. Bilo je razmišljanja o operaciji kojom bi se u najmanju ruku stavio Knin pod nadzor premda smo i s trenutačnih pozicija nadzirali jedan glavni pravac iz Knina



satnik Dubravko Jurinić,
pripadnik 7. gbr Pume
(prvi slijeva)

“Tenkovska satnija napredovala je pravcem Oštri kuk – Crvena zemlja – Kovačići. Prvog smo dana kod probijanja crte na Samaru i na ulasku u Crvenu zemlju naišli na otpor pješništva i tenkova, ali do popodnevnih sati došli smo na Crvenu zemlju bez gubitaka”

Nakon provedene akcije Ljeto 95 nalazio sam se u okolici Bosačkog Grahova gdje je moja postrojba držala dostignute položaje nakon provedene akcije te smo čekali daljnje zapovijedi. Ni ja, a vjerujem i nitko od mojih suboraca, nije razmišljao o tako velikoj operaciji. Bilo je razmišljanja o operaciji kojom bi se u najmanju ruku stavio Knin pod nadzor premda smo i s trenutačnih pozicija nadzirali jedan glavni pravac iz Knina. Zapovijed za provedbu operacije dobio sam nekoliko dana prije pa smo imali malo vremena za pripremu i izvidanja, ali kad je cilj operacije Knin, svi smo jedva čekali krenuti iako smo netom završili operaciju Ljeto 95.

Tenkovska satnija napredovala je pravcem Oštri kuk – Crvena zemlja – Kovačići. Prvog smo dana kod probijanja crte na Samaru i na ulasku u Crvenu zemlju naišli na otpor pješništva i tenkova, ali do popodnevnih sati došli smo na Crvenu zemlju bez gubitaka u postrojbi. Sljedećeg dana, 5. kolovoza, prilikom kretanja ka Kovačićima djelovao je po nama neprijateljski oklop u povlačenju iz Knina.

U tim trenucima nisam bio svjestan što ostvarujemo, da oslobađamo Knin, koji je bio središte neprijateljske pobune, premda je tu i tamo pobjegla takva pomisao. Tek kad je sve završilo navrle su silne emocije sreće i oduševljenja. Kada smo ugledali našu zastavu na Tvrđavi onda su nas preplavile emocije i došla mi je pomisao da cijeli taj rat ipak napokon ide kraju. S vre-

menom postaješ svjesniji učinjenog, ali emotivno najjači trenutak bio je doček postrojbe u Varaždinu pred mogu reći cijelim gradom. Operacija Oluja bila je u svakom smislu veličanstvena i iznimno sam ponosan što sam mogao biti dio toga.



satnik Zoran Ćosić, pripadnik 4. gbr Pauci

U Hrvatsku vojsku pristupio sam sa 19 godina, u oklopne postrojbe. Tenk sam poznao do savršenstva i mislim da mi je oklop bio suđen te mi je obilježio cijelu mladost, pa sve do danas. U Oluji sam bio zapovjednik Tenkovske satnije u 4. gbr te sam se nalazio na glavnom pravcu napada. Prije same Oluje prošli smo puno krvi i znoja da bismo došli do samog kraja te smo tom operacijom stavili točku na kraj priče. Moram istaknuti nekoliko akcija bez kojih sigurno ne bismo ni došli do Oluje, a to su: Zima 94, Skok 1 i Skok 2. Tim je akcijama oslobođeno veliko područje u Livanjskom polju, kao i sam grad Bosansko Grahovo. Isto tako, pod nadzorom je bilo kompletno područje s južne strane Dinare. Za operaciju takvog opsega saznao sam dan prije od svojeg zapovjednika pokojnog generala Andrije Matijaša, iako smo slutili da bi moglo doći do takve operacije jer je trebalo ići do kraja kada



“Na dan kada je započela operacija, 4. kolovoza, tenkovima smo se uvukli u šumoviti dio Dinare nadomak vojnom poligonu ‘Crvena zemlja’, a sljedećeg smo dana u ranu zoru krenuli u napad”, govori satnik Zoran Ćosić

samo već oslobodili Bosansko Grahovo. Velik je dio terena oslobođen i nije imalo smisla odustajati pri samom cilju.

Na dan kada je započela operacija, 4. kolovoza, tenkovima smo se uvukli u šumoviti dio Dinare nadomak vojnom poligonu “Crvena zemlja”, a sljedećeg smo dana u ranu zoru krenuli u napad. Očekivao sam jak otpor, ali naišli smo na svega nekoliko tenkova, koji su nas gađali iz podnožja Crvene zemlje. Kada su vidjeli silu koja ide na njih, kukavički su se povukli.

Na samom prilazu Kninu adrenalin u meni rastao je sve više, a srce kucalo sve jače jer je konačno svladan velikosrpski mit o velikoj Srbiji. Za nas Knin nije bio kraj, neprijatelje smo gonili sve do Srba, naselja do same granice uz Bosnu i Hercegovinu. U Oluji sam izgubio prijatelje zbog kojih se i danas vidi tuga u mojim očima, ali istodobno i sreća jer je Hrvatska slobodna.

Danas, nakon 28 godina, sjećam se svakog detalja ne samo Oluje već cijelog rata, osjećaja kroz koje smo prolazili, svih mojih prijatelja koji su dali ono najvrednije, a to je život. Nakon toliko godina još uvijek se pronalaze pojedinci koji nas nazivaju povlaštenim – ovakvim i onakvim. Mislim da je svatko imao priliku braniti domovinu kao i ja, no neki nisu jer su imali druge planove. Nakon 28 godina smeta mi i zabolj me što se pojedinci ponašaju kao veći Hrvati od bilo kojeg branitelja iz borbenog sektora. Unatoč tomu, i sutra, ako bi bilo potrebno, sve bih ponovio jer Hrvatsku živim i Hrvatsku dišem.

“Na samom prilazu Kninu adrenalin u meni rastao je sve više, a srce kucalo sve jače”, prisjeća se satnik Ćosić



OSRH

SVEČANI ISPRAĆAJ 3. HRVATSK

Temeljna je zadaća kontingenta provedba obučnih i vježbovni aktivnosti s ciljem podizanja obrambenih sposobnosti NATO saveza

TEKST

Janja Marijanović
Šaravanja

FOTO

Tomislav Brandt

U vojarni "1. gardijske brigade Tigrovi – Croatia" u Zagrebu 7. kolovoza 2023. svečano je ispraćen 3. hrvatski kontingent u aktivnosti ojačane budnosti u okviru Borbene grupe pod vodstvom Mađarske (3. HRVCON eVA BG-HUN) u području aktivnosti u Mađarskoj.



KOG KONTINGENTA U MAĐARSKU

Poručnik Mateo Marinović, Satnija antiterorističke vojne policije – u misiji obnaša dužnost zapovjednika voda Vojne policije. “Ljudi su visokomotivirani i spremni za misiju. Ovo mi je prva međunarodna misija i očekujem jedno novo iskustvo i razmjenu znanja s drugim nacijama.”

Poručnica Ivana Čvrk, CIMIC vod – u misiji obnaša dužnost voditelja tima za civilno-vojnu suradnju. “Od nas se očekuje profesionalnost i da pokažemo sve ono što smo naučili i zbog čega smo oformljeni kao tim za civilno-vojnu suradnju. Meni i mojem timu ovo je prva misija, ali vjerujem da ćemo to odraditi profesionalno kako se od nas i očekuje.”

Satnik Đuro Ivelić, Zapovjedništvo za kibernetički prostor – u misiji obnaša dužnost člnika Odsjeka za komunikacijsko-informacijske sustave Multinacionalne bojne. “Moja je zadaća organizirati kompletan rad komunikacijsko-informacijskih sustava u cijeloj borbenoj grupi. Naglasak je na interoperabilnosti svih članica borbene grupe kao i uvježbanost na terenu prilikom izvođenja svih vježbi. Ovo mi je treća međunarodna misija tako da će mi iskustva iz prve dvije uvelike olakšati rad u ovom multinacionalnom zapovjedništvu.”



Temeljna je zadaća kontingenta provedba obučnih i vježbovni aktivnosti s ciljem podizanja obrambenih sposobnosti NATO saveza. Svečanom ispraćaju nazočili su izaslanik ministra obrane i posebni savjetnik ministra obrane umirovljeni general-bojnik Željko Živanović, zamjenik načelnika Glavnog stožera OSRH general-pukovnik Siniša Jurković, zapovjednik Hrvatske kopnene vojske general-pukovnik Boris Šerić, zapovjednik Zapovjedništva za potporu general-pukovnik Mladen Fuzul, zapovjednik Zapovjedništva specijalnih snaga brigadir Ivan Miloš, zamjenik zapovjednika Zapovjednog operativnog središta brigadir Robert Suntešić, zapovjednik Pukovnije Vojne policije brigadir Tomislav Kasumović i drugi. Zapovjednik 3. hrvatskog kontingenta kapetan fregate Neven Pejković u svojem je obraćanju rekao kako će rad u međunarodnom okruženju pripadnicima kontingenta omogućiti stjecanje novih iskustava i znanja, pružiti priliku učiti od drugih, ali i drugima prikazati svoje sposobnosti. “Uvjeren sam da ćemo kao i naši prethodnici svojim izgledom, ponašanjem i radom profesionalno, odgovorno i savjesno izvršavati sve zadaće koje se pred nas postavljaju, te ponosno i dostojno predstavljati našu zemlju i oružane snage,” rekao je zapovjednik kontingenta.

Izaslanik ministra obrane posebni savjetnik Željko Živanović u ime ministra obrane poručio je kako vjeruje da će pripadnici 3. hrvatskog kontingenta u području aktivnosti na najbolji način pokazati kako je očuvanje mira najvažnija zadaća NATO-a. “Vaša vrhunska vojna znanja i vještine, profesionalizam i spremnost u području ove NATO-ove aktivnosti vjerujem da će još jednom pokazati kako je Republika Hrvatska i Hrvatska vojska snažan i dostojan partner, saveznik i prijatelj,” poručio je.

General-pukovnik Siniša Jurković rekao je kako razmještanjem vojnih snaga NATO savez povećava moć odvratanja, a isto tako potvrđuje zajedništvo i jedinstvo članica te pokazuje snažnu transatlantsku vezu. “Sudjelovanjem u aktivnosti ojačane budnosti u Mađarskoj Hrvatska vojska još jednom pokazuje da pripadamo zajednici profesionalnih i obučeni vojski na čiju potporu mogu računati naši građani, saveznici i partneri,” zaključio je general Jurković.

NATO-ove borbene grupe u središnjoj i jugoistočnoj Europi, u Mađarskoj, Slovačkoj, Rumunjskoj i Bugarskoj, pod nazivom aktivnosti ojačane budnosti, uspostavljene su s ciljem daljnjeg jačanja savezničkog postava odvratanja i obrane te sposobnosti kolektivne obrane. Uspostava ovih borbenih skupina provodi se na temelju koncepta multinacionalnih snaga kao i već postojeće borbene skupine NATO-ove aktivnosti ojačane prednje prisutnosti u Poljskoj, Litvi, Latviji i Estoniji.

Hrvatski kontingent sudjeluje u aktivnosti ojačane budnosti NATO-a u okviru Borbene grupe pod vodstvom Mađarske na temelju Odluke Hrvatskog sabora od 11. ožujka 2022. Sukladno navedenoj Odluci, u područje aktivnosti u Mađarsku, u 2022. i 2023. godini upućuje se do 70 pripadnika Oružanih snaga Republike Hrvatske, uz mogućnost rotacije.

MARATON LAĐA

UTRKA SNAGE, VOLJE, TRUDA I UPORNOSTI

TEKST

Marija Mitar

FOTO

Ivona Vidušić

Ekipe HRM-a osvojila je šesnaesto mjesto na Maratonu lađa čime je pokazala da itekako može konkurirati ostalim ekipama u ovoj tradicionalnoj manifestaciji unatoč tomu što pripreme za maraton nisu njihova primarna vojna zadaća



Ekipu HRM-a činili su pripadnici Satnije mornaričko-desantnog pješništva Flote Hrvatske ratne mornarice iz Ploča. Ovo im je bio peti nastup, a osvojili su šesnaesto mjesto

Maraton lađa tradicionalno je sportsko natjecanje u utrci autohtonih plovila doline Neretve ustanovljeno davne 1998. Postao je brand neretvanskog kraja, sastavni je dio njihove tradicijske kulture, a održava se svake godine druge subote u kolovozu u organizaciji Udruge lađara Neretve. Ideju za organizaciju ovakve vrste natjecanja dao je Miloško Glasnović, a realizacija je počela u sklopu obilježavanja 7. obljetnice akcije Hrvatske vojske u Pločama Zelena tabla – Mala Bara 13. rujna 1998. Ove godine održan je 26 maraton po redu, a natjecalo se 29 ekipa.

Ekipu HRM-a činili su pripadnici Satnije mornaričko-desantnog pješništva Flote Hrvatske ratne mornarice iz Ploča. Ovo im je bio peti nastup, osvojili su šesnaesto mjesto, ali i još jednom pokazali kako ih, osim sna-

ge i vještina, pokreće i velika volja, trud te upornost. Udruga lađara iz Zagreba i ove je godine odnijela pobjedu dovedlaši do cilja za dva sata i osam minuta. Od samoga početka maratona slovali su kao jedan od favorita i veći dio maratona držali su vodeću poziciju. Drugo mjesto zauzela je Udruga lađara Općine Slivno, a treće Udruga lađara Gusari Komin. Predsjednik Republike Hrvatske Zoran Milanović i predsjednik Udruge lađara Neretve Luka Oršulić uručili su medalje te prijelazni štit kneza Domagoja.

Ove godine ekipu HRM-a vodio je i trenirao desetnik Mate Grabovac. U razgovoru je istaknuo kako su pripreme nažalost trajale svega mjesec dana zbog obveza u postrojbama i različitih obuka, a što zapravo i jest njihova primarna zadaća, pa su tre-

ninzi započeli 3. srpnja. Oni su se odvijali svaki dan u tjednu u sklopu redovitog radnog vremena. Kao osnovni cilj ne navodi osvajanje konkretnog mjesta na maratonu, već kao imperativ izdvaja sprečavanje ozljeda i dolazak do kraja maratona s obzirom na to da je riječ o fizički vrlo zahtjevnom poduhvatu jer maraton traje više od dva sata i vesla se na dionici dugačkoj 22 kilometra od Metkovića do Ploča. Skupnik Ante Pavić, koji u lađi zauzima poziciju trećeg desnog veslača, kaže kako je vrlo motiviran za sudjelovanje na maratonu, a što proizlazi iz osjećaja ponosa zbog promocije kulture lokalnih mjesta i cijelog kraja. Usto predstavlja se i Hrvatska ratna mornarica što je na ponos i čast svakog vojnika. Ističe kako je veliko zadovoljstvo već samo sudjelovanje, ali



MARATON LAĐA



naravno nada se što boljem rezultatu. Međutim, upravo je to stalno pitanje u HRM-u, odnosno česta su propitkivanja treba li njihova veslačka ekipa uložiti više vremena u pripremi za sam maraton. Međutim, Pavić kaže da oni kao pripadnici Hrvatske vojske imaju svoje druge primarne zadaće koje se ne smiju zanemariti, ali im stečene vještine pomažu i u svladavanju maratona. Često se u teoriji čini jednostavno organizirati veslačku ekipu HRM-a, ali u praksi je to puno teže u sklopu radnog vremena i obveza kako bi bilo na dobrobit svih zahtjeva.

Maraton lađa započeo je 12. kolovoza u 17 sati intoniranjem hrvatske himne. Ekipa HRM-a zadobila je startnu poziciju pod rednim brojem 14 nakon brzinskih utrka koje su se odvijale u srijedu 9. kolovoza u Opuzenu. Iako je ekipa zastala na samom početku zbog ulijevanja veće količine vode u lađu, uspjeli su sanirati navedeni problem te vrlo brzo preteći nekoliko protivničkih ekipa. Ekipa HRM-a uspjela je cijelim putem održavati svoj ritam te je utrku uspješno privela kraju zauzevši 16. mjesto od ukupno 29 prijavljenih ekipa. Prije samog starta Maratona lađa, ekipu veslača bodrio je i kapetan bojnog broda Darko Malečić. Naveo je kako HRM na maratonu ima ekipu koja je u sastavu Hrvatske ratne mornarice, a koja djeluje u vojarni 116. brigada

de Hrvatske vojske u Pločama. Ona je svečano otvorena 2018. godine, a već 2019. godine HRM je bio sudionik maratona. Kad je riječ o rezultatima, hrvatski vojnici u svemu, pa tako i prilikom sudjelovanja na maratonu, daju svoj maksimum, ali u ovom kontekstu naglasak je više na očuvanju kulture i tradicije jer pripadnici vojske imaju svoje druge temeljne zadaće koje moraju ispunjavati od početka do kraja godine. Oni su polaznici brojnih obuka i vježbi koje moraju proći kao pojedinci da bi po povratku mogli funkcionirati u koheziji. S ponosom dodaje kako je upravo vojarna u Pločama ona koja je iznjedrila najveći broj polaznika obuke Središta za razvoj vođa "Marko Babić". Kapetan Malečić kaže da pripadnici HRM-a sudjeluju na maratonu koliko mogu i punog srca. Naravno, navedeno uloženo vrijeme nije jednako vremenu koje mogu uložiti ostali sudionici maratona, ali svakako nije zanemarivo. "HRM nikad neće odustati od maratona, uvijek ćemo se rado odazvati i sudjelovati u granicama svojih mogućnosti," navodi kapetan. Međutim, uloga vojske na maratonu nije samo natjecateljska, već i organizacijska. Naime, pripadnici Mornaričko-desantnog pješaštva odlukom ministra i ostalih instanci u sustavu daju potporu organizaciji maratona te ga osiguravaju. Potpora se ne odnosi isključivo na sam dan maratona, već i nekoliko dana prije kad pripadnici Satnije svojim gumenim brodicama izvršavaju sve potrebne predradnje za provođenje maratona. Velika je uloga spomenutih gumenih brodice i u medijskom smislu jer se upravo njima prevoze novinari i kamermani, a čime je omogućen direktan prijenos maratona svima onima koji nažalost tog dana ne mogu biti prisutni. Od ove godine pripadnici ronilaca vode računa i o sigurnosti svih sudionika maratona nakon promjene pravila zbog prošlogodišnjeg potapanja brodice i spašavanja čovjeka iz nje. Na kraju razgovora, kapetan bojnog broda Darko Malečić istaknuo je kako je ponosan na sve pripadnike Hrvatske ratne mornarice što se u konačnici pokazalo i srčanim ulaskom u cilj u Pločama.



Kad je riječ o rezultatima, hrvatski vojnici u svemu, pa tako i na maratonu, daju svoj maksimum, ali u ovom kontekstu naglasak je više na očuvanju kulture i tradicije. Vojnici imaju svoje druge temeljne zadaće koje moraju ispunjavati od početka do kraja godine



Udruga lađara Neretve zajedno s Hrvatskom turističkom zajednicom, Dubrovačko-neretvanskom županijom, gradovima Metković, Opuzen i Ploče te sponzorima i ove su godine organizirali program pod nazivom "Tjedan lađe na Neretvi"



28. OBLJETNICA VRO OLUJA

U SPOMEN NA POGINUL BICIKLOM OD

TEKST

Željko Stipanović

FOTO

Tomislav Brandt



Razvodnik Ivica Nerer 1. kolovoza treći je put krenuo biciklom iz Varaždina prema Kninu, na put dug 390 kilometara, u spomen na sve poginule hrvatske branitelje te u čast Dana pobjede i domovinske zahvalnosti, Dana hrvatskih branitelja i 28. obljetnice VRO Oluja. U Knin je stigao u večernjim satima 4. kolovoza gdje su ga dočekali državni tajnik MORH-a Zdravko Jakop, pripadnici bojne Pume i Pauci, okupljeni branitelji i brojni Kninjani

Razvodnik Nerer bivši je pripadnik 7. gardijske brigade Puma, član Udruge veterana 7. gbr i još uvijek aktivan pripadnik Hrvatske vojske u 2. oklopno-mehaniziranoj bojni Pume GOMBR-a. Za svaku je pohvalu i činjenica da je za ovu aktivnost koristio svoj godišnji odmor i slobodne dane

BRANITELJE VARAŽDINA DO KNINA



Nije rijetkost da hrvatski branitelji, oni umirovljeni, ali i oni još uvijek aktivni hrvatski vojnici, na različite načine žele iskazati zahvalnost svima onima koji su kad je bilo najteže, kad je to bilo pitanje života ili smrti, nepokolebljivo i beskompromisno stali u obranu domovine. Na taj način žele podsjetiti, ali i od zaborava sačuvati uspomenu na dane kad smo se hrabrošću i ratničkom vještinom izborili za svoju slobodu. Jedan od njih je i razvodnik Ivica Nerer pripadnik 7. gardijske brigade Puma, član Udruge veterana 7. gbr i još uvijek aktivan pripadnik Hrvatske vojske u 2. oklopno-mehaniziranoj bojni Pume GOMBR-a. Već je treći put od Varaždina do Knina vozeći bicikl putem kojim je prolazio svjedočio svoju ljubav prema domovini i onima koji su za njezinu slobodu dali najviše što su mogli – svoje živote. S razvodnikom Ivicom Nererom, vidno sretnim i zadovoljnim što je uspio još jednom realizirati svoju inicijativu, razgovarali smo nakon što je ušao u cilj – grad Knin.

OTKUD VAM IDEJA I KAKO STE SE ODLUČILI NA OVU INICIJATIVU?

Kad je započela pandemija koronavirusa prije četiri godine, u meni se rodila ova ideja. U razgovoru s Robertom Pujom, predsjednikom Udruge veterana 7. gardijske brigade Puma rekao je kako je baš žalosno što zbog pandemije svi oni koji bi željeli, neće moći doći u Knin na obilježavanje VRO Oluja. Kako se inače amaterski bavim biciklizmom predložio sam Puji da biciklom odvozim ovu relaciju za sve one koji ne mogu doći, ali i u čast svim poginulim braniteljima i njihovim obiteljima. Tako je to danas već zamalo postala tradicija. Da bi se uspjelo, potrebno je uložiti puno truda, ali kad na licima ljudi koji me putem oduševljeno pozdravljaju vidiš reakciju kad vide hrvatsku i ratnu zastavu 7. gardijske brigade onda shvatiš da se sav trud višestruko isplati.

KAKO JE BILO NA PUTU? JESTE U NEKOM TRENUTKU OSJETILI KRIZU?

U krizi nisam bio, ali uvijek su važni vremenski uvjeti. Ili je kiša, ili vjetar, sunce ili sparina, ali stisneš zube i nastaviš dalje. Kao mladić bio sam sportaš i naučio sam na napore, a pogotovo kroz vrijeme provedeno u vojsci.

KOLIKO JE PUT TRAJAO I KOLIKO STE KILOMETARA PREŠLI?

Put je dug 390 kilometara. Pretprošle godine za Oluju sam nakon Knina biciklirao još do Dubrovnika i Mljeta i ta je dionica bila duga 810 kilometara i to je tad bio malo zahtjevniji put. No, kako se privatno i amaterski bavim biciklizmom navikao sam na zahtjevnije izazove. Bicikl koji koristim ima više od 50 kilograma i prilično ga je teško voziti, ali do sada je izdržao sve izazove. Sljedeće godine Hrvatska će obilježiti 15. obljetnicu ulaska u NATO savez i planiram, ovisno o zdravlju, biciklirati od Varaždina do Bruxellesa. Sve to treba još dobro razraditi jer želim ići preko austrijskih Alpa koje su golem izazov i odmah su u startu najteža dionica. Za sada je to plan, a za konačnu odluku ima još vremena.

28. OBLJETNICA VRO OLUJA



**PRIPADNIK STE SEDME BRIGADE, POSTROJBE KOJA
JA PRVA UŠLA U KNIN I IZVJESILA HRVATSKU ZA-
STAVU? KAKAV JE OSJEĆAJ BIO TADA KAD STE UŠLI
U KNIN, A KAKAV JE DANAS NAKON 28 GODINA?**

Svi smo čekali taj dan i kad smo ga nakon toliko godina imali sreće dočekati bili smo oduševljeni. Bili smo sretni kao mala djeca. Znali smo da je rat pri kraju. Premda često dolazim u Knin, svaki put pronadem neku novu i dodatnu radost. Primijetiš da se grad razvija, uvijek se nešto novo izgradi, ljudi su veseliji, primijetim dosta mladih što posebno veseli tako da sam uvijek iznova sretan kad mogu doći ovdje.

**Sljedeće godine
Hrvatska će
obilježiti 15.
obljetnicu ulaska
u NATO savez i
planiram, ovisno
o zdravlju,
biciklirati od
Varaždina do
Bruxellesa**

**ŠTO ZA VAS OSOBNO ZNAČI
VRO OLUJA? SPOMENULI STE
KAKO VAM OVO VAM NIJE PRVI
PUT DA BICIKLOM ZA OLUJU
PROLAZITE OVU DIONICU? U
ČEMU SVAKE GODINE PRONA-
LAZITE NOVI MOTIV?**

I Oluja, ali i cijeli Domovinski rat bila je borba za vlastiti život. Kao dijete sa 16 godina i nešto mjeseci uključio sam se u Domovinski rat. Gledao sam kako civili i nedužni ljudi

Nakon napornog puta i prijeđenih 390 kilometara razvodnik Ivica Nerer ispunjen zadovoljstvom zbog ostvarenog cilja rekao je: "Iznimna mi je čast svake godine na Dan pobjede i domovinske zahvalnosti i Dan hrvatskih branitelja odvoziti ovu rutu za sve branitelje i hrvatske građane koji su patili u ratu čekajući slobodu. Pripadnici 4. gardijske brigade i legendarnih Puma ostvarili su tu slobodu ulaskom u Knin i ovu tradiciju treba dalje nastaviti. Izazov je bio velik, ali mi smo vojnici, možemo to, i ovo me zaista ispunjava zadovoljstvom. Čekali smo slobodu pet godina i dočekali je. Sad svi zajedno trebamo graditi bolju budućnost i učiti mlade generacije da se ne zaboravi kako je teško stečena"

stradavaju i to jednostavno nisam mogao prihvatiti, a da ništa ne poduzmem. Upravo to me potaknulo da moram nešto učiniti i da ne dopustimo da se to zlo širi i zato sam se uključio u obranu domovine. Motiv mi je od početka, a i danas isti. Želim nešto napraviti za obične ljude, moje kolege, starije i mlađe. Želim odati poštovanje onima kojih na žalost više nema s nama.

OVO NIJE VAŠA JEDINA INICIJATIVA? VOZILI STE BIKIKLOM I DO VUKOVARA...

Tu dionicu vozim svake godine. Dionica je zahtjevna, ne toliko zbog duljine, nego zato što je u studenom uvijek prilično hladno, ceste kojima idem relativno su loše, ali unatoč svemu tome u sebi imaš taj neki žar koji stalno nosiš i koji te uvijek potiče na pozitivno djelovanje.

ZA OVE HVALEVRIJEDNE INICIJATIVE KORISTITE SVOJE SLOBODNE DANE. KAKO TO KOMENTIRATE?

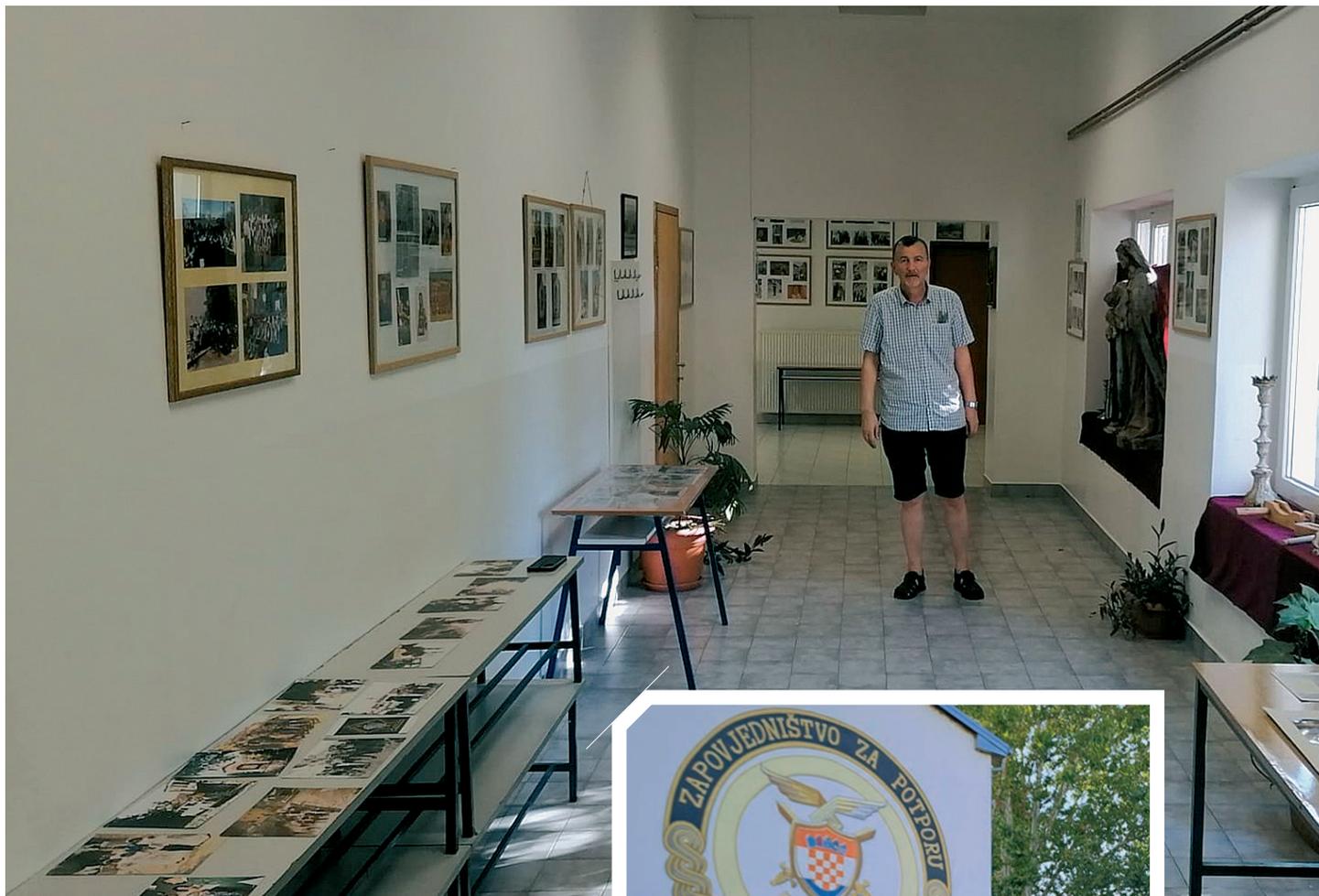
Slobodne dane koristim iz više razloga. Za mene kao djelatnu vojnu osobu postoje određena pravila i protokoli. Ako bih išao službeno i tražio da me netko prati, morao bih ispuniti brojne obrasce da mi se osigura sanitet, pratnja i ostale stvari. S druge strane, ne mogu se u evidenciji voditi da sam na poslu, a zapravo nisam jer negdje vozim bicikl. Zato imam svoje slobodne dane ili godišnji odmor i nije mi ih žao potrošiti na ovakve inicijative. Možda se to nekom može učiniti čudno, ali ipak to je samo moja inicijativa i želim da tako ostane.



Uoči svečanog obilježavanja 28. obljetnice VRO Oluja svečano je otkriven i mural posvećen pripadnicima 4. i 7. gardijske brigade koji su u VRO Oluja prvi ušli u Knin i krasit će glavni gradski trg u Kninu. Inicijativu za njegovom izradom pokrenula je Udruga 7. gbr, a autor je Kruno Tuđen, muralist iz Zagreba. "U spomen svim pripadnicima 7. gbr koji su dali svoje živote u VRO Oluja Udruga 7. gbr inicirala je izradu murala kao podsjetnik na te slavne dane, na postrojbe koje su sudjelovale, na zajedništvo i sinergiju koje nas je vodilo u ostvarivanju ciljeva u Domovinskom ratu, a posebno suradnju 7. i 4. gardijske koje su zajedno oslobodile grad Knin. To je zahvala svima koji su dali najviše što su mogli, vlastite živote," kazao je državni tajnik u Ministarstvu obrane Zdravko Jakop koji je tijekom Domovinskog rata bio pripadnik Puma.



PREDSTAVLJAMO



Kako je pukovnik Rajko Jurić-Paić oživio povijest i kulturu svojeg zavičaja kroz izložbe fotografija i povijesnih tiskovina...

TEKST

Ines Grossi

FOTO

osobna arhiva / Ines Grossi





ČASNIK, FOTOGRAFI ISTRAŽIVAČ

Pukovnik Rajko Jurić-Paić, dragovoljac Domovinskog rata, radi kao operativni časnik Odsjeka za potporu, Logističkog operativnog središta, Zapovjedništva za potporu, no samo rijetki poznaju ga kao istraživača, fotografa amatera, promotora zavičajne i tradicijske kulture dalmatinskog zaleđa i prirodnih ljepota rijeke Krke.

Iz razgovora doznajemo da je strast prema fotografiji osjetio kad je dobio prvi fotoaparatus od strica. "Počelo je s fotografiranjem obitelji, da bi nastavio fotografirati važnije događaje u selu prije Domovinskog rata. Za vrijeme Domovinskog rata fotografirao sam svoj kraj koji je bio okupiran i snimio dva videofilma koji su nam sada dragocjen materijal jer je tad bilo malo kamera i fotoaparata. Fotografirao sam jer nam je selo Rupe bilo okupirano i spaljeno, no zahvaljujući našim mještanima koji žive u Zagrebu, Šibeniku i dijaspori dolazimo do fotografija iz prošlosti i zbog toga sam sve više fotografirao i snimao, znajući koliko je važno zabilježiti određene trenutke za naša pokoljenja." Upravo te fotografije koje su nastale u Domovinskom ratu korištene su na lokalnim izložbama i u lokalnim tiskovinama.

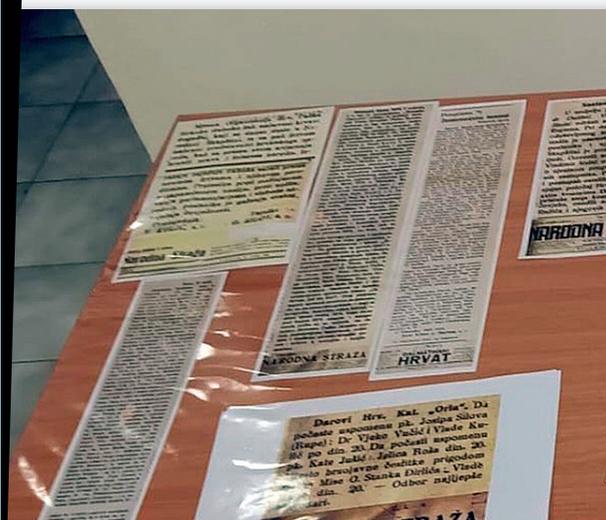
Pukovnik Rajko Jurić-Paić do sada iza sebe ima desetak izložbi u Skradinu, Šibeniku i Rupama, od čega četiri samostalno, a ostale u suradnji s Udrugom Rupska zvona. Njegove su izložbe dokumentarističke i različite tematike iz njegova zavičaja (biciklistička utrka, Domovinski rat, obnova, povijesna, kulturna, religijska, prirodna, školska...). Velik poticaj u istraživanju i fotografiranju dobio je i od rođaka Nediljka Paića s kojim je imao privilegiju i čast družiti se s renomiranim slikarima, pok. Đurom Sederom, Matom Jurkovićem, Ratkom Janjićem Jobom i Franom Radakom. "Dok su oni gledali moje fotografije došli smo na ideju da nastanu slike na osnovi fotografija pa je nastalo dosta umjetničkih djela i nekoliko izložbi. Trenutačno radim na jednoj knjizi kao koautor s pjesnikom Zoranom

"Za vrijeme Domovinskog rata fotografirao sam svoj kraj koji je bio okupiran i snimio dva videofilma koji su nam sada dragocjen materijal jer je tad bilo malo kamera i fotoaparata. Fotografirao sam jer nam je selo Rupe bilo okupirano i spaljeno, no zahvaljujući našim mještanima koji žive u Zagrebu, Šibeniku i dijaspori dolazimo do fotografija iz prošlosti i zbog toga sam sve više fotografirao i snimao, znajući koliko je važno zabilježiti određene trenutke za naša pokoljenja." Upravo te fotografije koje su nastale u Domovinskom ratu korištene su na lokalnim izložbama i u lokalnim tiskovinama.

Pukovnik Jurić-Paić sudjelovao je na desetak izložbi u Skradinu, Šibeniku i Rupama, od čega četiri samostalne, a ostale u suradnji s Udrugom Rupska zvona. Njegove su izložbe dokumentarističke i različite tematike iz njegova zavičaja (biciklistička utrka, Domovinski rat, obnova, povijesna, kulturna, religijska, prirodna, školska...).



Fotografijom je omogućio oživljavanje bogate prošlosti i kulturne baštine svojeg kraja, a koja bi da nije bilo njegova angažmana bila zaboravljena. Sudjelovanje na zadnjoj izložbi posvećenoj 250. obljetnici Župe u Rupama bila je prilika da se slike svakodnevnog života prenesu kroz vrijeme i podsjeti ljude na neprocjenjivo kulturno nasljeđe za koje smo zajedno odgovorni.



Josipom Jurićem *Veličanstvena zemlja*, koji na osnovi svojih fotografija krajobraza Župe Rupe i ljepota rijeke Krke opisuje fotografije opisno i povijesno, i na drugoj knjizi gdje ću svu prikupljenu građu iz pedesetak novina, oko devetsto članaka, pretočiti u knjigu.“

Održana je također i izložba na temu “250 godina Župe Rupe” u suradnji sa župnikom fra Ivanom Čupićem i Udrugom Rupska zvona na kojoj je pukovnik Jurić-Paić izložio svoje fotografije i novinske isječke. Na pitanje kako je došao na ideju organizirati izložbu povodom 250. obljetnice postojanja Župe, pomalo skromno odgovara kako je uvidio da je u arhivskoj digitaliziranoj građi u Šibeniku u gradskoj knjižnici, dok je istraživao o Vuku Mandušiću, naišao na dosta članaka o Župi Rupe, a kako je selo za vrijeme Domovinskog rata bilo okupirano i uništeno smatrao je te članke dragocjenima. “Naša je župa samostalna od 1773. godine i ove godine obilježava 250 godina, u suradnji s našim svećenikom fra Ivanom Čupićem, Florijanom Paićem, Marinkom Šiškom, predsjednikom skradinskog ogranka Matice hrvatske i pjesnikom Zoranom Josipom Jurićem krenuli smo u ovaj projekt o knjizi i izložbi “250 godina Župe Rupe”. Od 1847. godine u tiskovini se spominje Vuk Mandušić, narodni junak rođen u Rupama, pa sve dalje više podataka o Prvom svjetskom ratu, crkvi, školi, obnova poslije Drugog svjetskog rata itd. Sve što sam naša starije od 1960. godine meni je vrlo važno,

PREDSTAVLJAMO



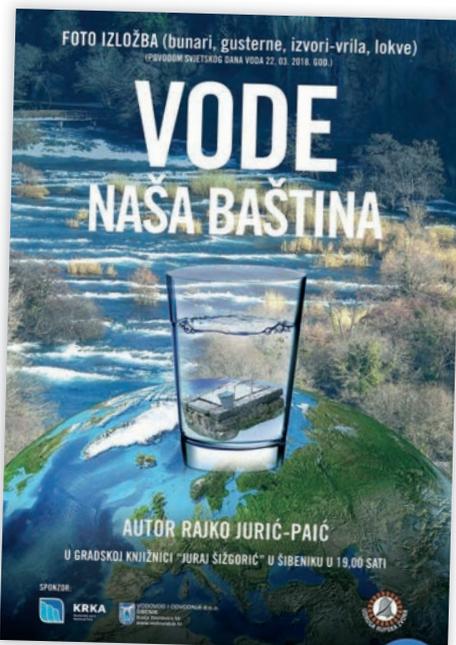
Koliko je bitna uloga vojnika u očuvanju kulturnog nasljeđa i promicanju povijesne svijesti u zajednici, ponosno odgovara: "Vojnik ima ulogu braniti vrijednosti svoje domovine pa tako i kulturne vrijednosti i tradicije. Naša je zadaća braniti domovinu i saveznike i pomagati civilnom stanovništvu prilikom elementarnih nepogoda. Ali želio bih da ih je što manje, da ne bude vanjskih ugroza i elementarnih nepogoda nego da što više vremena i energije koristimo za zavičaj, kulturu, tradiciju i zabilježimo ih dokumentaristički zbog mladih naraštaja."

Na naše pitanje koliko je bitna uloga vojnika u očuvanju kulturnog nasljeđa i promicanju povijesne svijesti u zajednici, ponosno odgovara: "Vojnik ima ulogu braniti vrijednosti svoje domovine pa tako i kulturne vrijednosti i tradicije. Naša je zadaća braniti domovinu i saveznike i pomagati civilnom stanovništvu prilikom elementarnih nepogoda. Ali želio bih da ih je što manje, da ne bude vanjskih ugroza i elementarnih nepogoda nego da što

više vremena i energije koristimo za zavičaj, kulturu, tradiciju i zabilježimo ih dokumentaristički zbog mladih naraštaja."

Pukovnik Jurić-Paić fotografijom je omogućio oživljavanje bogate prošlosti i kulturne baštine svojeg kraja, a koja bi da nije bilo njegova angažmana bila zaboravljena. Njegovo sudjelovanje na zadnjoj izložbi posvećenoj 250. obljetnici Župe u Rupama bila je prilika da se slike svakodnevnog života prenesu kroz vrijeme i podsjeti ljude na neprocjenjivo kulturno nasljeđe za koje smo zajedno odgovorni. Njegova predanost istraživanju povijesnih događaja zavičaja kao i zavidno fotografsko oko, dokaz su da se jedna osoba može pokazati neiscrpnom količinom znanja i kreativnosti – dokle god prati svoje interese i slijedi svoje strasti.

dosta je lijepih i tragičnih događaja, a od zanimljivih možda mogu izdvojiti Prvi svjetski rat gdje se poimenično u više navrata prikupljala novčana pomoć za poginule i ranjene vojnike." Sve ovo traži puno vremena i koncentracije, prikupljanje tiskovina trajalo je dugo, tako da je većinu vremena pukovnik Jurić-Paić provodio u knjižnici i na internetu, a dio materijala dobio je i od svećenika. No, kad mu stignu pozitivne reakcije posjetitelja na izložbama zna da je sve vrijedilo truda. "Bude dosta emotivno kad se neki ljudi prepoznaju na fotografiji ili u članku vide nekog poznatog. Također meni je posebno emotivno kad radim izložbe sa svojim bratom Miljenkom čiji sam slikar, a koji je HRVI. Kao samoukom slikaru pomogao sam mu logistički da u zadnjih pola godine održi svoje dvije izložbe slika, jednu u Skradinu, a drugu u Oklaju. Trenutačno radi na izradi dalmatinskih kućica i crkvi od kamena."





POVIJEST JE ISTINA, POVIJE

U Aržanu je u čast prvom poginulom hrvatskom redarstveniku i prvoj žrtvi Domovinskog rata svečano otvoren Memorijalni centar Josip Jović. Tom je prigodom potpredsjednik Vlade i ministar hrvatskih branitelja Tomo Medved rekao: "Napadnuti od velikosrpskog agresora, ali vođeni zajedništvom, domoljubljem, predvođeni mudrim političkim vodstvom dr. Franje Tuđmana stali smo u obranu domovine i pobijedili smo. Imali smo oružje koje neprijatelj nije imao, a to je ljubav prema domovini i snaga zajedništva"

Tekst: Nevena Bjeliš / Foto: Josip Kopi



Josip Jović, pripadnik Hrvatske vojske koji s ponosom nosi ime pokojnog strica, rezanjem vrpce simbolično je otvorio Memorijalni centar, nakon čega su okupljeni razgledali postav



OST JE HRVATSKA SLOBODA

Na svečanosti otvorenja Memorijalnog centra bili su članovi obitelji Josipa Jovića, hrvatski branitelji te predstavnici udruga proisteklih iz Domovinskog rata. Bio je i predsjednik Hrvatskog sabora Gordana Jandrokovića, predsjednik Vlade Republike Hrvatske Andrej Plenković uz potpredsjednika Vlade i ministra hrvatskih branitelja Tomu Medveda, ministra obrane Marija Banožića te ostale potpredsjednike i ministre u Vladi, kao i saborski zastupnici, glavni ravnatelj policije, župan Splitsko-dalmatinske županije, načelnik Općine Cista Provo, predstavnici crkvene vlasti, vojske i policije te brojni okupljeni koji su došli odati počast žrtvi Josipa Jovića i pozdraviti ovaj hvalevrijedan projekt.

IZGRADNJA MEMORIJALNOG CENTRA

Projekt izgradnje Memorijalnog centra Josip Jović inicirala je Općina Cista Provo podnošenjem zahtjeva po Javnom pozivu za sufinanciranje izgradnje, postavljanja ili uređenja spomen-obilježja u 2020. godini Ministarstvu hrvatskih branitelja. Troškovi izgradnje i opremanja Memorijalnog centra podijeljeni su između Općine Cista Provo, Splitsko-dalmatinske županije i Vlade Republike Hrvatske. Zbog porasta cijena na građevinskom tržištu,



Predsjednik Vlade Andrej Plenković zahvalio je svima koji su pridonijeli izgradnji ovog projekta. Istaknuo je da će spomen-soba, u okviru Veteranskog centra u Sinju, jednog od četiri veteranska centra u Hrvatskoj, biti referentna točka za sve one koji će se htjeti upoznati s onim što je Josip dao i što su hrvatski branitelji učinili za Hrvatsku

MEMORIJALNI CENTAR JOSIP JOVIĆ U ARŽANU



“Danas smo svjedoci da je iz žrtve Josipa Jovića kao i iz žrtve tisuća hrvatskih branitelja uskrsnula naša domovina. Nakon vukovarske golgote uslijedilo je međunarodno priznanje Hrvatske, a konačna je pobjeda potvrđena veličanstvenom Olujom, u čast koje će se na Kninskoj tvrđavi vjekovima ponosno vijoriti naša trobojnica”, istaknuo je potpredsjednik Vlade i ministar hrvatskih branitelja Tomo Medved

Vlada je odobrila dodatna sredstva za financiranje dovršetka izgradnje. Ukupna sredstva uložena putem Ministarstva hrvatskih branitelja iznose više od 325 tisuća eura.

Memorijalni centar građen je prema idejnom, glavnim i izvedbenom projektu ovlaštenog arhitekta Mate Tonkovića iz Splita. Uređen je prema idejnom i izvedbenom projektu postava s grafičkim dizajnom tvrtke Kolektiv tri d. o. o. iz Splita, autorica Anite Karaman i Ane Krstulović, kao mjesto sjećanja na Josipa Jovića, ali i kao mjesto sjećanja na sve smrtno stradale hrvatske branitelje Splitsko-dalmatinske županije.

Uoči otvorenja Memorijalnog centra, članovi obitelji i prijatelji, hrvatski branitelji te članovi Vlade predvođeni Andrejem Plenkovićem na mjesnom su groblju položili vijence i zapalili svijeće za Josipa Jovića.

REFERENTNA TOČKA ZA SVE KOJI ĆE SE HTJETI UPOZNATI S ONIM ŠTO SU HRVATSKI BRANITELJI UČINILI ZA HRVATSKU

Predsjednik Vlade poručio je na otvorenju Centra kako je Josip Jović bio odvažan, hrabar, bio je među prvima koji su stali u

obranu domovine i svojim primjerom, nažalost, pokazao što će se događati u četiri godine Domovinskog rata. Podsjetio je da je među poginulim braniteljima tijekom Domovinskog rata bilo mnogo onih iz Josipova kraja, iz Ciste Provo, Imotske krajine, Dalmatinske zagore, koji su dali živote diljem ratišta u Republici Hrvatskoj.

“Njihova žrtva obvezuje sve nas ne samo da izgradimo ovako krasan Memorijalni centar nego da Domovinski rat i u obrazovnom ciklusu, ali i u biću hrvatskog naroda, bude temelj svega onoga o čemu nastojimo učiti naše mlade – vrijednosti kojima nastojimo učiti mlade u Hrvatskoj i provoditi politike koje će, bez obzira na sve druge današnje aktualne teme, digitalizacije, zelene tranzicije i ključni hrvatski problem – demografsku revitalizaciju, ipak biti uvijek u srži uloge države, Sabora i Vlade”, poručio je te dodao da su branitelji dali slobodu, a ona je nezamjenjiva i najvažnija za demokraciju i državu.

Predsjednik Vlade zahvalio je svima koji su pridonijeli izgradnji ovog projekta. Istaknuo je da će spomen-soba u okviru Veteranskog centra u Sinju, jednog od četiri veteranska centra u Hrvatskoj, biti referentna točka za sve one koji će se htjeti upoznati s onim što je Josip dao i što su hrvatski branitelji učinili za Hrvatsku. Andrej Plenković posebno je zahvalio, od srca, Josipovoj obitelji i obiteljima poginulih hrvatskih branitelja te izrazio uvjerenje da će Memorijalni centar ostati jedna vertikala za povijest. “Povijest je istina, povijest je hrvatska sloboda”, poručio je.

PUCANJ U JOSIPA JOVIĆA BIO JE PUCANJ U DOMOVINU

Potpredsjednik Vlade i ministar hrvatskih branitelja Tomo Medved istaknuo je da je prvi život položen na oltar domovine, onaj Josipa Jovića 1991. – prekretnica



Ministar obrane Mario Banožić poručio je kako je otvaranje Memorijalnog centra u svečanom ozračju proslave 28. obljetnice VRO Oluja simbolika spajanja početka i kraja hrvatske borbe za samostalnost i neovisnost kroz lik mladog hrvatskog branitelja: "Josip će zauvijek biti i simbol hrabre hrvatske mladosti koja je devedesetih godina čvrsto odlučila braniti svoju zemlju i osigurati joj trajni mir i slobodu"



u našim životima i povijesti naše domovine. "Pucanj u Josipa Jovića bio je pucanj u Hrvatsku, a iz njegove je žrtve, kao i žrtve tisuća hrvatskih branitelja uskrsnula naša domovina", rekao je.

"Napadnuti od velikosrpskog agresora, ali vođeni zajedništvom, domoljubljem, predvođeni mudrim političkim vodstvom dr. Franje Tuđmana stali smo u obranu domovine i pobijedili smo. Imali smo oružje koje neprijatelj nije imao, a to je ljubav prema domovini i snaga zajedništva", rekao je Tomo Medved. Dodao je da smo danas svjedoci da je iz žrtve Josipa Jovića, kao i iz žrtve tisuća hrvatskih branitelja uskrsnula naša domovina. "Nakon vukovarske golgote uslijedilo je međunarodno priznanje Hrvatske, a konačna je pobjeda potvrđena veličanstvenom Olujom, u čast koje će se na Kninskoj tvrđavi vjekovima ponosno vijoriti naša trobojnica", istaknuo je.

POBJEDNICI U NAMETNUTOM RATU

"Kad slušamo poruke onih koji su bili agresori kako danas pokušavaju relativizirati povijesnu istinu, to u nama mora buditi snažan osjećaj i poriv da stalno ponavljamo ono što je povijesna istina, a to je da smo bili žrtva velikosrpske

agresije i da smo u tom nametnutom ratu pobijedili", rekao je predsjednik Hrvatskog sabora Gordan Jandroković.

Okupljenima se obratio i župan Splitsko-dalmatinske županije Blaženko Boban te načelnik Općine Čista Provo Božo Čubić. Svečanost je pjesmom uveličala Policijska klapa "Sv. Mihovil" i Hrvatski puhački orkestar Gradska glazba Imotski. Župnik Župe Svih svetih Aržano don Marin Barišić i policijski kapelan don Hrvoje Relja blagoslovlili su Memorijalni centar.

Josip Jović, pripadnik Hrvatske vojske koji s ponosom nosi ime pokojnog strica, rezanjem vrpce simbolično je otvorio Memorijalni centar, nakon čega su okupljeni razgledali postav.

VOJSKE SVIJETA

Tri tisuće militantnih studenata provalile su 4. studenog 1979. u američko veleposlanstvo u Teheranu i pritom zatočile 63 taoca. Do sredine studenog 13 je talaca pušteno, a preostali su izlazak na slobodu čekali pet mjeseci

TEKST

Tomislav Vidaković

Spomenuti se incident dogodio tri tjedna nakon što je tadašnji američki predsjednik Jimmy Carter odobrio svrgnutom iranskom vladaru Mohamеду Rezi Pahlaviju ulazak u SAD zbog liječenja. Novi je iranski čelnik ajatolah Ruholah Homeini istodobno zahtijevao od SAD-a izručenje Pahlavija. Zahtijevao je usto i prestanak utjecaja SAD-a, ali i zapada, na Iran. Do sredine studenog 13 je talaca pušteno iz američkog veleposlanstva, dok su preostali pet mjeseci čekali izlazak na slobodu.

Američki vojni zapovjednici u to su vrijeme razvili plan za moguću misiju spašavanja i proveli obuku kako bi procijenili snage i opremu koja bi se koristila. Predsjednik Carter odobrio je vojnu operaciju spašavanja 16. travnja 1980. Plan je uključio sastavnice svih grana američkih oružanih snaga. Dvodnevna operacija uključivala je susret helikoptera i aviona C-130 na slanoj ravnici (kodnog naziva Desert One) oko 320 km jugoistočno od Teherana. Ondje bi helikopteri vršili dopunu goriva iz C-130 i preuzeli borbene postrojbe. Prevezli bi zatim snage do položaja na planini s kojeg bi spasilač-

Foto: Sgt. Connor Mendez / U.S. Army

ZAPOVJEDN ORUŽANIH



Pripadnici američkih specijalnih postrojbi pridodani Specijalnoj operativnoj radnoj skupini u Afganistanu, u rujnu 2016., zajedno s pripadnicima afganistanske Nacionalne jedinice za zabrane čekaju helikoptere CH-47 Chinook kako bi uništili talibanski laboratorij za narkotike

The image shows a group of soldiers in silhouette on a tarmac at sunset. They are standing in a line, facing away from the camera towards the horizon. The sky is a mix of orange and grey, and the ground is dark. The soldiers are wearing full combat gear, including helmets and backpacks. The overall mood is somber and focused.

IŠTVO ZA SPECIJALNE OPERACIJE SNAGA SAD-A

VOJSKE SVIJETA

ZAPOVJEDNIŠTVO ZA SPECIJALNE OPERACIJE (SPECIAL OPERATIONS COMMAND – SOCOM)

Glavna zadaća:

Osigurati potpuno sposobne snage za specijalne operacije za obranu Sjedinjenih Država i njihovih interesa. Uskladiti planiranje globalnih operacija protiv terorističkih mreža.

Osoblje:

Gotovo 70 000, uključujući djelatne vojnike, pričuvnike, pripadnike Nacionalne garde, mornare, zrakoplovce, marince i civile u Ministarstvu obrane.

Zapovjedništva podređena SOCOM-u:

- Zapovjedništvo za specijalne operacije Američke kopnene vojske (U.S. Army Special Operations Command – USASOC)
- Mornaričko zapovjedništvo za specijalno ratovanje (Naval Special Warfare Command – NAVSPECWARCOM)
- Zapovjedništvo za specijalne operacije zračnih snaga (Air Force Special Operations Command – AFSOC)
- Zapovjedništvo snaga Marinskog korpusa za specijalne operacije (Marine Corps Forces Special Operations Command – MARSOC)
- Združeno zapovjedništvo za specijalne operacije (Joint Special Operations Command – JSOC).



Ministarstvo obrane SAD-a ustrojilo je Zapovjedništvo za specijalne operacije (USSOCOM) 16. travnja 1987. u zračnoj bazi MacDill na Floridi. Kongres je dao mandat novom zapovjedništvu da se aktivira kako bi se pripremile snage za specijalne operacije za izvršavanje dodijeljenih misija te, ako predsjednik ili ministar obrane odluči, za planiranje i provedbu specijalnih operacija.

SOCOM-ov je fokus prije terorističkih napada 11. rujna 2001. bio na zapovjednoj misiji potpore organiziranja, obuke i opremanja specijalnih postrojbi te dodjeljivanja tih snaga borbenim zapovjednicima i veleposlanicima SAD-a. Predsjednik je Planom objedinjenog zapovjedništva iz 2004. dodatno proširio odgovornosti SOCOM-a te mu dodijelio odgovornost za usklađivanje s planovima Ministarstva obrane u borbi protiv globalnih terorističkih mreža kao i u provedbi globalnih operacija.

SOCOM prima, pregledava, koordinira i daje prioritet planovima Ministarstva obrane u borbi protiv terorizma, a zatim daje preporuke zajedničkom osoblju u vezi s raspodjelom snaga i resursa kako bi se ispunili svi zahtjevi. SOCOM raspolaže vlastitim proračunom koji je u cijelosti neovisan o proračunu ostalih grana američkog OS-a. Zapovjedništvo ima vlastita tijela za nabavu, tako da može razviti i kupiti opremu, zalihe ili usluge potrebne za pojedine operacije.

Odgovornosti SOCOM-a:

- razvoj strategije, doktrine i taktika specijalnih operacija
- priprema i donošenje prijedloga proračuna za specijalne postrojbe
- primjena ovlasti, usmjeravanje i praćenje rashoda za specijalne operacije
- obuka podređenih postrojbi
- provedba specijaliziranih tečajeva
- osiguranje interoperabilnosti opreme i snaga
- formuliranje i podnošenje zahtjeva za obavještajnu potporu
- praćenje promaknuća, dodjela, zadržavanja, obuke i profesionalnog vojnog obrazovanja časnika za specijalne operacije
- osiguranje borbene spremnosti
- praćenje spremnosti podređenih postrojbi za izvršavanje dodijeljenih misija
- razvoj i nabava specijalizirane opreme, materijala, zaliha i usluga za potrebe izvršavanja zadaća.

Foto: Sgt. Patrick Orcutt / U.S. Army



ka misija krenula sljedeće noći. Snage su od 19. travnja raspoređivane širom Omana i Arapskog mora.

Operacija Orlova pandža (*Eagle Claw*) započela je 24. travnja 1980., kada je osam helikoptera RH-53D Sea Stallion američke mornarice poletjelo s palube nosača zrakoplova USS Nimitz u Arapskom moru na put dug 965 km kako bi se u iranskoj pustinji susreli sa šest transportnih aviona C-130. Helikopteri su uletjeli u *haboob*, snažnu pješčanu oluju koja je uobičajena u pustinji, a prouzročila je velike probleme s vidljivošću te oštetila letjelice. Velik se dio posade zbog nje i razbolio. Predsjednik Carter i suradnici čuli su to i odlučili prekinuti misiju. Međutim, dok su se snage spremale za odlazak, helikopter RH-53D srušio se na avion C-130 koji je nosio gorivo za dopunu, što je izazvalo požar u kojem je smrtno stradalo pet pripadnika zrakoplovnih snaga i tri marince.

NASLJEDE OPERACIJE

Unatoč tomu što je smatrana neuspješnom, nasljeđe operacije Orlova pandža održalo se i danas. Naime, događaji od 24. travnja 1980. istaknuli su potrebu za kompatibilnošću i interoperabilnošću među različitim sastavnicama za specijalne operacije Sjedinjenih Država. Ustrojeno je stoga Združeno zapovjedništvo za specijalne operacije (Joint Special Operations Command – JSOC), smješteno u Fort Bragg u Sjevernoj Karolini. Prema službenoj definiciji, cjelina je ustrojena u svrhu proučavanja zahtjeva i tehnika specijalnih operacija; osiguranja interoperabilnosti i standardizacije opreme; planiranja i provedbe zdru-



Prípadnici Hrvatske vojske (ZSS) s kolegama iz ameríckih mornaričkih postrojbi za specijalne operacije (NSWTU-E) 14. travnja 2022. u Splitu provodili su pomorsku obuku za posjet, ukrcaj, pretragu i zapljenu

ženih vježbi i obuke za specijalne operacije te razvoja taktike združenih specijalnih operacija.

Iako je navedeno da je zadaća JSOC-a osigurati jedinstvenu zapovjednu strukturu za provedbu združenih specijalnih operacija i vježbi, poznato je kako je JSOC zapravo odgovoran za provedbu ameríckih protuterorističkih operacija. JSOC zapovijeda postrojbama za specijalne misije (Special Missions Unit – SMU) amerícké vojske. SMU-ovi imaju zadaću provedbe protuterorističkih operacija, udarnih operacija, izviđanja u područjima u protivničkoj pozadini te posebnih obavještajnih misija.

Postrojbe JSOC-a bile su otpočetka uključene u niz tajnih vojnih operacija. Neke od njih uključivale su pružanje pomoći talijanskim vlastima tijekom potrage za ameríckim generalom Jamesom Dozierom, oteim u prosincu 1981.; sudjelovanje u operaciji *Urgent Fury*, kako je nazvana amerícka invazija na Grenadu; plan spašavanja ameríckih talaca u Libanonu; spašavanje osoba zatočenih na brodu Achille Lauro; sudjelovanje u ameríckoj intervenciji u Panami (operacija *Just Cause*); traganje za iračkim projektilima Scud tijekom operacije Pustinska oluja; operacije potpore misijama UN-a u Somaliji; hvatanje osumnjičenih ratnih zločinaca u Jugoslaviji.

Foto: Sgt. Connor Mendez / U.S. Army

Postrojbe JSOC-a redovito su provodile obuku sa sličnim stranim postrojbama te osiguravale obuku zemljama koje su zatražile potporu SAD-a. JSOC je također pružao potporu ameríckim sigurnosnim agencijama tijekom događaja visokog rizika kao što su Olimpijske igre, Svjetsko nogometno prvenstvo, konvencije politíckih stranaka i predsjedničke inauguracije.

GREŠKE U KORACIMA JSOC-a I USTROJAVANJE SOCOM-a

Uz dugotrajnu obuku za spašavanje oteim putničkih aviona, JSOC je postao zapovjedništvo odgovorno za lociranje oteim nuklearnog oružja. Budući da su postrojbe JSOC-a rijetko borbeno djelovale, nazivali su ih Ferrarijem u garaži koji se nikad ne vozi. Njihove sposobnosti bile su uglavnom nepoznate izvan postrojbi za specijalna djelovanja i bile su skup resurs, a često su ih kolege iz konvencionalnih postrojbi smatrali *kaubojima*.

Svi ti organizacijski, logistički i operativni izazovi doveli su do ustrojavanja Zapovjedništva za specijalne operacije (Special Operations Command – SOCOM) 1987. godine. Djelovalo bi kao opće zapovjedništvo za specijalne postrojbe i matično zapovjedništvo JSOC-a. Cilj mu je bio osigurati da se događaji poput invazije na Grenadu nikad ne ponove. Specijalne postroj-

Prípadnik specijalnih postrojbi uočava za svojeg strijelca mete na obronku planine

Prípadnici grčkih specijalnih snaga i ameríckog SEAL-a snimljeni 19. rujna 2016. tijekom godišnje vježbe u blizini Soluna



Foto: Lance Cpl. Charles Santamaria / Official Marine Corps



POSTROJBE POD ZAPOVJEDNIŠTVOM JSOC-a:

- 1. operativni odred specijalnih postrojbi (1st Special Forces Operational Detachment – Delta). Postrojba Američke kopnene vojske poznata kao Grupa za borbenu uporabu (Combat Applications Group – CAG).
- Mornarička razvojna grupa za specijalno ratovanje (Naval Special Warfare Development Group, poznata kao DEVGRU odnosno SEAL-ov tim 6). Najelitnija postrojba za specijalna djelovanja američke mornarice.
- 24. eskadrila za specijalne taktike (24th Special Tactics Squadron) – postrojba ratnog zrakoplovstva koja je ekvivalent SEAL-u i Delti.
- Obavještajna potpora (Intelligence Support Activity). Osnovna je zadaća postrojbe prikupljanje korisnih obavještajnih podataka prije misija dodijeljenih drugim snagama za specijalne operacije, prije svega Deltama i SEAL-ovu timu 6 u protuterorističkim operacijama.

be 1980-ih su često raspoređivane u operacijama koje nisu odgovarale njihovim jedinstvenim sposobnostima. Kako tvrde mnogi analitičari, većina operacija koje su proveli pripadnici specijalnih postrojbi Delta i SEAL tijekom intervencije u Grenadi bila je nepotrebna i loše osmišljena, odnosno mogli su ih provesti rendžeri ili čak konvencionalne postrojbe mornaričkog pješništva. U Pentagonu je u to vrijeme vladalo stanovište kako specijalne postrojbe trebaju steći više

Foto: Sgt. Patrick Orcutt / U.S. Army



Pripadnici američkih specijalnih postrojbi često surađuju s hrvatskim kolegama iz ZSS-a

Foto: Spc. Jonathan Byson / U.S. Army

Pripadnici američkih snaga za specijalne operacije u svibnju 2019. borbeno djeluju u potpori operacije Odlučna potpora u sjeveroistočnom Afganistanu

iskustva, pa su prema tome počele i izvršavati misije u skladu s jedinstvenim vještinama svojih pripadnika. Problem je što su ondašnje operacije često planirala konvencionalna zapovjedništva, nenaviknuta na rad sa specijalnim postrojbama. Američki specijalci dobili su sa SOCOM-om vlastito zapovjedništvo i prvi su put imali svoj glas vezano uz to kako se i kada njihove postrojbe koriste. Jedan od prvih uspjeha novoustrojenog zapovjedništva bila je kampanja SEAL-ova tima i 160. zrakoplovne pukovnije za specijalne operacije u Perzijskom zaljevu u drugoj pol. 1980-ih, kad su štitili civilne brodove od iranskih napada. Ta operacija iznjedrila je usto niz strategija koje su kasnije korištene u ratu protiv terorizma. Jedna je od njih raspoređivanje SEAL-ova tima i vojnih helikoptera namijenjenih za specijalne operacije na mornaričke brodove koji su se koristili kao plutajuće isturene baze s kojih su se provodile zadaće posjeta, ukrcaja, pretrage i zapljene (Visit, Board, Search and Seizure – VBSS).

AKTIVNE 1990-te

Američke specijalne postrojbe bile su 1990-ih prilično aktivne, što je u skladu sa strategijom stjecanja iskustva najelitnijih postrojbi u sastavu oružanih snaga SAD-a. Rat u Bosni i Hercegovini u konačnici se, iz perspektive američkih specijalnih postrojbi, pretvorio u jednu od njihovih najduljih misija. U drugoj polovini tog sukoba najelitnija postrojba SEAL-ovih timova, SEAL-ov tim 6, bila je angažirana na hvatanju ratnih zločinaca. Delti i Rangarsi usavršavali su na legendarnom Danu rendžera u Mogadišu u Somaliji vještine borbe u urbanom okruženju. Zelene beretke djelovale su zajedno s kolumbijskom vojskom u potrazi za narkoteroristima FARC-a. Zelene beretke provodile su u operaciji Pustinska oluja niz misija: od traganja za taktičkim projektilima Scud na zapadu Iraka; izviđanja duboko unutar protivničkog teritorija (Long-range reconnaissance patrol – LRRP), do pridruženih obučnih timova, koji su djelovali s drugim savezničkim vojskama. Britanski SAS (Special Air Service) djelovao je od početka Pustinske oluje u zadaćama lociranja balističkih



projektila Scud, a kasnije su im se u tim misijama pridružile američke specijalne postrojbe Delta. Postrojbe SEAL-a u svojim su pustinskim ophodnim vozilima (Desert Patrol Vehicle) prve ušle u oslobođen Kuvajt, a mornaričke izvidničke snage (Force Recon) bile su ključne u bitki kod Khafjija. Pustinjska oluja bila je i prvo stvarno zajedničko poprište specijalnih operacija s britanskim specijalnim snagama i poljskom operativnom pričuvnom grupom (Grupa Reagowania Operacyjno Mobilneho – GROM), koje su djelovale s američkim kolegama. Iskustvo i naučene lekcije iz tih operacija izravno su utjecali na raspoređivanje specijalnih postrojbi nakon 11. rujna. SOCOM i JSOC učinili su legitimnom svoju prisutnost na bojištu, a misije u kojima su sudjelovali 1990-ih potvrdile su širok spektar njihovih sposobnosti.

NAKON 11. RUJNA

Teroristički napadi u New Yorku svijet su uveli u doba nove vrste terorizma s dotad nevidenim brojem civilnih žrtava. Riječ je o novom tipu terorista – mladih, fanatičnih, potaknutih radikalnim islamom koji nalaže da se napada Velikog Sotonu – SAD – gdje god i kad god je moguće. Obučavana u

Foto: US Navy



Pripadnici SEAL-a u Afganistanu za vrijeme operacije Trajna sloboda. Slijeva nadesno: Matthew G. Axelson, Daniel R. Healy, James Suh, Marcus Luttrell, Eric S. Patton i Michael P. Murphy. Luttrell je jedini preživio napad talibana 28. svibnja 2005. tijekom operacije Crvena krila (Red Wings)

terorističkim kampovima u Afganistanu, na Filipinima, u Čečeniji i Pakistanu, nova generacija terorista nije išla stopama prethodnika koji su otimali avione kako bi zatražili puštanje zatvorenika iz izraelskih i egipatskih zatvora. Umjesto toga, otimali su avione kako bi ih koristili poput navođenih projektila u novoj vrsti zastrašujućeg asimetričnog ratovanja.

Brojni elementi i strategije korišteni u ratu protiv terorizma bili su kamen spoticanja i tema rasprava u idućim desetljećima. Je li bilo u redu zadržavati zarobljenike u vojnim zatvorima? Jesu li trebali biti tretirani kao obični kriminalci? Gdje završava grubo ispitivanje, a gdje počinje mučenje? Je li mučenje ikada opravdano? Zajedno s tim dvojabama globalni rat protiv terorizma rezultirao je nevjerovatnim razvojem protuterorističkih tehnologija i tehnika koje su spasile nebrojene živote. Neviđen rast i razvoj doživjele su upravo specijalne vojne postrojbe. Specijalne postrojbe postale su nakon 11. rujna u svakom pogledu vrh koplja u borbi protiv terorističkih organizacija. Zajedno s kolegama iz Središnje obavještajne agencije (Central Intelligence Agency – CIA) specijalci su bili prvi na terenu u Afganistanu svega nekoliko mjeseci nakon rušenja njujorških tornjeva. Bili su prvi koji su raspoređeni na Filipine kako bi uhitili Abu Sayyafa i Jemaaha Islamiyaha. Zajedno s CIA-inim operativcima bili



Foto: Staff Sgt. Marcus Fichtl / U.S. Army

Grčki specijalci i pripadnici SEAL-a 14. rujna 2016. na vježbi Sarisa 16 blizu Atene

VOJSKE SVIJETA

KATEGORIZACIJA SPECIJALNIH POSTROJBI ORUŽANIH SNAGA SAD-a

Kategorizaciju američkih specijalnih postrojbi po razinama osmislio je JSOC. Razina 1 namijenjena je za elitne postrojbe. Razina 2 namijenjena je redovitim specijalnim postrojbama kao što je Navy SEAL, a razina 3 velikim, konvencionalnim ratnim postrojbama. Ispočetka je sustav rangiranja bio vezan uz financiranje, pri čemu su postrojbe prve razine dobivale najviše sredstava, a one treće razine najmanje. S vremenom se sustav razvio tako da je imao više veze s ugledom i vještinama postrojbe nego s dodijeljenim financijskim sredstvima. Treba napomenuti da nije riječ o službenoj klasifikaciji, nego više o sustavu rangiranja među samim pripadnicima oružanih snaga SAD-a.

1. razina

Obuhvaća sve postrojbe (Delta Force, SEAL-ov tim 6, 24. STS i ISA) koje su pod izravnim zapovjedništvom JSOC-a. Njihovi su pripadnici najbolji od najboljih.

2. razina

Navy SEALs (mornarica); Marine Raiders; Marine Force Recon; Combat Controllers (zračne snage); Rangers (KoV); Special Forces, poznate kao zelene beretke (KoV); Asymmetric Warfare Group (KoV).

3. razina

Postrojbe treće razine smatraju se važnim konvencionalnim ratnim postrojbama, s najviše osoblja i najnižom razinom financiranja u usporedbi s višim razinama. Njihova se obuka obično smatra osnovnijom od obuke postrojbi viših razina. Postrojbe te razine poznate su kao bijele (*white*), prije svega zato što se sastoje od istaknutih elemenata potpore pješništva. Nisu postrojbe specijalnih snaga, ali pružaju potporu u ljudstvu i paljbenim djelovanjima.

Uz ostalo, među njih spadaju:

- 10. gorska divizija američke vojske
- 82. zračnodesantna divizija
- 101. zračnodesantna divizija
- izvidničke bojne Marinskog korpusa
- Satnija Force Recon
- Marine Expeditionary Unit (Special Operations Capable)
- Navy Riverine
- 142. borbeno krilo zračnih snaga
- 147. izvidničko krilo.



Foto: Sgt. Patrick Orcutt / U.S. Army

su raspoređeni i u sjeverni Irak, godinu prije početka invazije na tu zemlju. Njihovi su instruktori radili zajedno sa specijalnim postrojbama brojnih zemalja kako bi razvile svoje protuterorističke i protupobunjeničke sposobnosti. Paralelno s tim djelovanjima, specijalne postrojbe JSOC-a provodile su tajne misije s ciljem likvidiranja ili uhićenja visokorangiranih terorističkih vođa, njihovih financijera i logističara. Od postrojbi koje su JSOC-u bile nužne za učinkovitu borbu protiv terorizma, zelene beretke bile su logičan izbor za Afganistan kako bi mentorirale, obučavale i savjetovala snage Sjevernog saveza. Budući da su u BiH usavršile vještine ciljanja, navođenja i izviđanja, zelene beretke dugo su obučavane upravo za taj tip zadaća. *Robin Sage*, vježba specijalnih postrojbi koja se provodi četiri puta godišnje, temelji se na sličnom scenariju: specijalne postrojbe infiltriraju se u izmišljenu protivničku zemlju Pineland, uspostavljaju kontakt s lokalnim gerilcima, obučavaju ih i poučavaju strategijama gerilskog ratovanja.



Foto: Staff Sgt. Marcus Fichtl / U.S. Army

Pripadnici grčkih specijalnih postrojbi i američkog SEAL-a 21. rujna 2016. žure prema helikopteru CH-47 Chinook nakon napada na cilj tijekom vježbe Sarisa 16 kod Soluna



SEAL je postrojba koja se trebala izboriti za svoje mjesto u novoj vrsti ratovanja. Mornarički specijalci uvelike su lobirali za pristup kopnenim operacijama izvan svojeg uobičajenog pomorskog i primorskog okruženja, odnosno blizine obale. Afganistan im je dao priliku za to i usprkos stanim neuspjesima i pesimistima unutar vojske, s vremenom su ušutkali kritičare. Ako su specijalne postrojbe vrh kopla u afganistanskom ratu, JSOC je bio tihi bodež. Delta i SEAL-ov tim 6

Pripadnici ZSS-a i SEAL-a 15. travnja 2022. na vježbi u Splitu

Foto: US Army / K. Kassens



Kandidati za zelenu beretku na vježbi Robin Sage u svibnju 2023.

ZAPOVJEDNIŠTVA ZA SPECIJALNE OPERACIJE (SPECIAL OPERATIONS COMMANDS – SOCS)

Od 1988. svako je od objedinjenih zapovjedništava uspostavilo zasebno Zapovjedništvo za specijalne operacije (SOC) kako bi ispunilo svoje zahtjeve za specijalne operacije prilagođene dijelu svijeta u kojem djeluju. Kao podređena objedinjena zapovjedništva, SOC-ovi osiguravaju planiranje, pripremu te zapovijedanje i nadzor nad specijalnim postrojbama kopnene vojske, mornarice i zrakoplovstva. Oni osiguravaju da su strateške sposobnosti u potpunosti iskorištene i da su, kad je moguće, postrojbe usklađene s konvencionalnim vojnim operacijama. Regionalni SOC-ovi zapovjednicima omogućuju nekoliko prednosti. Kao mirnodopski elementi, SOC-ovi su jezgra oko koje se može ustrojiti Zdržena radna skupina za specijalne operacije (Joint Special Operations Task Force – JSOTF). Oni osiguravaju jasan lanac zapovijedanja za specijalne postrojbe u regiji, kao i stručnost osoblja za planiranje, provedbu i potporu u području odgovornosti. Oružane snage SAD-a imaju šest SOC-ova:

- Zapovjedništvo za specijalne operacije za Atlantik (SOCACOM)
- Središnje zapovjedništvo za specijalne operacije (SOCCENT)
- Zapovjedništvo za specijalne operacije u Europi (SOCEUR)
- Zapovjedništvo za specijalne operacije za Pacifik (SOCPAC)
- Zapovjedništvo za specijalne operacije Koreja (SOCKOR)
- Zapovjedništvo za specijalne operacije Jug (SOCSOUTH).

evoluirali su u tom sukobu u vrhunske postrojbe za eliminiranje ili hvatanje ključnih protivničkih meta. Specijalne postrojbe Sjedinjenih Država konačno su *postale punoljetne*. Rat protiv terorizma nije bio rat konvencionalnih vojski, masovnih tenkovskih bitaka ili strateškog bombardiranja – bio je to rat specijalnih operacija.

To se vidjelo i u činjenici što je tijekom operacije Trajna sloboda (*Enduring Freedom*, koja se provodila u Afganistanu, na Filipinima, u Kirgistanu, na Afričkom rogu, u Sahari, Somaliji i Gruziji), hvatanje visokorangiranih talibana i članova Al Qaide u Afganistanu provodila postrojba pod nazivom Task Force 11, sastavljena uglavnom od pripadnika Delta i SEAL-ova tima 6.

STRELJAČKO NAORUŽANJE

Dvije skandinavske zemlje nedavno su započele veliki zajednički projekt kojim, u različitom tempu, žele opremiti svoje oružane snage modernim streljačkim naoružanjem koje proizvodi finska tvrtka Sako

NOVE PUŠKE ZA FINSKU I ŠVEDSKU VOJSKU

Krajem ožujka 2023. vojnostručnim, ali i *mainstream* medijima proširila se vijest da su Švedska i Finska potpisale zajednički okvirni sporazum s finskom tvrtkom Sako. Poznati proizvođač pištolja i pušaka, koji je danas dio koncerna Beretta, trebao bi opremiti kopnene vojske dviju zemalja streljačkim naoružanjem za opremanje pješačkih desetina. Dakle, najnovija i skorašnja članica NATO-a odabrale su jednak koncept: tri vrste oružja. U osnovnim skupinama, to su jurišna puška, zatim precizna i laka snajperska puška (Designated Marksman Rifle – DMR), te kratka strojica / automat kao osobno obrambeno oružje (Personal Defense Weapon – PDW). Sva će oružja biti u konfiguraciji AR, iz iste tvrtke s istim kontrolama. Skandinavci žele da njihovi vojnici poznavanjem jednog oružja poznaju sva tri. Svi će znati kako oružje radi, kako ga napuniti, kako njim djelovati, odnosno kako ga

TEKST
Ivan Galović

isprazniti. Švedska planira zamijeniti sve streljačko oružje za desetine, a Finska planira prvo nabaviti nove precizne i snajperske puške.

Švedske oružane snage trebaju modernizirati postojeći arsenal *dugih cijevi*, no razlog za ugovor i u tome je što raste broj postrojbi, posebno u kopненоj vojsci. Četiri pukovnije kopnene vojske (dvije pješačke, jedna topnička i pukovnija rendžera) ustrojene su 2021. i 2022., a to izravno utječe na nabavu kopnenih sustava. Oružje desetine jedno je od glavnih područja nabave, jer brzo izbacivanje zastarjelog oružja iz upotrebe nije moguće kad potreba za oružjem raste. Švedska stoga namjerava potpuno zamijeniti sve takvo oružje u idućih deset godina. Za to joj je potrebna suradnja s Finskom, koja jamči sigurnost opskrbe. Švedska više nema domaćeg proizvođača pušaka, a iznimno bliska suradnja finskih i švedskih oružanih snaga te vojne industrije omogućuje joj da finsku tvrtku tretira kao *gotovo domaću*.

IZRAĐENA ZA VJEČNOST

Švedska je zadnjih nekoliko desetljeća bila vrlo učinkovita i brza u nabavi streljačkog oružja. Nakon SAD-a, druga je zemlja koja je kao glavni kalibar usvojila 5,56 x 45 mm NATO. Učinila je to kad je u operativnu uporabu uvela jurišnu pušku FN FNC tvrtke FN Herstal (po licenci proizvedena





Photo: Sako Ltd. 2023

u Švedskoj). Švedska je zajedno s Norveškom nedugo nakon Austrije usvojila pištolj Glock 17, a druga je nakon Ujedinjene Kraljevine u usvajanju snajpera Accuracy International Arctic Warfare (AI AW) 7,62 NATO (7,62 x 51 mm). Najveća skandinavska zemlja prvi je veliki kupac teške snajperske puške Barrett M82 (12,7 x 99 mm). Međutim, većina tog oružja izvorno je nabavljena kasnih 1980-ih ili ranih 1990-ih, što jasno govori o potrebi za zamjenom. Čak i strojica FN MAG 7,62 NATO počinje pokazivati starost, iako će je vjerojatno zamijeniti zadnju s obzirom na to da je *izrađena za vječnost*. Teški snajper Barrett M82 jedino je oružje koje zasad nije predviđeno za zamjenu. Izvorni plan temeljen na analizama švedske vojske bio je prvo nabaviti oružje za osobnu obranu (PDW), drugim riječima, oružje koje će ispuniti ulogu kratkih strojica HK MP7/MP 5.

Ilustracija Sakove puške M23 u kalibru 5,56. Prema trenutnim predviđanjima to bi trebalo biti najmasovnije proizvedeno oružje iz švedsko-finskog projekta

Slijedila bi zamjena dviju vrsta oružja. U prvu spadaju jurišne puške Ak 5 (Automatkarbin 5) / FN FNC i starije Ak 4/HK G3, koje su još uvijek u širokoj upotrebi u postrojbama *drugog ešalona*. Druge su snajperske puške AI AW i precizne Ak 4 D (modificirani HK G3). U zadnjem valu bile bi zamijenjene strojnice: Ksp 90 (FN Minimi) i Ksp 58 (FN MAG). Međutim, udruživanje s Finskom dovelo je do promjene prioriteta. Kratke strojnice nabavit će se tek na kraju. Švedani su tako odlučili dok su pratili već definiran finski projekt K22. Susjedi su u njemu odlučili da poluautomatska puška Sako M23, novi proizvod finske tvrtke (moguć kalibar 5,56 i 7,62 NATO), zasad bude usvojen samo u jačem kalibru te u dvjema ulogama: kao nova laka snajperska puška 7,62 TKIV 23 i kao nova precizna puška 7,62 KIV M23. Razlika bi bila u optičkoj opremi. Snajper 7,62 TKIV 23 ima optiku Steiner M7Xi 2,9-20x50, a 7,62 KIV M23 optiku Trijicon VCOG 1-6x24. Međutim, švedski plan znatno je ambiciozniji od jednostavne kupnje snajperske odnosno precizne puške jednakih oznaka kao u Finskoj.

U okviru ugovora, kategorije oružja podijeljene su između dviju zemalja tako da jedna preuzima vodeću ulogu za neku pojedinačnu kategoriju. Glavna zemlja vodit će razvoj uključujući specifikaciju, testiranje i potpisivanje prve narudžbe koja će zatim uključivati opciju da druga zemlja napravi

STRELJAČKO NAORUŽANJE



narudžbu pod sličnim uvjetima. Specifikacije koje zahtijevaju obje zemlje vrlo su slične, no i *nevodeća* zemlja na svojim će poligonima provoditi ograničena testiranja kako bi se osigurala usklađenost i u testiranja uključila šira baza korisnika.

KONTINUITET PROIZVODNJE

Objašnjavajući program, dužnosnici i zapovjednici iz objiju zemalja kažu da, s vojne strane, mogućnost *unakrsne* kupnje i *unakrsnog* razvoja oružja smanjuje troškove. S druge strane, olakšava ratnu logistiku jer dvije zemlje na operativnoj i strateškoj razini mogu provoditi redistribuciju streljiva, oružja i pričuvnih dijelova. Sigurnost opskrbe postiže se i skupom narudžbi koji je dovoljno velik da se osigura kontinuitet proizvodnje u postrojenjima tvrtke Sako. Da bi se sve to postiglo, ključna je suradnja već tijekom faze razvoja. Osim čisto vojne koristi, projekt je bitan i zbog izgradnje povjerenja između dviju zemalja te sa stanovišta šire nacionalne sigurnosti. Dakle, kad je riječ o snajperskoj ili preciznoj puški, Finska je odmaknula i tu je vodeća zemlja. Švedska se priprema za unakrsni razvoj, odnosno unakrsnu kupnju. To znači da finski ugovor uključuje opciju da mu se Švedska pridruži te da provodi vlastita ograničena testiranja. Poluautomatska puška Sako M23 zamijenit će u Finskoj snajper 7,62 TKIV Dragunov (SVD Dragunov), zatim oružje domaće proizvodnje 7,62 TKIV 85 (izvedenica Mosin-Naganta M1891), te precizne puške iz serije 7,62 RK 62 M1/2/3. Švedska će s M23 u kalibru 7,62 x 51 mm u ulozu precizne puške zamijeniti Ak 4D, ali i Psg 90 (AI AW) u ulozu snajperske puške. To je jedan primjer kako bi mogao izgledati krajnji rezultat sa sličnim oružjem jednakog kalibra, ali vjerojatno s drugačijim dodacima i za malo drugačije uloge.

TRG M10
višekalibarsko
je oružje s
ambidekstralnim
kontrolama
te kundakom
podesivim po svim
parametrima

SAKO TRG M10

Sako je izvorno razvio snajpersku pušku TRG M10 Sako za potrebe specijalnih snaga SAD-a. Predstavljena je 2011. godine. Najvažnije su joj značajke da je višekalibarsko oružje s ambidekstralnim kontrolama te da ima kundak podesiv po svim parametrima. Izbor kalibara obuhvaća .308 Winchester (7,62 x 51 mm), .300 Winchester Magnum (7,62 x 66 mm) i .338 Lapua Magnum (8,6 x 70 mm). Tako se jednom puškom mogu pokriti sve udaljenosti, od urbane borbe preko otvorenih prostora i planinskih područja. Dakle, svaka puška M10 može doći s kompletom od tri cijevi, u tri spomenuta kalibra. Uz svaku cijev dolazi i odgovarajući zatvarač i spremnik streljiva. Kako ne bi došlo do zamjene dijelova, cijev i zatvarač u kalibru .308 Winchester imaju po jedan prsten ili taktički indikator, .300 Winchester Magnum ima dva, a .338 Lapua Magnum tri prstena. Izbor duljine cijevi kreće se u rasponu od 408 do 686 mm, ovisno o kalibru. Masa prazne puške bez optike kreće se između 5,5 i 6,7 kg. Na ustima svake cijevi precizno je urezan navoj za montažu plinske kočnice ili prigušivača. Na vrhu kućišta nalazi se Picatinny šina za montiranje optičkog ciljnika i druge opreme. Kundak je potpuno podesiv, lak za rukovanje i preklapa se u lijevu ili desnu stranu po izboru, čime se puška u transportnom položaju skraćuje za oko 25 cm. Okidanje je potpuno podesivo po duljini hoda i točki okidanja sa silom od jedan do dva kilograma. Strijelac sam odabire okidanje s jednim ili dva stupnja. Sva ta podešavanja zahtijevaju samo dva ključa, koja su ugrađena u prednji dio rukohvata. Cijena nove puške Sako TRG M10 kreće se između 11 i 12 tisuća eura bez optike, nožica i druge periferne opreme.

Što se tiče snajpera, vrijedi spomenuti da Finska već koristi nešto stariji Sako TRG 42 u kalibru .338 Lapua Magnum (LM), ali obje su zemlje nedavno naručile mlađi Sako TRG M10 u jednakom kalibru. Ta nabava znači da će obje zemlje za svoje snajperske puške uz 7,62 x 51 mm NATO (.308 Winchester) standardizirati i kalibar .338 LM. Premda im se žuri više nego Fincima, Šveđani još nisu definirali kalibar za jurišnu i preciznu pušku. Kalibar za M23 tražit će se još dulje vrijeme, a Sako nudi inačice 5,56 i 7,62



Photo: Sako Ltd. 2023

NATO. S jedne strane, izbor bi mogao prevagnuti u smjeru 7,62 NATO jer zagovornici smatraju da taj metak ima veći razvojni potencijal u usporedbi s lakšim 5,56 NATO. Potonji je pak u masovnijoj uporabi u Savezu, pa je logistički isplativiji. Moguće je i da će se koristiti oba kalibra. S druge strane, u SAD-u je u tijeku program NGSW za zamjenu jurišnih pušaka i desetinskog automatskog oružja novom serijom oružja u novom kalibru 6,8 mm. I Švedska i Finska pratile su razvoj situacije u Americi i na kraju ocijenile da je tehnološki rizik prevelik da bi i one prešle na potpuno novi kalibar. Nemaju baš puno vremena za čekanje jer se većini švedskih Ak 5 (FN FNC) i Ak 4 (HK G3), ali i finskih 7,62 RK 62 i RK 95 bliži kraj vijeka uporabe. Kako ne bi potpuno isključili novi kalibar, Skandinavci ostavljaju prostor da njihova nova jurišna puška bude dovoljno modularna da potencijalna promjena kalibra bude moguća kasnije ako se 6,8 mm pokaže kao kalibar koji će davati nedostižnu prednost.

POVRATAK ODBAČENOG KALIBRA?

Finska je prije nekoliko mjeseci postala članica NATO-a i očekuje se da postupno priđe na NATO-ove kalibre streljačkog naoružanja. Švedska je još uvijek kandidat, a već niz godina koristi NATO-ove kalibre. Zajednički sporazum znači da će obje zemlje uz individualnu korist morati gledati i na opće dobro. Švedska je odlučila nabavu kratke strojnice odgoditi u korist nabave snajperskih i preciznih pušaka koju Finci već *uhodavaju*. Stoga analitičari kažu da je veće pitanje hoće li se Finska moći odlučiti kad su u pitanju jurišne puške. Naime, iako su aktualni modeli RK u *istočnom* kalibru 7,62 x 39 mm, oni bi po nekim projekcijama mogli ostati u uporabi do 2035. godine. No, zamjena jurišnih pušaka nije švedski, nego zajednički švedsko-finski projekt sa Švedskom kao vodećom nacijom. Očekivani ishod bilo kojeg programa nabave je da oni koji su uključeni u njega i nabave ono na čemu rade, a to bi trebalo vrijediti i za Fince. Iako postoje brojni razlozi zašto je kalibar 7,62 NATO davno odbačen, neke švedske analize sklone su njegovu povratku jer navode da prednosti nadmašuju nedostatke. Najveća je i najjednostavnija: dovoljno je snažan da neutralizira protivničkog vojnika.

Trenutak nakon potpisivanja ugovora 27. ožujka 2023. između predstavnika finske i švedske vojske te tvrtke Sako

Švedsko streljačko desetinsko oružje uključuje Ak 4 (HK G3), Ak 5 (FN FNC), Psg 90 (AI Arctic Warfare/L96A1) i Ksp 90 (FN Minimi). Ak 4 zastarjela je službena puška, a trenutčno je uglavnom koristi domobranstvo (Hemvärnet). Ostala četiri oružja glavna su oružja postrojbi aktivnog sastava. Najkorištenije oružje švedskog OS-a bez sumnje je Ak 5. Za razliku od ranijeg i uspješnog FN FAL-a, FNC je postigao ograničen uspjeh na svjetskom tržištu. Švedska je bila jedina zapadna zemlja koja ga je nabavila izvan matične Belgije. FNC je na švedskim testiranjima pobijedio modificirani Galil SAR i usvojen je 1986. ili 1987. godine, čime je Švedska postala pionir



Foto: Sako Ltd.

prelaska s kalibra 7,62 na 5,56 NATO. Ak 5 po licenci se proizvodio u tvornici Carl Gustaf (mijenjala je nazive tijekom godina) u Eskilstuni. Od samog početka sadržavao je jedinstvene švedske modifikacije, razvijajući vlastitu seriju. Ukupno je licencijski proizvedeno oko 200 000 pušaka Ak 5 u različitim inačicama.

Ostalo oružje kojim je opremana švedska vojska postizalo je zapaženije izvozne uspjehe. FN Minimi ili M249 SAW još je uvijek najpoznatiji kao desetinsko automatsko oružje (Squad Automatic Weapon – SAW) američke vojske. Nastao je s namjerom izrade lake strojnice koja može koristiti jednako streljivo kao i ostatak desetine, tj. metak 5,56 NATO. Pokazao se dobrim oružjem, ali sigurno mu nedostaje vatrena moć srednjih strojnica u kalibru 7,62 NATO. Arctic Warfare osnovna je snajperska puška u kalibru 7,62 NATO, a ključno je da uvježbani snajperist može njom pogoditi pojedinačne mete s udaljenosti do 1000 metara.

DIJELJENJE STRELJIVA

Počnemo li od najosnovnijeg oružja, unatoč analizama koje preferiraju 7,62, švedska jurišna puška (u *punoj* i karabinskoj inačici) vjerojatnije će biti u kalibru 5,56 NATO. S tog stanovišta, iznenadilo bi da precizna puška bude u bilo kojem kalibru osim 7,62 NATO. Taj metak ističe se kombinacijom relativno podnošljivog trzaja i dometa koji je veći od onoga 5,56 NATO, dok je u isto vrijeme u širokoj uporabi među vojnim, policijskim i civilnim korisnicima.

Srednja je strojnica zanimljivija. FN MAG u uporabi je u švedskoj vojsci pod oznakom Ksp 58. Iako su dostupne inačice (B, C, E, F) prilično stare, a i teške, vjerojatno neće doći do popune manjim kalibrom za potporu voda/satnije. Međutim, sasvim je moguće da se kod takvog oružja ostane na 7,62 NATO, pogotovo zato jer će nabava preciznog oružja dovesti taj kalibar u široku uporabu. Tako će biti moguće dijeljenje streljiva između preciznog strijelca (snajperista) i strojničara.

Švedske snajperske puške već su dugo u kalibru 7,62 NATO, no već smo

Foto: NATO



**Pripadnici
švedskog
mehaniziranog
pješaštva
naoružani puškom
Ak 5 izlaze iz
oklopnog vozila
CV90 na
NATO-ovoj vježbi
Aurora 23 u
Švedskoj**

spomenuli da će vojska s novim snajperskim oružjem vjerojatno slijediti međunarodne trendove i uvesti novi kalibar .338 LM (8,6 x 70 mm). Njegova je velika prednost nekoliko stotina metara veća udaljenost pogađanja zahvaljujući boljoj balistici i većoj snazi pogotka. No, i oružje i metci .338 LM znatno su skuplji. Švedani su stoga zasad naručili samo 200 snajpera TRG M10 zbog testiranja. Finci narudžbom od 11 milijuna eura traže zasad neobjavljen broj sustava. Važno je da TRG M10 ima učinkoviti domet veći od 1400 m. Švedska će dobiti svoje prve puške krajem ove godine, vjerojatno u studenom ili prosincu, a onda slijede testiranja i uvođenje u uporabu 2024.

Što se tiče finske vojske, glavno oružje pješaštva desetljećima su snajperske puške Mosin-Nagant M91 (M1891) i jurišne puške iz serije AK. I dok M91 polako izlazi iz uporabe, *klonovi* AK-a mogli bi i dalje ostati. Rk 62 i noviji Rk 95 TP nedvojbeno su neki od ponajboljih *klonova* AK-a dostupnih u kalibru 7,62 x 39 mm. Modernizirani Rk 62M bolji je od izvornog, posebno zahvaljujući poboljšanom kundaku i ciljniku Aimpoint Comp M4 Micro T-2 koji u kombinaciji omogućavaju lakšu kontrolu trzaja i brzu paljbu. Ipak, sve je to još uvijek zastarjeli dizajn. Osim toga, ako bi došlo do rata, velik broj finskih vojnika ne bi dobio oružje proizvedeno u svojoj zemlji, već jednu od brojnih istočnonjemačkih i kineskih inačica AK koje su u stotinama tisuća kupljene za opremanje drugog i trećeg ešalona snaga.

ŠTO ĆE OTKRITI ISPITIVANJA?

Prve jurišne puške M23 u kalibru 5,56 NATO s kratkim cijevima od 11,5 inča stići će u Švedsku na ispitivanja kasnije tijekom 2023. Provest će se sveobuhvatna testiranja kvalitete



Foto: NATO



STRELJAČKO NAORUŽANJE

te, kao i rukovanja i ergonomije u različitim uvjetima prema NATO-ovu uzorku testiranja D14. Ako puške prođu testiranja, proces će se nastaviti naručivanjem predserijske količine od nekoliko stotina pušaka koje će biti isporučene 2024., a mogle bi 2025. ući u operativnu uporabu. Primjerice, na temelju rezultata ispitivanja odredit će se koju duljinu cijevi trebaju imati oružja koja nose vojnici u oklopnim vozilima CV90. Vidjet će se i treba li im drugačiji kundak odnosno koji su im senzori potrebni na oružju. Prema planu, svi će očitito dobiti ciljnik s crvenom točkom (Red Dot), ali neki vojnici dobit će prigušivače, dok neki mogu dobiti nožice i slično. Sasvim je sigurno da će 5,56 NATO biti uobičajeno oružje za većinu, što znači da će njim biti opremljene pješake i mehanizirane postrojbe, zapovjedništva postrojbi i oni koji imaju druga, jača oružja. Npr. mehanizirano pješništvo na vozilima ima top od 40 mm, najmanje jednu strojnicu opće namjene, bestrajnu pušku (protuoklopni / višenamjenski

Finski vojnici na vježbi Siil 22 s estonskim kolegama. Finska vojska još uvijek računa na puške čija su osnova sovjetske platforme AK

sustav) Carl Gustaf, NLAW i lako protuoklopno oružje. Dakle, to je kalibar za one koji će biti u bliskoj borbi na malim udaljenostima, a 5,56 NATO za to je dobar.

Što se tiče M23 u kalibru 7,62 NATO, to je i danas u Švedskoj glavni kalibar domobranstva, koje ima otprilike 40 bojni. Isporuka će početi otprilike godinu kasnije od isporuke pušaka 5,56. Ako ste u postrojbi koja nema vlastite sustave vatrene potpore i od koje se očekuje da se bori na velikim udaljenostima, 7,62 NATO vjerojatno će vam biti osnovni kalibar. Kad se raspravlja o mogućnosti postizanja željenog učinka s veće udaljenosti, vrijedi se podsjetiti finskog primjera vezano uz nabavu Sakove precizne puške 7,62 KIV 23 i lake snajperske puške 7,62 TKIV 23. Te bi puške također trebale ući u operativnu uporabu švedske vojske, zamjenjujući inačicu



Photo: Sako Ltd. 2023

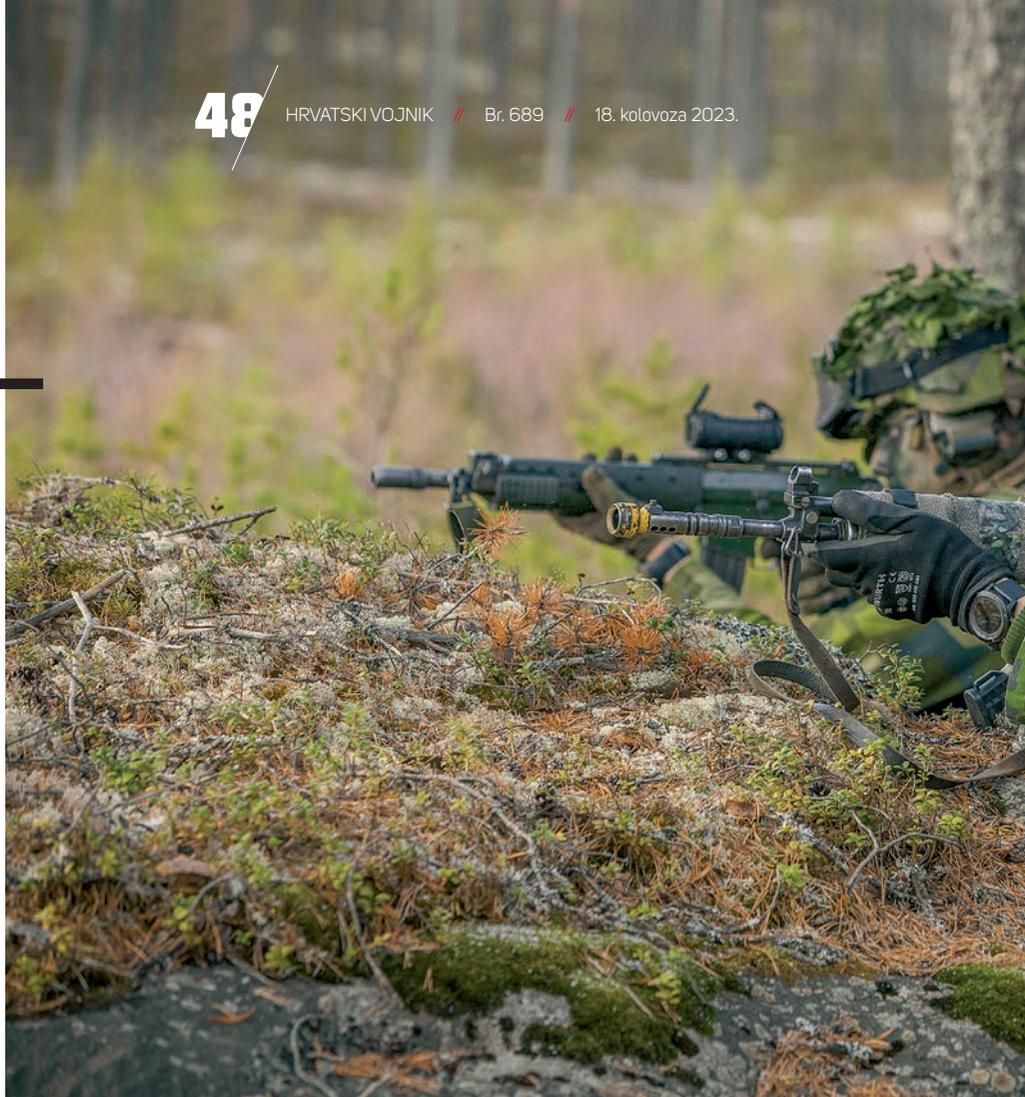
Nova Sakova precizna puška u kalibru 7,62 NATO bit će na osnovi AR-10

Hecklerove puške G3 poznatu kao Ak 4D. Tu postoji bitna razlika: Švedska navodno gleda na tradicionalnije cijevi duljine 18" i 20" u usporedbi s finskih 16". Međutim, ta oružja trenutno nisu prioritet: Švedska još nije poslala narudžbu za DMR. Budući da je obuhvaćen okvirnim sporazumom, procjena je da će ući u uporabu oko 2026. ili 2027. i dobiti oznaku SSG 26 ili 27 (od švedskog Skarpskyttegevär). Optika i senzori neće biti određeni prije završetka terenskih ispitivanja. Moguća je i jedna zanimljivost: da će neke od jurišnih pušaka u kalibru 7,62 NATO koje nisu DMR dolaziti s optikom s fiksnim povećanjem od 4 x, što kod korisnika prelazi granicu između *regularnih vojnika* i *preciznih strijelaca*.

KRAĆI PUT IZBORNIKA PALJBE

Zanimljivo je da je Švedska treći susjed Finske koji će zamijeniti svoju standardnu vojničku pušku platformom AR. Norveška je 2008. izabrala HK416, a Estonija 2019. nabavila R20 Rahe. Većina AR-ova ima ono što se obično naziva izravnim udarom (Direct Impingement – DI), u kojem se plinovi koji se šire vraćaju u prijamnik. Međutim, postoji i niz klipnih sustava s kratkim hodom, što je primijenjeno kod poznate puške HK416/417. Klip s kratkim hodom ima neke prednosti, posebice kad je u pitanju čistoća oružja, mogućnost korištenja vrlo

Švedski snajperski tim u kolovozu 2021. na natjecanju European Best Sniper Competition u Hohenfelsu, Njemačka



kratkim cijevi, kao i prigušivača, pa se uglavnom sve svodi na posebnosti uporabe.

U svakom slučaju, i Norveška i Estonija odlučile su se za puške s kratkim hodom klipa, što će biti rješenje i kod Finske i Švedske. Na objavljenim fotografijama i crtežima novih Sakovih pušaka vidljiv je kraći put izbornika paljbe nego kod konkurencije. Dok R20 i HK416 koriste 0° – 90° – 180°, čini se da će Sako imati 0° – 60° – 120°. Novi karabin Sako 5,56 NATO imat će monolitni gornji prijamnik i MLOK prednji dio. Usto, izgleda da su i karabin i precizna puška u kalibru 7,62 NATO opremljeni skrivačima plamena Ase Utra BoreLock Bird, koji će omogućiti upotrebu prigušivača s pomoću BoreLock sustava za brzo pričvršćivanje.

Proizvodna linija bit će u Riihimäkiu u Finskoj, s mogućnošću održavanja i remonta u Švedskoj. Švedska će također imati sve potrebne nacрте za vlastitu proizvodnju ako se nešto dogodi sadašnjoj tvornici. Međutim, nema aktivnih planova za bilo kakvu proizvodnju u Švedskoj. Razlog je i u tome što Finska i Švedska nisu usklađene kad su u pitanju vlastite potrebe. Finska prvo ide na DMR, a kasnije će zamijeniti aktualne puške temeljene na AK(M). Švedska prvo zamjenjuje svoje jurišne puške Ak 5 i Ak 4, a kasnije će nabaviti DMR. Ipak, različita količina i ritam nabave trebali bi osigurati da Sakova proizvodna linija ne bude preopterećena kao što bi bila da su obje zemlje istodobno naručile goleme količine jurišnih pušaka. Tvrtku će svakako trebati malo *pagurati* jer već neko vrijeme nije imala vojnu narudžbu takvog razmjera. Okvirni sporazum dviju zemalja s tvrtkom Sako trajat će deset godina, uz mogućnost triju sedmogodišnjih razdoblja do 2053. Finska je zasad zadovoljna preciznim puškama pa će nabaviti jurišne puške i osobno zaštitno oružje za testiranje za 0,7 milijuna eura. S druge strane, početni je doprinos Švedske znatan, oko 75 milijuna eura. Švedska nabava





Foto: Jesper Moldvik / Swedish armed forces via US DoD

u ovoj fazi pokriva jurišne puške kalibra 5,56 NATO i 7,62 NATO, snajperske puške kalibra 7,62 NATO i .338 LM. S tom nabavom švedske snage imat će modernije oružje s boljom ergonomijom i mogućnostima prilagodbe svakom korisniku. Namjera je obiju zemalja povećati sigurnost opskrbe i poboljšati interoperabilnost korištenjem jednakih vrsta oružja i streljiva. No, ako se zanemari M23 u inačici preciznog oružja, Švedska se zasad čini ambicioznijom u toj modernizaciji.

Švedski sporazum sa Sakom također pokriva opremanje policije, Carine, sigurnosne službe (SÄPO) i Obalne straže različitim inačicama i dodacima za oružje koji se mogu odabrati prema sporazumu. Finska je također navela da će koristiti okvirni sporazum za opremanje granične straže, Carine, nekih policijskih postrojbi itd. Najvažnije je od svega da će dvije zemlje davati neovisne narudžbe izravno tvrtki Sako na temelju okvirnog sporazuma, te da svaka zemlja upravlja vlastitim narudžbama. Na kraju, pokušat će tempirati svoje kupnje u isto vrijeme kako bi dobile popust na količinu.

Finski ročnik (u prvom planu) i švedski profesionalni vojnici na vježbi Trident Juncture 18. Iznimno bliska suradnja finskih i švedskih oružanih snaga te vojne industrije omogućuje Švedskoj da finsku tvrtku tretira kao gotovo domaću

STRELJAČKO NAORUŽANJE

MOĆNI LAPUA MAGNUM

Metak .338 Lapua Magnum popunio je prazninu koja je vladala između snajperskih metaka kalibra 7,62 mm i 12,7 mm. Njegov je osnovni adut precizan hitac na udaljenostima do 1500 m. Zahvaljujući inovativnim konstrukcijama zrna, danas je kalibar .338 Lapua Magnum od vojnog snajperskog metka postao i tražen lovački te streljački kalibar.

Njegova važnost kao vojnog snajperskog metka proizlazi iz činjenice što po svojim mogućnostima znatno nadmašuje sve ostale metke kalibra 7,62 mm, posebice kalibar 7,62 x 51 mm, koji je najčešće rabljen snajperski metak većine zapadnih zemalja. Puške kalibra 7,62 x 51 zbog kombinacije male mase, operativnosti te odlične preciznosti do 800 m iznimno su uporabljive, a kalibar .300 Winchester Magnum omogućava izvrsne rezultate do 1000 m. Problem pogotka do 1500 m pokušao se u zadnje vrijeme riješiti snajperskim puškama kalibra 12,7 x 99 (.50 BMG), čiji je učinkoviti do met 2000 m, no ni one nisu savršene. Puno su veće i teže (od 12 kg naviše), trzaj koji se javlja kod djelovanja iznimno je neugodan za strijelca, a jak bljesak ispaljenog metka također je neugodan – i za strijelca snajperista, i za njegova motritelja. Plinovi ispaljenog metka lako podižu prašinu, lišće, travu i drugo što otkriva položaj strijelca. Usto, puške kalibra 12,7 x 99 mm puno su nepreciznije od pušaka kalibra .338 Lapua Magnum.

Masa prosječne puške kalibra .338 Lapua Magnum nešto je više od kilogram veća od mase prosječne puške kalibra 7,62 x 51 mm. Glede vanjske balistike, ispaljeno zrno od 250 graina kalibra .338 LM ima puno bolji ukupni balistički koeficijent od svih kalibara 7,62 mm, uključujući i manju osjetljivost na utjecaj bočnog vjetera. Uporabom AP (Armor Piercing) pancirnih zrna taj se kalibar vrlo uspješno može uporabiti protiv protivničkih fortifikacija, lako oklopljenih vozila te protivničkih vojnika zaštićenih pancirnim prslucima. Ispaljena zrna tipa AP485 248 graina (16,1 g) i AP1526 253 graina (16,4 g) sigurno probijaju čeličnu ploču debljine 15 mm na udaljenosti od 500 m. Izborom Lock Base zrna mase 250 graina (16,2 g) mogu se ostvariti izvanredni pogodci na udaljenostima većim od 1300 m, a sa Scenar zrnima od 300 graina (19,4 g) na onima većim od 1500 m.



Foto: US DoD via Wikimedia Commons

Talijanski vojnici u helikopteru u Afganistanu 2013. godine. Snajperist je naoružan puškom TRG 42 koja rabi kalibar .338 Lapua Magnum



AMERIČKA POTRAGA ZA

M4 Sherman bio je privremeno rješenje, a postao je sasvim neplanirano glavni tenk američkih i mnogih drugih oružanih snaga. Puno bolji M26 Pershing došao je prekasno da bi odlučnije utjecao na tijek rata. Nije usto bio ništa bolji od njemačkih Panthera i Tigera. Ni M47 Patton ni M48, zajedno s M60, nisu donijeli nikakav znatniji napredak. U to je vrijeme Sovjetski Savez sa svakim novim tipom tenka donosio promjene, i to ne samo u konstantnom povećanju kalibra topova već u cjelokupnoj koncepciji. Sjedinjene Države kao da su stalno pokušavale sustići SSSR, ali nisu uspijevale. Zajednički pokušaj sa Saveznom Republikom Njemačkom – revolucionarno novi Main Battle Tank

70/Kampfpanzer 70 završio je, najbliže rečeno, neuspjehom. Postojala je realna opcija da saveznici i prijateljske zemlje počnu tražiti nove dobavljače. Budući da ni američke oklopne snage nisu bile posebno zadovoljne, Pentagon i američka vojna industrija nisu više smjeli pogriješiti. Razvoj novog američkog tenka XM1 pokrenut je 1972. godine. U skladu s američkim običajem ugovor za izradu demonstratora tehnologije dobile su dvije tvrtke – Chrysler Defense i General Motors. Pobjedio je Chryslerov prijedlog.

PRVI ABRAMSI S TITANIJEM

Prvi M1 Abramsi gotovo da nisu donijeli ništa novo. Imali su top M68, koji

je ustvari bio britanski L7 105 mm. Kasnije su dobili njemački top od 120 mm. Oklop im je u osnovi bio britanski Chobham, poboljšán uporabom skupog titanija. Pločice titanija umetnute su u polimer, čime je dobivena kombinacija koja je pružala poboljšanu zaštitu od kinetičkih i kumulativnih projektila. Titanij je trebao zaustaviti potkalibrne penetratore, a polimer je trebao zaustaviti kumulativni mlaz. Jedina velika novost bila je uporaba plinske turbine umjesto dizelskog motora. Uporaba titanija u oklopu tenka bila je neracionalna. Jedini proizvođač titanija 1970-ih bio je SSSR. Teško ga se moglo nabaviti i bio je vrlo skup, što je značilo i nerealno visoku cijenu tenka.

TENK – VLADAR KOPNENIH BOJIŠNICA (X. DIO)

Sjedinjene Američke Države još od Drugog svjetskog rata ponešto su zaostajale u razvoju tenkova. Zaostatak prouzročen činjenicom da američka vojska 1939., u trenutku izbijanja Drugog svjetskog rata, gotovo pa nije imala tenkove nikako nije mogao biti nadoknađen

TEKST
Mario Galić

SAVRŠENIM TENKOM

Zrakoplovna industrija, posebice vojna, tražila je sve više titanija zato što je čvrst i lagan te idealan za uporabu na borbenim avionima. Titanij je trebalo zamijeniti materijalom koji će biti dostupniji, imati jednaka ili bolja svojstva i neće biti skuplji.

URANIJ UMJESTO TITANIJA

Amerikanci su kao zamjenu za titanij odabrali osiromašeni uranij. Osiromašeni uranij dobiva se u velikim količinama kao nusprodukt proizvodnje goriva za nuklearno oružje i elektrane. Prirodni uranij sastoji se od 99,284 % uranija-238, 0,711 % uranija-235 i 0,0058 % uranija-234. Budući da se kao nuklearno gorivo rabi uranij-235,

Američki vojnici tijekom tenkovskog izazova Strong Europe 8. lipnja 2018. na poligonu Grafenwöhr u Njemačkoj

prirodni uranij mora proći proces obogaćivanja. Da bi se proizveo kilogram obogaćenog uranija koji se koristi kao gorivo u nuklearnim elektranama, potrebno je pročistiti 11,8 kg prirodnog uranija. Nakon tog postupka ostane 10,8 kg osiromašenog uranija, koji se može iskoristiti za proizvodnju potkalibarnih penetratora i ploča tenkovskih oklopa.

Tajna je u svojstvu osiromašenog uranija – vrlo velike gustoći od 19 050 kg/m³, što je 70 % više od gustoće olova. Relativna gustoća titanija iznosi 4506 kg/m³. Od osiromašenog uranija jedino su gušći volfram (19 250 kg/m³) i zlato (19 300 kg/m³). Međutim, proizvodnja volframa vrlo je skupa te ga je neracionalno masovno koristiti u oklopima tenkova iako neki proizvođači čine i to. Uporaba zlata ne dolazi u obzir. Budući da je osiromašeni uranij nusprodukt procesa dobivanja nuklearnog goriva, pretpostavlja se da trošak proizvodnje nije posebno velik. Najveći je problem njegova daljnja obrada. Razina radijacije

PODLISTAK

osiromašenog uranija manja je za 40 % u odnosu na prirodnu uranijevu rudaču. Razlog je što osiromašeni uranij sadrži bitno manji udio izotopa uranija 235U i 234U, koji se pri procesu obogaćivanja ekstrahiraju iz prirodnog uranija. Zbog toga nema opasnosti od zračenja ni tijekom proizvodnje ni tijekom uporabe. No da bi se od osiromašenog uranija dobio krajnji proizvod, prema dostupnim podacima mora ga se zagrijati na više od 760 °C i potom kovati. Što je viša temperatura (može ići sve do 1100 °C), krajnji proizvod imat će veću čvrstoću zbog čega je usporediv s najkvalitetnijim čelicima.

Američka metalurška industrija uspjela je prva ovladati obradom osiromašenog uranija i prva ga je počela koristiti za vojne namjene. Tako je na izvedenici M1A1HA (Heavy Armor) prvi put upravljen oklop od osiromašenog uranija. Čisto tehnički gledano, radi se o dodatnom oklopu jer se ploče od osiromašenog uranija stavljaju u čelične kutije koje su pričvršćene na vanjsku oplatu oklopa tijela i kupole. Američka vojska nikad nije objavila razinu zaštite postignute osiromašenim uranijem. Neslužbeni američki izvori navode da je debljina ekvivalent 1000 mm protiv kinetičkih oružja i oko 1300 mm protiv eksplozivnih (kumulativnih).

Ploče oklopa od osiromašenog uranija namijenjene su isključivo američkoj vojsci te strani kupci mogu dobiti samo klasični sendvič-oklop znatno slabije razine zaštite. U čelične kutije umjesto osiromašenog uranija stavljaju se ploče naprednog kompozitnog oklopa koji se naziva neeksplozivni reaktivni oklop, a poznat je pod pokratom NERA. Iako je točan sastav nepoznat, pretpostavlja se da se sastoji od vanjske ploče izrađene od pancirnog čelika. Iza nje je sloj gume namijenjen upijanju i kinetičke i kumulativno-eksplozivne energije. Treći bi sloj trebao biti izrađen od keramike otporne na visoke temperature i povećane čvrstoće. Četvrti je sloj čelik povećane žilavosti koji bi trebao upiti preostalu kinetičku energiju pogotka a da se pritom ne počne lomiti. Američki se izvori vrlo malo bave tim oklopom, no oni koji ga spominju navode da mu je razina zaštite od kinetičkih projektila oko 600 mm, a od kumulativnih oko

Foto: Cpl. Justin T. Updegraff / USMC



**Pripadnici
2. tenkovske
bojne 2. divizije
Marinskog
korpusa SAD-a
25. ožujka 2015.
voze M1 Abrams
i skeniraju
drveć u potrazi
za protivničkim
prijetnjama tijekom
taktičke cestovne
vježbe u bazi Fort
Pickett u Virginiji**

900 mm. Razina zaštite od kumulativnih projektila može se povećati postavljanjem eksplozivno-reaktivnog oklopa.

PLINSKE TURBINE – KAKO DOŠLE, TAKO OTIŠLE

M1 Abrams donio je u svijet tenkova još jedan novitet – plinsku turbinu. Plinska turbina konstrukcijski je identična mlaznom motoru. Međutim, kod mlaznog motora važan je potisak, a kod plinske turbine snaga. Relativno male i lake plinske turbine daju veliku izlaznu snagu, a jednostavnost im omogućava dugotrajan rad pod velikom snagom. Zbog toga se plinske turbine ugrađuju u ratne brodove.

Vezano uz ugradnju u tenkove, plinska turbina mora imati neka specifična rješenja. Mora prije svega biti kompaktna. Osim toga, plinske turbine na tenkovima moraju raditi i u krajnje nepovoljnim uvjetima, pri vrlo visokim temperaturama i u atmosferi punoj prašine. Usto, snaga plinske turbine mora se izravno prenositi na mjenjačku kutiju. Zbog toga su dijelovi plinske turbine u tenkovima ponešto drukčiji nego u brodovima. I dalje postoji kompresor koji tlači zrak. On ne ide izravno u komoru za izgaranje, već u izmjenjivač topline (rekuperator). Iz njega ide u komoru za izgaranje. Ondje se miješa s gorivom, ubrizgava se gorivo i dolazi do izgaranja. Ispušni plinovi potom idu prvo na turbinu za pokretanje kompresora, a onda na izlaznu turbinu. Njezinim se pokretanjem stvara snaga koja se preko reduktora prenosi na mjenjač i dalje preko prijenosnika na gusjenice. Na kraju ispušni plinovi ulaze u rekuperator gdje zagrijavaju usisani zrak te se ispuštaju u atmosferu.

Reduktor je nužan zato što se izlazna turbina vrti sve do 50 000 okretaja u minuti, što je neupotrebljivo. Na reduktoru se ta brzina smanjuje na prihvatljivih oko 3000 okr./min. Plinska turbina teoretski ima velike prednosti u odnosu na dizelski motor. Najočitiya je što se iz jednake zapremnine može dobiti puno više snage. Druga je prednost – jednostavnost rada, zbog čega ne treba sustav za hlađenje, a i uporaba maziva iznimno



torima, održavanje moraju obavljati posebno školovani mehaničari. Drugi je problem što turbina pri radu troši tri do četiri puta više zraka od dizelskog motora. U okruženju s puno prašine to je velik problem, takav da se u pustinjskim uvjetima moraju ugraditi dodatni filtri za zrak. Turbina je osjetljiva na protutlak, zbog čega podvodnim gazom ne može svladavati vodene zapreke (najviše do dva metra dubine). Borbena djelovanja u Iraku pokazala su da je zbog toga osjetljiva i na eksplozije. Iako sama eksplozija ne bi oštetila tenk, tlak koji bi prouzročila oštetio bi turbinu. Golema količina vrućeg zraka koju turbina izbacuje ostavlja snažan infracrveni potpis. On olakšava otkrivanje tenka, pa čak može poslužiti i za navođenje projektila s IC sustavom samonavođenja. Još je veći nedostatak i vrlo velika potrošnja goriva. Teoretska autonomija M1A2 sa 1907 litara goriva u spremnicima iznosi samo 426 km. U borbenim uvjetima ona je često i dvostruko manja.

Abrams nije jedini tenk pokretan plinskom turbinom. Sovjetski Savez ugrađivao je u tenkove T-80 plinske turbine GTD-1000T/TF/ i GTD-1250, pri čemu brojke označavaju konjske snage. Plinske turbine u sovjetskim tenkovima nisu bile ništa bolje od američkih. Najbolji je pokazatelj činjenica da su T-90 i T-14 Armata dobili dizelske motore. Zbog toga su Sovjeti za izvoz razvili izvedenicu T-80UD s dizelskim motorom 6TD snage 1000 KS. Kad su se pojavile plinske turbine za tenkove, trebale su značiti revolucionarni napredak. Umjesto toga, otkriveno je da su preskupe za nabavu i korištenje. Zbog toga ni demonstrator tehnologije Abrams X nema plinsku turbinu, već hibridni pogon s dizelskim motorom.

je mala. Teoretski gledano, dizelski su motori došli do krajnjih mogućnosti poboljšanja, dok su plinske turbine praktički na početku.

Ne iznenađuje stoga da je američka vojska odlučila u Abramse ugraditi plinske turbine. Odabrana je turbina AGT-1500 tvrtke Textron Lycoming (danas Honeywell). Kako oznaka kaže, snaga joj je 1500 KS ili 1100 kW. Turbina je višegorivna. To znači da za rad može rabiti različita goriva – od standardnog dizela (koji se uobičajeno rabi), benzina, kerozina, petroleja itd. Iskustva su pokazala da će AGT-1500 nastaviti rad čak i ako dođe do miješanja tih goriva. Razlog je što gorivo izgara u posebnoj komori, a ne unutar turbine. Pritom oktanski broj ne igra nikakvu ulogu, već je bitan cetanski. Kako bi AGT-1500 mogao koristiti dizelsko gorivo, temperatura u komori za izgaranje je blizu 1000 °C, što znači da sva tekuća goriva koja izgaraju pri nižim temperaturama (benzin izgara pri 280 °C) mogu služiti za pokretanje turbine.

POSEBNO ŠKOLOVANI MEHANIČARI

Operativna uporaba Abramsa ubrzo je otkrila i iznimno loša svojstva plinske turbine. S obzirom na to da turbina nema nikakve sličnosti s klipnim mo-



Foto: Sgt. Brian Calhoun

Satnija Charlie 1-118. mješovite bojne Nacionalne garde Južne Karoline 14. travnja 2014. na strelištu Fort Stewart u Georgiji provodi vježbe gađanja kao dio godišnje obuke

CRTICE IZ HRVATSKE POVIJESTI

Zbog pogrešne procjene, pritiska svojeg kraljevskog seniora Ferdinanda I. ili spleta okolnosti, austrijski plemić koji je dotad bio poznat kao uspješan ratnik vrlo malo se posvetio obrani Slavonije od Osmanlija



TEKST

Josip Buljan

IVAN KACIJA

USPON I PAD JEDNOG VO

Kranjski plemić i habsburški vojskovođa Ivan Kacijaner (Hans Freiherr von Katzianer) rođen je 1491. u Kamenu kraj Begunja u Gorenjskoj. Vojničku karijeru započeo je već sa 19 godina u službi njemačkog kralja Maksimilijana I. Habsburškog (1459. – 1519.), koji je ratovao s Mlečanima. Njegov uspon datira na početak 1520-ih, kad ulazi u službu nadvojvode Ferdinanda i postaje vrhovni zemaljski kapetan unutarnjih austrijskih pokrajina. Kao zamjenik vrhovnog kapetana protuosmanlijskih postrojbi u Hrvatskoj, od 1524. do 1526. sudjelovao je u organiziranju obrane od Osmanlija. Tijekom 1525. nekoliko je puta gušio ustanke štajerskih, koruških i kranjskih seljaka.

Nakon što je Ludovik II. Jagelović (r. 1506.) poginuo 29. kolovoza 1526. na Mohaču i propalo je Hrvatsko-Ugarsko Kraljevstvo, za prevlast u Hrvatskoj i Ugarskoj izbili su dinastički sukobi. U njima je Kacijaner odigrao važnu ulogu na strani nadvojvode Ferdinanda Habsburškog

(1503. – 1564.). Bio je njegov izaslanik na Cetinskom saboru, tijekom kojeg je 1. siječnja 1527. hrvatsko plemstvo izabralo tog Habsburgovca za kralja, a nedugo zatim postao je i gradonačelnik Požuna. Dvapat je porazio postrojbe drugog pretendenta na krunu, erdeljskog nadvojvode Ivana Zapolje (1487. – 1540.): najprije kod Tokaja 25. rujna 1527., a zatim i kod Košica godinu kasnije. Istaknuo se i u obrani Beča 1529., kad su Osmanlije stavili grad pod opsadu. Kao nagradu za uspjeh imenovan je zemaljskim glavarom Kranjske i vrhovnim kapetanom u Kranjskoj, Koruškoj i Štajerskoj. Kacijaner se našao i na čelu krajiške vojske u Hrvatskoj i Slavoniji. Na njegovu žalost, tu počinje propast njegove vojničke karijere.

SVEOPĆI SABOR I USTANAK

Zbog pogrešne procjene, Ferdinanda pritiska ili spleta okolnosti, vrlo se malo posvetio obrani Slavonije od Osmanlija, a više borbi protiv pristaša Ivana Zapolje. Rezultat toga bio

je pad Požege 1536. i velikog dijela Slavonije, zbog čega je kralj odlučio pokrenuti vojnu operaciju oslobađanja tih krajeva. Kako bi sukobljene strane postigle primirje i posvetile se obrani Slavonije od vanjskog neprijatelja, po kraljevu nalogu u travnju 1537. sazvan je i sveopći sabor u Križevcima. Ondje je Ferdinandov izaslanik bio upravo Ivan Kacijaner, a s hrvatskim staležima proglašen je sveopći ustanak protiv Osmanlija u Slavoniji. Krajem kolovoza te godine kod Koprivnice se okupila vojska Ivana Kacijanera. Borci su došli iz unutarnjih austrijskih zemalja, ali i hrvatskih staleža iz Hrvatske i Slavonije. Vojska je imala 24 000 pripadnika, od kojih 16 000 pješaka i 8000 konjanika. Osim toga, pripremljeno je sedam ili osam velikih topova (jedan nazvan i kacijanera) i četrdesetak manjih. Smatralo se da će ti ljudi i oružje biti dovoljni ne samo za zauzimanje osmanlijskog prodora nego i za oslobađanje dijelova Slavonije. Za vrhovnog zapovjednika udruže-



Dio stare utvrde Cetin u Cetinogradu. Ivan Kacijaner ondje je, kao predstavnik Ferdinanda I. Habsburškog, 1. siječnja 1527. gledao kako hrvatski plemići biraju njegova gospodara za kralja

NER JSKOVODJE

nih snaga proglašen je upravo iskusni vojskovođa Ivan Kacijaner, a podređeno mu je bilo još sedam zapovjednika manjih postrojbi.

Popularno nazvana Kacijanerova vojna krenula je iz Virovitice na pohod prema Osijeku. Do nesuglasica između Kacijanera i zapovjednika postrojbi došlo je već tijekom puta. Oni su upozoravali da on nema sposobnost vođenja tako heterogeno sastavljene vojske. Još jedan problem bio je i taj što zagrebački biskup Šimun Bakač-Erdődy (oko 1492. – 1543.), koji je bio zadužen za opskrbu vojske hranom, nije uspio osigurati redovitu dostavu za tolike tisuće ljudi. Zbog toga u postrojbama dolazi do potpune nediscipline, vojnici se čak okreću pljačkanju slavonskih sela u potrazi za hranom i drugim potrepštinama. Ubrzo se vojska počinje osipati, a ostatak dolaskom pred Osijek zapinje u slavonskim močvarama i šumama. Kacijaner postaje svjestan da je vojska umorna od putovanja, nemotivirana i nesprema za osvajanje Osijeka, a da je protivnik dobro utvrđen te ojačan snagama iz Smederevskog i Bosanskog sandžaka. Zbog toga donosi odluku o povlačenju prema Valpovu.

PROMJENA STRATEGIJE

Povijesni zapisi govore da je zbog gladi i različitih bolesti na pohodu umrlo nekoliko tisuća kršćanskih vojnika. Kacijaner donosi očajničku odluku: prilikom povlačenja daje uništiti velik dio topova i streljiva, dok je dio propao prilikom bezglavih prelazaka rijeka Drave i Vuke. Cijelo to vrijeme



Ferdinand I. Habsburški (1503. – 1564.), na portretu koji je naslikao Hans Bocksberger der Ältere (1510. – 1561.). Vladar se nije obazirao na prijašnje Kacijanerove zasluge i proglasio ga je krivim za poraz od Osmanlija

Foto: Tomislav Brandt

Kunsthistorisches Museum Wien via Wikimedia Commons

Osmanlije iz sigurnosti prate kretanje kršćanske vojske, koja se tako iscrpljena i demoralizirana utaborila kod Gorjana, sjeverno od Đakova. Da bi stvar bila još gora, prije odlučujućeg okršaja anarhija u kršćanskim snagama postaje sve dramatičnija. Zbog nezadovoljstva Kacijanerom, ali i međusobnih nesuglasica, vojsku napušta nekolicina zapovjednika postrojbi. Ujutro 9. listopada 1537., prije same bitke, tabor napušta i zapovjednik Ivan Kacijaner. Taj će potez zapečatiti njegovu sudbinu. Ostatak vojske bio je lak plijen za Osmanlije koji su ih predvođeni Husrev-begom i Mehmed-begom Jahjapašićem u snažnom jurišu u potpunosti razbili. Tom pobjedom Osmanlije su na više desetljeća učvrstili svoju vlast u velikom dijelu Slavonije. Habsburgovci su nakon teškog poraza promijenili strategiju obrane od osmanlijskih napada bazirajući se sve više na pogranične utvrde, logističke baze i utvrđene gradove. Iz toga će uskoro nastati Vojna krajina, najveći obrambeni pojas u Europi.

Kralj Ferdinand I. proglasio je svojeg vojskovođu Ivana Kacijanera glavnim krivcem za poraz. Na vratima jedne od bečkih crkvi osvanuo je pogrdan epitaf u kojem ga se zbog kukavičkog ponašanja poziva na kaznu vješanjem. Plemić je uhićen i zatvoren pod optužbom za suradnju s neprijateljem. Međutim, već početkom 1538. uspijeva pobjeći iz bečke tamnice i skrivajući se po Hrvatskoj i Slavoniji pokušava doći pod zaštitu kraljeva suparnika Ivana Zapolje. Na njegovu nesreću, dvojica kraljevskih suparnika sklopila su dogovor i mir. Već očajan, Kacijaner se izgleda okrenuo Osmanlijama, premda za to ne postoje čvrsti dokazi. Nakon gotovo dvije godine bježanja, u Kostajnici ga je uhvatio Nikola Šubić Zrinski (1508. – 1566.) i dao pogubiti 27. listopada 1539. Njegova glava navodno je poslana u Beč kralju Ferdinandu I., čime je nekad ugledan vojskovođa doživio neslan kraj.



REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO OBRANE
UPRAVA ZA LJUDSKE POTENCIJALE

Na temelju članka 60. stavka 1. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18 i 125/19) i članka 62. Pravilnika o izobrazbi (Narodne novine, br. 50/23), raspisuje

INTERNI OGLAS

za školovanje uz rad djelatnika Ministarstva obrane i Oružanih snaga Republike Hrvatske na doktorskim studijima u akademskoj godini 2023./2024. uz potporu Ministarstva obrane:

IZ ZNANSTVENOG PODRUČJA TEHNIČKIH ZNANOSTI

Znanstveno polje: STROJARSTVO

Znanstvena grana: - sve grane

**Znanstveno polje: TEHNOLOGIJA PROMETA I
TRANSPORT**

Znanstvena grana: - sve grane

Znanstveno polje: ELEKTROTEHNIKA

Znanstvena grana: - sve grane

**Znanstveno polje: TEMELJNE TEHNIČKE
ZNANOSTI**

Znanstvena grana: - sve grane

**Znanstveno polje: INTERDISCIPLINARNE
TEHNIČKE ZNANOSTI**

Znanstvena grana: - sve grane

Znanstveno polje: GRAĐEVINARSTVO

Znanstvena grana: - sve grane

Znanstveno polje: RAČUNARSTVO

Znanstvena grana: - sve grane

Znanstveno polje: GEODEZIJA

Znanstvena grana: - sve grane

IZ ZNANSTVENOG PODRUČJA PRIRODNIH ZNANOSTI

Znanstveno polje: KEMIJA

Znanstvena grana: - sve grane

**Znanstveno polje: INTERDISCIPLINARNE
PRIRODNE ZNANOSTI**

Znanstvena grana: - metodike nastavnih predmeta
prirodnih znanosti

IZ ZNANSTVENOG PODRUČJA BIOMEDICINA I ZDRAVSTVO

**Znanstveno polje: TEMELJNE MEDICINSKE
ZNANOSTI**

Znanstvena grana: - sve grane

**Znanstveno polje: KLINIČKE MEDICINSKE
ZNANOSTI**

Znanstvena grana: - sve grane

**Znanstveno polje: JAVNO ZDRAVSTVO I
ZDRAVSTVENA ZAŠTITA**

Znanstvena grana: - sve grane

IZ ZNANSTVENOG PODRUČJA DRUŠTVENIH ZNANOSTI

Znanstveno polje: POLITOLOGIJA

Znanstvena grana: - sve grane

**Znanstveno polje: INFORMACIJSKE I
KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI**

Znanstvena grana: - sve grane

Znanstveno polje: PEDAGOGIJA

Znanstvena grana: - sve grane

Znanstveno polje: SOCIOLOGIJA

Znanstvena grana: - sve grane

**Znanstveno polje: INTERDISCIPLINARNE
DRUŠTVENE ZNANOSTI**

Znanstvena grana: - sve grane

Znanstveno polje: PSIHLOGIJA

Znanstvena grana: - sve grane

Znanstveno polje: PRAVO

Znanstvena grana: - sve grane

IZ ZNANSTVENOG PODRUČJA HUMANISTIČKIH ZNANOSTI

Znanstveno polje: POVIJEST
Znanstvena grana: - sve grane

IZ ZNANSTVENOG PODRUČJA INTERDISCIPLINARNA PODRUČJA ZNANOSTI

Znanstveno polje: VOJNO-OBRAMBENE I SIGURNOSNO-OBAVJEŠTAJNE ZNANOSTI I UMIJEĆE

Znanstveno polje: GEOGRAFIJA
Znanstvena grana: - sve grane

Znanstveno polje: OBRAZOVNE ZNANOSTI
Znanstvena grana:

Na interni oglas mogu se prijaviti kandidati koji su završili odgovarajući sveučilišni diplomski studij ili sveučilišni integrirani prijediplomski i diplomski studij ili sveučilišni specijalistički studij iz odgovarajućih znanstvenih polja i ispunjavaju opće uvjete javnog natječaja visokog učilišta za upis ili kandidati već upisani na doktorske studije u ranijim akademskim godinama iz znanstvenih područja, polja i grana navedenih u oglasu.

Potporna Ministarstva obrane za školovanje na doktorskim studijima uz rad u akademskoj godini 2023./2024. odobrava se za doktorske studije u Republici Hrvatskoj te za doktorski studij iz znanstvenog polja Vojno-obrambene i sigurnosno-obavještajne znanosti i umijeće (Ph.D. In Military Sciences), koji se izvodi na Doktorskoj školi za vojne znanosti (The Doctoral School of Military Sciences), Sveučilište javnih službi (University of Public Service), Mađarska, (<https://en.uni-nke.hu/study-programs/doctoral-programs/phd-in-military-sciences/doctoral-school-of-military-sciences>).

UVJETI ZA PRIJAVU NA INTERNI OGLAS:

- djelatna vojna osoba (najmanje osobnog čina poručnik / poručnik korvete)
- državni službenik s najmanje 5 godina radnog iskustva

- za doktorski studij iz znanstvenog polja Tehnologija prometa i transport, djelatna vojna osoba sa završenim diplomskim sveučilišnim studijem Aeronautika – vojni pilot i/ili diplomskim sveučilišnim studijem smjer Pomorstvo, Nautika ili Brodstrojarstvo
- službena ocjena u zadnje dvije ocjenjivane godine ne manja od “dobar” za djelatne vojne osobe ili “uspješan” za državne službenike i namještenike
- znanje engleskog jezika najmanje 75 % po metodi ALCPT/ECL ili STANAG 2222
- Izjava o spremnosti angažiranja za potrebe Hrvatskog vojnog učilišta “Dr. Franjo Tuđman”, odnosno Sveučilišta obrane i sigurnosti.

UZ PRIJAVU NA INTERNI OGLAS POTREBNO JE PRILOŽITI:

- životopis s podacima za kontakt (adresa, telefon, e-mail)
- presliku diplome/potvrde o završetku studija (kandidati koji su završili diplomski studij ili sveučilišni specijalistički studij ili stekli magisterij znanosti iz odgovarajućih znanstvenih polja)
- presliku indeksa s položenim ispitima i potvrdu o završenom semestru (samo kandidati koji su upisani na doktorske studije)
- dokaz o objavljenim stručnim / znanstvenim radovima iz znanstvenog područja / polja upisa.

Kandidati prijave za školovanje uz rad na doktorskim studijima uz potporu Ministarstva obrane Republike Hrvatske trebaju dostaviti na adresu: Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Uprava za ljudske potencijale, Sektor za razvoj i upravljanje ljudskim potencijalima, Stančićeva 6, 10 000 Zagreb.

Rok za podnošenje prijave na interni oglas je 30. kolovoza 2023. godine.

DOMOVINSKI RAT

U povodu Dana logoraša srpskih koncentracijskih logora, koji se od 2009. godine obilježava 14. kolovoza, Hrvatski vojnik podsjeća na dramatične okolnosti u kojima su 1991. vođene razmjene ratnih zarobljenika. Jedna od njih, o kojoj se malo zna, provedena je brodom Rodos II, koji je 10. prosinca 1991. isplovio iz Splita prema luci Zelenika u Crnoj Gori, da bi se 13. prosinca vratio dovozeći 135 razmijenjenih hrvatskih branitelja i civila koji su bili zatočeni u logorima Morinj i Bileća. Tu je razmjenu u ime hrvatske strane vodio ratni ravnatelj splitske bolnice psihijatar prof. dr. sc. Goran Dodig

RAZMJENE RATNIH ZAROBLJENIKA

Samo 1991. godine u velikim je razmjenama razmijenjeno ukupno 2333 zatočenika: Hrvatska je u razmjenama dala 908 zarobljenika koji su bili u njezinoj nadležnosti, a u Hrvatsku je vraćeno 1425 civila i hrvatskih branitelja. Razmjenama ratnih zarobljenika prethodili su pregovori zaraćenih strana – no, važno je prisjetiti se što se događalo 1991., u kakvom su okruženju pregovori i razmjene vođeni.

SJEĆAMO LI SE 1991.?

Te godine Hrvatska je napadnuta. Naoružana i za ratovanje spremna jugo-

TEKST

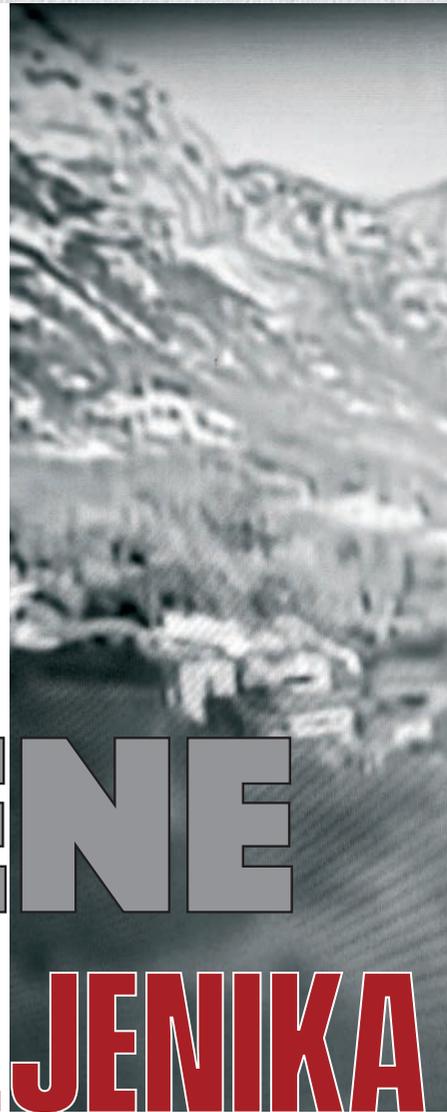
Lada Puljizević

FOTO

Lada Puljizević,
privatne arhive
sugovornika

armija razmještena u kasarnama širom zemlje, u gradovima, otvoreno se svrstava na stranu pobunjenih Srba i velikosrpskih ideja. Hrvatska 1991. godine nije međunarodno priznata država i međunarodna zajednica Hrvatskoj ne dopušta naoružavanje. U tim se okolnostima silovitom neprijateljskom napredovanju od Vukovara do Dubrovnika pokušavaju suprotstaviti ratovanju jedva priučeni, na brzinu okupljeni, slabo naoružani dragovoljci, mnogi gotovo dječaci. Oni su ti koji prvi brane svoje gradove i sela, oni prvi stradavaju i ginu, oni postaju i prvi ratni zarobljenici srbijanskih i crnogorskih logora.

Početak prosinca 1991. – a to znači netom nakon sloma višemjesečne obrane Vukovara, nekoliko tjedana nakon napada na Split i boja u Splitskom





1991. (II. DIO)

Rešetke. Morinj 1991.

kanalu, u jeku najtežih borbi za Srđ i opkoljeni Dubrovnik, hrvatski pregovarači na čijem je čelu bio tadašnji pomoćnik ministra obrane Stjepan Adanić uspijevaju s predstavnicima jugovojске dogovoriti veliku razmjenu ratnih zarobljenika koja će po načelu *svi za sve* biti provedena 10. prosinca 1991., istodobno na tri lokacije: u Bosanskom Šamcu, Kamenskom kod Karlovca i u luci Zelenika u Crnoj Gori. I premda su sve te razmjene bile teške i opasne, sve su provedene na teritoriju koji je kontrolirao neprijatelj, a hrvatski neposredni izvršitelji razmjena bili su izloženi svim vrstama sigurnosnih rizika – razmjena brodom Rodos II, koju je vodio profesor Goran Dodig, jedna je od

nič odabrao da vodi iznenada dogovorenu razmjenu zarobljenika između Hrvatske i Crne Gore, između Splita i Zelenike. Vijest mu je javio tadašnji potpredsjednik Vlade i prijatelj iz studentskih dana Mate Granić. Goran Dodig prihvatio je i ne shvaćajući zapravo na što je sve time pristao. Sjeća se, i danas kaže: “Saznao sam kasnije, usput i u hodu.”

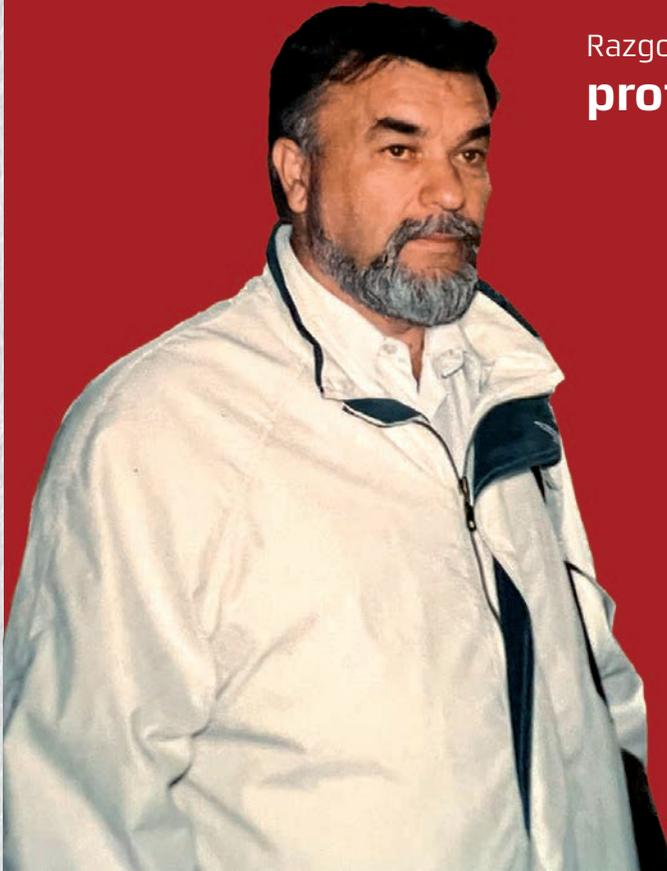
RODOS II

Posadu 40 godina starog, zapuštenog broda Rodos II, koji je za tu razmjenu odabrao Međunarodni Crveni križ, činilo je osam šutljivih, crnih i neobrijanih Grka. Na brod je u splitskoj luci, tog hladnog jutra 10. prosinca, ušlo 36 ljudi koji su bili zarobljeni u Hrvatskoj, koji su željeli biti razmijenjeni i otići u Crnu Goru. Dovelu su ih pripadnici Hrvatske vojske i Vojne policije. Ušao je i Tonči Staničić, asistent na Pravnom fakultetu, koji je dotad sudjelovao u razmjenama zaroblje-

najzahtjevnijih, a istodobno ona o kojoj se i danas najmanje zna. Jugovojска i crnogorski rezervisti mjesecima su s kopna, mora i iz zraka napadali Dubrovnik, osvajali dijelove dubrovačkog primorja i zaleđa te držali Dubrovnik u blokadi. Razaranja i stradanja bila su golemna, a malobrojni branitelji pružali su očajnički otpor. U tim su osvajanjima i borbama mnogi hrvatski civili i branitelji bili zarobljeni, a zatim smješteni u logore Morinj (Crna Gora) i Bileća (BiH) osnovane u listopadu 1991. Prema dostupnim podacima, kroz te su logore prošla 423 zarobljenika. I dok je hrvatska javnost tek počinjala shvaćati što se skriva iza toponima Ovčara, Stajičevo, Manjača ili Morinj; dok su međunarodna javnost i salonske diplomatske klike sporo, puno i sramotno presporo smišljale što bi sad one pametno mogle izjaviti; dok su logoraši proživljavali dane strave o kojima će im, dok su živi, biti lakše šutjeti nego govoriti – neki su ljudi, negdje, grebli i grizli, i bez ostatka, dajući sve od sebe pokušavali spasiti živote, hrvatske branitelje, spasiti ljude.

Jeđan od takvih bio je liječnik, splitski psihijatar profesor Goran Dodig.

Njega je glavni hrvatski pregovarač za razmjene Stjepan Ada-



Razgovor

prof. dr. sc. Goran Dodig

stavljani. Onda sam saznao da su naši uhapsili jednog pravoslavnog svećenika, uzeo sam ga i otišao u Žitnić da ih razmijenim. Često sam tada odlazio u Žitnić, vodio manje razmjene, ali Rodos II bila je sasvim drugačija priča, najveća i najteža razmjena koju sam vodio.

U Žitniću ste 1991. pregovarali s Ratkom Mladićem. Kako je bilo pregovarati s njim?

On je tada bio potpukovnik i bio je srpski predstavnik za pregovore o lokalnim razmjenama zarobljenika na području sjeverne i srednje Dalmacije. Ratko Mladić zapravo je htio rat kako bi u njemu neprestano pokazivao koliko je pametan, važan i zgodan – a zapravo, bio je kukavica. Bojao se svih. Na pregovore sa mnom dolazio je u *pancirki*.

Kad ste krenuli u veliku razmjenu brodom Rodos II niste, kao Mladić, imali *pancirku*, niste imali zaštitu ni osiguranje, niste imali vezu s hrvatskim snagama, niste imali zakon koji vas štiti, niste imali garancije da ćete uspjeti ili da ćete se živi vratiti. U što ste vi tada vjerovali? Zašto ste to radili?

Radio sam to zato što sam htio pomoći ljudima. Bio sam svjestan da postoji šansa da se neću vratiti živ, i bilo me strah – ali ja sam tada pobijedio samoga sebe i svoj strah. Zapravo, nisam bio racionalan, vodili su me osjećaji prema ljudima. Osjećaj da ljudi pate i da im trebam pomoći. Da sam bio racionalan, ne bih išao. To znam sada – ali isto tako znam da bih u toj situaciji opet napravio isto. Dugo sam vremena noćima sanjao Rodos II, sve te ljude, Čovika, budio sam se sav u znoju. Sada to više nije tako, ali gledajući s odmakom od 32 godine, iskustvo Rodosa II dalo mi je snagu, učinilo me jačim. Zadovoljan sam što sam to napravio i što sam tada bio čovjek.

Razmjena na brodu Rodos II nije bila vaš prvi susret s razmjenama?

Bio sam 1991. ravnatelj splitske bolnice i vodio sam nekoliko manjih, lokalnih razmjena. I Drago Krpina sudjelovao je u tome. Sjećam se, u listopadu 1991. razmijenio sam dva svećenika salezijanca iz Zagreba – don Franju Halužana i don Mirka Barbarića. Barbarić je o tome kasnije napisao knjigu. Oni su u rujnu, na putu za Split kod Zadra zalutali, ušli su u prostor koji su kontrolirali četnici i završili su u zatvoru u Kninu. Bili su premlaćivani i zlo-

nika na lokalnoj razini. U sjećanjima na događaj objavljenim u knjizi Stjepana Adanića *Razmjene ratnih zarobljenika 1991. godine – vrijeme hrabrosti i ponosa*, profesor Dodig bilježi: "Tonči je pravnik, pa ako se bude govorilo o

pravnim aspektima Tonči može biti od koristi, iako sam znao da je to sve više nego li pravna rasprava. Radi se o goljoj sili i neravnopravnom odnosu snaga u najširem smislu riječi." Na brod je ušao i bljedunjav, nizak čovjek sa sitnim naočalicama koji je rekao da je Švicarac, predstavnik Međunarodnog Crvenog križa.

I tek kad su brodski motori počeli raditi, Goran Dodig shvatio je da nitko od hrvatske vojske ili policije, nitko tko je naoružan i može osigurati ikakav red, nikakva pratnja neće ući na taj brod. "Po pravilima Međunarodnog Crvenog križa, u ovakvoj situaciji nema naoružane pratnje", objasnio mu je Švicarac. "Kad sam shvatio u kakvoj sam situaciji, nazvao sam Matu Granića i vikao sam, bio sam ljut, pitao sam ga je li lud i zna li u što me gurnuo», prisjeća se Goran Dodig pa nastavlja: "Bio je rat, na brodu su bili četnici koji su me mogli baciti u more i mirno uploviti u Boku kotorsku, ja nisam imao mogućnost ikakvog kontakta s ikim tko bi mi u takvoj situaciji mogao pomoći – i osjećao sam strah. Volio bih da je netko bio sa mnom, da sam imao nekakvu pratnju, ali nije bilo nikoga."

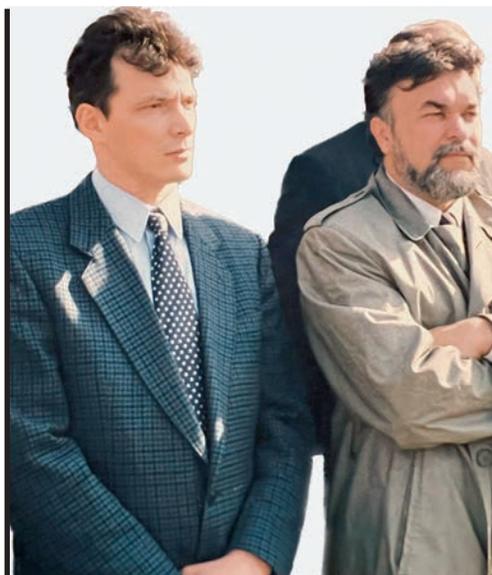
Među zarobljenima koji su htjeli biti razmijenjeni bio je i jedan stasit čovjek, naočit, pristojan i vojničkog držanja s kojim su se hrvatski vojni policajci koji su ga doveli do broda srdačno pozdravljali, rukovali i oslovljavali ga Čovik – bio je to pilot JNA čiji je avion mjesec dana prije srušen iznad Sinjskog polja, a on je nekim čudom neokrnut preživio paljbu stotina cijevi, uhvaćen je, zarobljen i do razmjene smješten u zatvoru Dračevac. U cjenkanjima, jer razmijene ratnih zarobljenika to su bile, piloti su uvijek imali posebnu, visoku cijenu. Jugovojaska koja je još uvijek bila u luci Lora nudila je pilotu mogućnost da bude razmijenjen u Splitu i odmah prijeđe u Loru. Goran Dodig toga je jutro u tome pronašao svoju slamku, slamčicu spasa i za nju se uhvatio.

ČOVIK

Prišao je Čoviku, rekao mu da će ga ako on to želi predati u Loru ali da mu, s obzirom na ono što će se vjerojatno u skoro vrijeme događati s Lorom, to ne savjetuje i predložio mu je da ide u Crnu Goru. Kad je ovaj pristao, Dodig mu je rekao: "Ja sam liječnik i psihijatar, a skupina zarobljenika koja je na brodu ne ulijeva mi povjerenje. Ako ćete ići s nama, prvo razgovarajte s njima, probajte im objasniti kako je i za njih, i za sve nas važno razumno ponašanje i da mirno, što prije stignemo u Crnu Goru." Čovik ga je pažljivo slušao i promatrao, a onda mu je pružio ruku. Profesor Dodig kaže: "Rekao je



Potpredsjednik Vlade Mate Granić i profesor Goran Dodig 1991. godine



Tadašnji glavni hrvatski pregovarač za razmjene Stjepan Adanić i profesor Goran Dodig

da mi vjeruje, da želi otići u Crnu Goru i da će mi na putu pomoći održati red na brodu. Rekao je da ga pustim da dvadesetak minuta nasamo razgovara sa zarobljenicima. I otišao je, a ja sam čekao." Kasnije, kad je brod isplovio, profesor Dodig sišao je u salon među zarobljenike. "Sjedili su u krugu, a među njima Čovik, malo izdvojen, u poziciji vođe, zapovjednika. Predstavio sam im se, rekao da ću sve učiniti da ih žive i zdrave dovedem u Zeleniku, ali i da od njih očekujem korektno ponašanje bez obzira što smo na suprotnim stranama. Tada se za riječ javio Čovik, koji je vojničkim tonom, vrlo uvjerljivo rekao kako on 'garantuje' da će sve biti u redu." "Kako ste znali da mu možete vjerovati?" pitam. Profesor Dodig sliježe ramenima: "Imao sam neki osjećaj."

Dva je dana tukla bura, polijevala je i valjala brod, i putnici i posada hvatali su se za rukohvate, a zarobljenici u salonu bili su blijedi, uplašeni i povraćali su. "Bilo je jasno da nitko od njih nema nikakvog iskustva u plovidbi nemirnim morem", kaže profesor Dodig pa nastavlja: "Imali su osjećaj da su

DOMOVINSKI RAT



Na mjestu na kojem je od 3. listopada 1991. do 18. kolovoza 1992. bio logor, tzv. Centar Morinj za zatočene hrvatske civile i branitelje, od 10. listopada 2022. stoji spomen-ploča. Na njoj piše: "Sjećamo se zločina počinjenih da bi se osramotilo ime i duh Crne Gore. Izražavamo žaljenje za sve patnje koje su proživjeli zatočeni. Da se nikada ne ponovi!" Ploču su postavila ministarstva vanjskih poslova i obrane Crne Gore, a na njezinu su otkrivanju bili predstavnici vlada obiju zemalja, predstavnici Udruge dubrovačkih logoraša te nekadašnji zatočenički logora Morinj.



u nevolji, da im je život ugrožen, a s ljudima koji su u nevolji uvijek valja razgovarati i tako sam ja sjeo u salon među njih i pokušavao uspostaviti komunikaciju." Govorio im je kako je takvo vrijeme uobičajeno u to doba godine, smirivao ih je govoreći im da je brod dovoljno velik, siguran i da se neće potopiti. Putovanje se oduljilo i na putu od Splita do Zelenike na brodu

su proveli dvije noći. Profesor Dodig prisjeća se: "Ma kako ću spavat? U te dvije noći nisam spavao ni pet minuta. Sati su sporo prolazili, ubrzat ih ne možeš."

TIŠINA I ŠUTNJA

Ujutro 13. prosinca uplovili su u crnogorsku luku Zelenika. A u njoj su, u autobusima, čekali branitelji Dubrovnika. Profesor Dodig provjeravao je s pukovnikom JNA Ilijom Mandarićem identitete i uspoređivao popise zarobljenika u razmjeni. Za to su vrijeme oni koje je doveo otišli. Brod se ispraznio, nije više vidio Čovika. A onda su, nesigurni na klecavim nogama, ispijeni i mršavi, iz autobusa počeli izlaziti oni koje je crnogorska strana do tog jutra držala u logorima. Ti hrvatski branitelji i civili samo su u zadnja tri dana dva puta utrpavani u autobuse, rečeno im je da idu u razmjenu, premlaćivani su dok su čekali pa su onda opet vraćani u logore uz cerek i riječi: "Vaša Hrvatska vas neće, ne trebaju vas." Sada, spuštenih glava i s rukama na leđima, sumnjičavi prema još jednoj priči o slobodi i razmjeni, u koloni su se približavali brodu. Tišina i šutnja riječi su koje profesor Dodig često izgovara prisjećajući se plovidbe Rodosa II iz Zelenike prema Splitu. "Oni nisu razgovarali sa mnom. Oni su samo šutjeli. Bojali su se. Šutjeli su, gledali me, ja sam gledao njih. Pokušavao sam razgovarati, ali nije išlo", a u bilješci o tom događaju zapisuje: "Krećemo, puno nas je na brodu, gužva velika, puno upalih očiju punih nevjerice da idu u slobodu. Tišina je. (...) Čujem odjednom nekog s prove: 'Evo, Dubrovnik!', no i dalje je tišina." Na brodu je 135 razmijenjenih zarobljenika okamenjenih u šutnji, a onda odnekud netko lomi tišinu i započinje pjesmu: "Kad smo prošli Dubrovnik, onda su počeli pjevati. *Vilu Velebita* su pjevali. I ja sam pjevao s njima. Tada su valjda počeli shvaćati da su se odmakli od Crne Gore, od zarobljeničtva, da je razmjena stvarna, da se vraćaju kući i da su slobodni. Ali ipak je neka tuga bila u tom pjevanju. Svježe su bile rane, svježiji strahovi."

A kad se brod približio splitskoj luci njih 135 odjevenih u šinjele, prevelike kapute koje su im u logoru dobacili, naguralo se uz ogradu na palubi. Na rivi, ljudi koji ih čekaju. Mario Garber, novinar *Slobodne Dalmacije* koji je ondje bio, piše: "Brod je tiho pristao uz rivu. Šutjeli su i jedni i drugi, oni na brodu i oni na gatu. Dakle, prevario sam se, nema tu pravog veselja. One na brodu ne napušta misao da su oslobođeni, ali – oslobođeni zarobljenici, a oni na rivi još nisu sigurni da će na palubi Rodosa II prepoznati svoga."

A onda su jedan za drugim počeli lomovi i pucanja. Urlici, plač, zagrljaji, suze. Mnoge je od tih ljudi profesor Dodig kasnije kao psihijatar liječio i pomagao im da se vrate u svoje živote. Rodos II i životi ljudi čije su se sudbine u prosincu 1991. na njemu na tren dotakle dramatična su, gotovo filmska, i još uvijek neispričana priča. Koliko li je još takvih? Hrvatski vojnik i ovim tekstom pokušava ispraviti tu nepravdu *nepodnošljive lakoće zaborava* – ali, neka ostanu zabilježene i riječi skromnog, dragog profesora Dodiga koji se 32 godine nakon Rodosa II, u pripremama za ovaj razgovor naglas zapitao: "A koga još danas zanima ono što je bilo 1991.?"

Razgovor Igor Guljelmović

Kao jedva punoljetan Igor Guljelmović dragovoljno je pristupio u pričuvni sastav MUP-a Policijske postaje Cavtat. Zarobljen je 17. listopada 1991. u borbama u Platu, Općina Župa dubrovačka, kod hotela Ambassador i odveden u logor Morinj. U zarobljeništvu je proveo 57 dana. Razmijenjen je 13. prosinca i brodom Rodos II vraćen u Hrvatsku



Igor Guljelmović srdačan je, topao i gostoljubiv čovjek. Živi u Čibači, voli sport i nogomet, voli svoju Župu dubrovačku. Sa suprugom Mirjanom vodi mali kafić u blizini lokalnog nogometnog kluba, a kad progovore o sinu Ivi, osamnaestogodišnjem mladom golmanu zaprešićkog Inкера, i Igoru i Mirjani blistaju oči od ponosa, a u glasu kao da se čuju srca im kako tuku.

Za Igora mi kažu da je bio dijete kada je kao dragovoljac u pričuvnom sastavu MUP-a PP Cavtat krenuo braniti dubrovačku okolicu, i da je svašta prošao u 57 dana zarobljeništvu u logoru Morinj iz kojeg se vratio u razmjeni brodom Rodos II. Pričaju mi i kako se brzo nakon razmjene vratio na prvu crtu, u borbu za obranu grada Dubrovnika, na položaj kod hotela Belvedere; a onda je kao pripadnik 163. brigade Dubrovnik bio ranjen u dubrovačkom zaleđu, pa se šest dana poslije ranjavanja opet vratio. A Igor mi na to kaže: "Rat ne treba zaboraviti, ali ne treba se ni puno vraćati na to. Nikome on ništa dobro nije donio."

Oni koji ga znaju za Igora mi pričaju da on uvijek, ali uvijek dođe na posljednje ispružaje svojim suborcima, braniteljima – nije se još dogodilo da nekome ne dođe. Pričaju mi i da je veliki humanitarac, da zajedno sa svojim veteranima Nogometnog kluba Župa dubrovačka Čibača uvijek priskače u pomoć i da je uvijek prvi kada treba pokrenuti ljude i organizirati pomoć potrebitima – bilo



da su to prijatelji, branitelji, susjedi, obitelji poginulih i umrlih suboraca ili su stradalnici u Petrinji i Sisku kojima je potres preokrenuo živote. Zbog udaraca u glavu koje je dobivao u Morinju Igor danas slabo čuje, ali nekim finim osjećajem najbolje razumije baš ono prešućeno, neizgovoreno, i nepogrešivo osjeti tko je u nevolji, kome treba pomoći – pa odmah kreće. O tome, Igor je kratak: "Volim pomoći ljudima u nevolji, ali isto volim da to bude anonimno. Ne volim o tome pričati i naslikavati se."

Kao i drugi logoraši, Igor je u zarobljeništvu i zatočeništvu preživio i previše patnje, ponižavanja i boli. Razmjenom mu je vjerojatno spašen život. Poslije svega i unatoč svemu, Igor je od svog života stvorio jedan majušni svemir, sav istkan od ljubavi i dobrote, od praštanja, suosjećajnosti i brige za ljude. Nisam ga pitala je li trebalo više snage da preživi nečovječnosti, ili da poslije svega izgradi takvog čovjeka kakav je on danas.

Ovaj tekst o Igoru sigurno će čitati i njegov Ivo. Govorit će prijateljima, poslije treninga, o svom tati. I želim da mu tada blistaju oči od ponosa, a u glasu neka mu se čuje srce kako tuče – jer njegov tata, Igor Guljelmović, on je jači od svega. On je pobjednik.

Igor Guljelmović nakon zarobljeništvu u Morinju vratio se braniti Dubrovnik

LAĐARI VETERANI 4. gbr





SVI KAO JEDAN

U lađi veterana 4. gbr zajednički Neretvu veslima grabe i najstariji – Mate Volarević, veteran koji je duboko ušao u sedmo desetljeće života, i najmlađi – šesnaestogodišnji Bruno Obrvan, unuk ponosnog dide-veterana

U neretvanskom se kraju o Maratonu i lađama razgovara cijele godine, a treninzi i pripreme za događaj koji se već tradicionalno održava druge subote u kolovozu za mnoge ekipe započinju s prvim proljetnim toplijim danima. Tako je i s lađarima Udruge veterana 4. gbr, ratnim dragovoljcima i braniteljima čija je zastava na lađi, na ovogodišnjem 26. Maratonu lađa, zavijorila 15. put. Posjetili smo ih nekoliko tjedana prije velikog nadmetanja.

TEKST I FOTO
Lada Puljizević

Mladost i snaga nisu njihovi glavni natjecateljski aduti – u konkurenciji su s drugim lađama prepunima utreniranih dvadesetogodišnjaka, ali zato vjeruju u svoju složnost i upornost. Branko Markota, koji ove godine obilježava veliki osobni jubilej – 25. sudjelovanje na Maratonu lađa – vođitelj je lađe veterana 4. gbr i kaže: “Mi smo ekipa za sredinu plasmata. Ne možemo se nositi s onima koji su mlađi i jači, koji treniraju po cijelu godinu – ali računamo da smo u sredini i dat ćemo sve od sebe da budemo što bliže vrhu. Svaka lađa koju na Maratonu pretekemo za nas je jedan dobitak.” S približavanjem dana odmjeravanja snaga na Maratonu lađa napetost raste, a treninzi su sve

LAĐARI VETERANI 4. gbr

Lađari Udruge veterana 4. gbr



Mate VOLAREVIĆ rođen je 1959. godine i najstariji je veslač u ekipi veterana 4. gbr. Dragovoljac je Domovinskog rata od 9. studenog 1991., kada se vratio iz Afrike i priključio obrani domovine

Za mene će ove godine biti 23. sudjelovanje na Maratonu lađa. Što me u tome drži? Drži me ljubav prema ovome veslu, luda glava i blesavo srce. Treba to voljeti. Puno je odricanja. Ja sam se znao dizati u četiri ujutro, ići na posao na Korčulu, a u 19 sati bio bih u lađi. To je stvarno čista ljubav. Mi smo tu lađu digli iz zaborava. Danas sve više s nama veslaju i mladi ljudi – sinovi naših branitelja, imamo već i njihove unuke. Prvi biti nećemo, ali nećemo bogami biti ni zadnji.



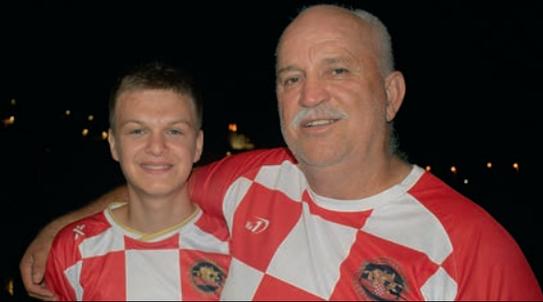
Ante PEHAR rođen je 1969., veteran je 4. gbr i branitelj od 1. lipnja 1991.

Naša Udruga počela je veslati prije 15 godina. U početku smo bili samo mi, pripadnici postrojbe, a onda su nam se počeli priključivati mladi, naša djeca, djeca kumova i prijatelja. I moj sin vesla, prije dvije godine veslala su dva moja sina. Važan su dio naše aktivnosti druženja, to nam svima puno znači. Poslije treninga provedemo neko vrijeme skupa, sjetimo se i prošlih dana, lijepih stvari, anegdota. Druženje i prijateljstvo najvažniji su dio. A mladi koji veslaju s nama, premda nisu ratni veterani, žele veslati baš pod zastavom 4. gbr – to nam puno znači jer oni nastavljaju našu tradiciju i vrijednosti.



Mato MASLAČ veteran je 4. gbr od 1991.

Veslao sam dosad 14 maratona, ali ove godine bile su dvije operacije kralježnice i ne smijem više na lađu. Završio sam veslačku karijeru, ali i dalje sam tu, blizu sam, ne mogu se maknuti daleko od lađe. Sad sam im glavni logističar, pripremam sve što im treba – i to je važno, i to netko treba raditi. Oni znaju da ću im ja pripremiti piće i hranu pa brže veslaju da bi što prije završili trening. Ova je ekipa spoj mladosti i veterana. Pomladujemo se. Četvrta gardijska brigada nikada neće biti prestara, naša djeca preuzimaju i Brigada živi dalje.



Bruno OBRVAN rođen je 2006. i prvi je predstavnik treće generacije, unuka, u lađi veterana 4. gbr

Veslanje je počelo iz ljubavi. Dide mi je iz 4. gbr., sad je tu, radi i organizira klub, kuha im ručkove i večere. S njim sam i ja to zavolio. A dida je ponosan na mene. I dobar je osjećaj ovako se družiti s njima, dobra su ekipa, vrhunska. Rijetko tko od mojih vršnjaka vesla, ali ja im objašnjavam koliko je to dobro i vjerojatno ću nastaviti veslati. A nešto znam i o 4. gbr, dida mi je pričao.

Boro Obrvan rođen je 1955. godine, dragovoljac je i branitelj, pripadnik ZNG-a

Ja sam dida. Imam 68 godina, a do 65. bio sam veslač. Veslao sam redovito za veterane 4. gbr. Organizirali smo ovu našu veslačku skupinu poslije rata da bismo održavali tradiciju doline Neretve. Ta lađa nekad je značila život u ovom kraju, u njoj se i radalo, i umiralo. Sada sam već u godinama, ne mogu dalje veslati, vrijeme je učinilo svoje, ali prisutan sam kao logističar. Kad god nešto treba spremiti, skuhati, donijeti, tu sam. A tu mi je i unuk, sin pokojnog sina, koji se zaljubio u to veslanje isto kao i ja. Još ne može izveslati cijeli Maraton, ali priprema se, jača, raste. Ima ovdje još mladih ljudi koji su djeca ratnika, nekadašnjih gardista. Ja imam unuka, i on je za sada prvi unuk, ali vjerojatno će se i broj unuka među veslačima polako povećavati. Nastavit će se tradicija. Mi stariji dat ćemo im punu podršku.



Mario KOMAZIN rođen je 1998., u godini u kojoj je održan prvi Maraton lađa

Bavim se sportom cijeli život, i lađe, i nogomet. Prvi sam put sudjelovao na Maratonu 2016. godine i od tada sam veslao za ekipe Rogotina, Crnog puta, Gospu Karmelsku, a sada za 4. gbr. Tu sam došao preko prijatelja čiji je otac bio u 4. gbr i koji vesla za njih. Iskreno, ne možete se baviti veslanjem i lađama ako to ne volite. Mi lađari za sebe kažemo da u glavi nismo normalni, jer da smo normalni ne bismo ovo radili. Izazov je fizički, ali i psihički napor. Staza nije jednostavna: kad se prolazi kroz sela, kad vas ljudi bodre onda vas to drži i niste umorni, ali u pustim predjelima postaje teže. Podrška ljudi puno nam znači. Ovdje ljudi žive maratone.

O sadašnjem će Maratonu pričati do idućeg. S Maratonom se liježe, s njim se budi. Za uspjeh je najvažnije da se ekipa na lađi dobro razumije, da su svi kao jedan i to se postiže s puno treninga. Morate baš disati kao jedan, jer ako samo jedan napravi krivi zaveslaj sve ode krivo.



Nedjeljko JERKOVIĆ ŽUTI rođen je 1965., branitelj je, dragovoljac i nekadašnji pripadnik 116. brigade

S veteranima 4. gbr četvrtu sam godinu, a prije sam veslao za ekipu Rogotina, koja je nekada bila najtrofejnija lađarska udruga na Neretvi. Prošle sam godine obi-

lježio obljetnicu, mojih 20 maratona. Prisutan je i fizički, i psihički napor koji prati ove treninge i natjecanja. Što ste jači u obje te kategorije, bolji ste veslač, što više trenirate, lakše ćete podnijeti Maraton. Maraton lađa imao je svoj razvojni put. Ispočetka nije bilo ništa važno osim brzine i sirove snage: upri koliko možeš i tko će koga... S vremenom i profesionalnijim pristupom otkrivali smo što je sve u veslanju važno i što može utjecati na ishod utrke. Već nakon završetka prvog Maratona počeo sam spremati građu, fotografije i 2009. objavio sam monografiju o Rogotinu. Sada radim na novoj knjizi, koja će obuhvatiti 25 godina Maratona lađa na Neretvi.



Branko MARKOTA rođen je 1969. Od 1991. bio je pripadnik Samostalne "A" satnije u Metkoviću, kasnije u 4. gbr. Voditelj je ekipe veterana 4. gbr na Maratonu lađa. Ove godine na Maratonu 25. put sudjeluje kao veslač. S lađarima je pre-

veslao La Manche i sudjelovao u lađarskoj plovidbi Jadranom od Prevlake do Maslenice u povodu obilježavanja obljetnice ustrojavanja 4. gbr

Cilj je našeg veslanja druženje i pozitivna atmosfera. Kod nas u lađi nećete čuti ni psovku, ni svađu i na to sam jako ponosan. Ima nas starijih veterana, ima mlađih, ali u drugim lađama s kojima se borimo uglavnom su mladi momci, tridesetak godina, s profesionalnim trenerima. S njima se ne možemo nositi, ali možemo im puhati za vrat. Stariji, veterani, polako otpadaju, sve teže im je veslati, ne mogu više, no postupno se popunjavamo mladima koji žele veslati pod našom zastavom i to nas sve veseli. Kad imamo trening ili poslije treninga, kad se dovodu, mi o ratu ne pričamo. Pričamo o lađarskim događanjima, zgodama, nismo opterećeni ratovima.

I kao što su najavili, nisu bili ni prvi, ni zadnji, ali su uspjeli. Na Maratonu lađa održanom 12. kolovoza 2023. veterani 4. gbr plasirali su se na 21. mjesto s vremenom 02:29:56.



češći. Uglavnom se u lađe ulazi u predvečerje, a treninzi završavaju u noći. Ima smisla: lađari danju rade poslove od kojih se živi, dani su vrela pa je lakše trenirati kad rashladi, no jedan je razlog manje poznat ali vrlo važan – svaka ekipa ima svoju taktiku za Maraton, i pripremaju se noću kako suparničke ekipe ne bi vidjele trening i ne bi za tajnu taktiku saznale prije vremena. Lađari veterani 4. gbr treninge koriste i za druženje, od onog u lađi u kojoj za svakog treninga preveslaju više od deset kilometara, do gradela, sira iz *mišine* ili domaćih pogača uz koje se druženje nakon treninga nastavlja. No, veseli primijetiti kako je, što u njihovoj lađi i na treningu, što oko lađe i na kasnijem druženju, velik broj mladih ljudi. Branko Markota objašnjava: "Svake godine netko od starijih otpadne zbog zdravstvenih problema. Htjeli bi oni, ali više ne mogu veslati. Svejedno, ostaju uključeni, pomažu oko organiziranja svega što treba, budu nam logističari – ali isto tako nam se svake godine priključi i netko od mlađih. Budu to naša djeca, prijatelji djece, a sad već u lađi imamo i unuke veterana. Ide to svojim slijedom, najvažnije je da nam dolaze mladi koji žele veslati baš pod zastavom veterana 4. gbr."

U lađi veterana 4. gbr tako zajednički Neretvu veslima grabe i najstariji – Mate Volarević, veteran koji je duboko ušao u sedmo desetljeće života, i najmlađi – šesnaestogodišnji Bruno Obrvan, unuk ponosnog dide-veterana. Oni, i svi drugi na lađi koji su generacijski između njih znaju da je za uspjeh najvažnije biti svi kao jedan. Isti pokret u isto vrijeme, istodobni zaveslaj, istodobni udah i izdah – i kad se ta čarolija zajedništva dogodi, onda se lađa propne i poleti. Onda je sve moguće. "Da", klima glavom Branko Markota pa zaključuje: "Svi kao jedan, onda se sve može. Tako je bilo i u 4. gbr devedesetih..."

